

DAGSORDEN Fylkesutvalget d. 11-02-2025

Mødedato Tirsdag d. 11. februar 2025 kl. 11:30

Mødested Fylkeshuset, fylkesutvalgssalen, Ankerkvartalet

Indholdsfortegnelse

Møtedokumenter.....	3
PS 12/2025 Godkjenning av protokoll fra fylkesutvalgets møte 21. januar 2025.....	4
PS 13/2025 Dalane Videregående skole - tilbud om kjøp av eksisterende bygningsmasse mot byggi	5
PS 14/2025 Strand VGS langsiktige kroppsovningsarealer – Fullmakt til å inngå kontrakt for prosje	13
PS 15/2025 Økonomiplan 2026-2029 - plan for gjennomføringen (årshjul).....	31
PS 16/2025 Debattheft 2025 - Fra forventning til virkelighet - Del 1: Forventningsgapet - KS spør	39
PS 17/2025 Debattheft 2025 - Fra forventning til virkelighet - Del 2: Veien mot et bærekraftig arbe	53
PS 18/2025 Ramme- og Leveranseavtale 2025 - Kolumbus.....	60
PS 19/2025 Innspill til hvordan Sørlandsbanen og Jærbanen bør innrettes når Vy tar over fra 2027...	65
PS 20/2025 Høringssvar - Forslag til forskrifter og forskriftsendringer under lakse- og innlandsfiskl	73
PS 21/2025 Time kommune - gnr 4 bnr 191 - Klage på vedtak om dispensasjon for handelsetablerir	82
PS 22/2025 Innbyggermedvirkning for personer med innvandrerbakgrunn.....	95
PS 23/2025 Rogaland fylkeskommune sine innspill til jordbruksforhandlingene 2025.....	108
PS 24/2025 Rapport - Rogaland mot 500 000 innbyggere. Statlig engasjement i Rogaland.....	119
PS 25/2025 Regionalt næringsfond – justering av vedtekter.....	125
PS 26/2025 Høringssvar - Forskrift om tilskot til Kompetanse og arbeidskraft i distrikta.....	128
PS 27/2025 Svar på høring på forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige s	135
PS 28/2025 Svar på høring NOU 2024: 20 Det digitale livet - Balansert oppvekst i skjermens tid.....	143
PS 29/2025 Søknad om foreldrepermisjon - Kjartan Alexander Lunde (V).....	158
PS 30/2025 Nyvalg - Kontrollutvalget.....	162
PS 31/2025 Nyvalg - Samferdselsutvalget.....	166
PS 32/2025 Tannhelse Rogaland FKF - årsbudsjett 2025 - rundskriv I-2/2025 fra Helse- og omsorgs	169

Møteinnkalling

Utvalg: Fylkesutvalget

Møtested: Fylkeshuset, fylkesutvalgssalen, Ankerkvartalet

Dato: 11.02.2025

Tidspunkt: 11:30 -16:00

Eventuelt forfall må meldes snarest.

Vararepresentantene møter etter nærmere beskjed.

Forfall meldes harald.eide.ellingsen@rogfk.no.

Dersom det er aktuelt med habilitetsvurdering må man melde fra om dette tidlig, slik at det blir tid til å innhente en juridisk vurdering.

Ole Ueland

Fylkesordfører

Harald Eide Ellingsen

Utvalgssekretær

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/7816-14

Saksbehandler: Harald Eide Ellingsen

Avdeling: Politisk sekretariat

Godkjenning av protokoll fra fylkesutvalgets møte 21. januar 2025

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
12/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Protokoll fra fylkesutvalgets møte 21. januar 2025

Fylkesordførers innstilling

Protokoll fra fylkesutvalgets møte 21. januar 2025 godkjennes.

Ole Ueland

fylkesordfører

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/100938-2

Saksbehandler: Øyvind Langeland

Avdeling: Økonomi og eiendom

Dalane Videregående skole - tilbud om kjøp av eksisterende bygningsmasse mot bygging av ny videregående skole

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
13/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
3/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Sammendrag

Fylkesdirektøren viser til et forholdsvis kort saksforelegg.

Fylkesdirektørens innstilling

Fylkestinget avslår tilbudet om å kjøpe Dalane videregående skole for 100 mill. kroner i 2031, slik dette fremkommer av vedtak i fire kommuner.

Uten en finansiell avklaring i tråd med fylkestingets vedtak i økonomiplan 2025-2028 reverserer fylkestinget vedtaket om å bygge ny videregående skole i Dalane.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Øyvind Langeland

økonomi- og eiendomsdirektør

Bakgrunn for saken

I behandlingen av FT-sak 147/22 «Dalane vgs. - Alternativvurdering av skolebyggenes lokasjon og fremtidig utvikling» ble det vedtatt at fylkesdirektøren skulle fortsette dialogen med Eigersund kommune med sikte på ytterligere avklaringer av mulighetene for en ny skole på ny tomt framfor nybygg og rehabilitering av eksisterende skole. I FT-sak 54/24 «Lokalisering av Dalane vgs. - Statusoppdatering etter dialog med Eigersund kommune» ble følgende vedtatt:

- 1. Fylkeskommunen ønsker å bygge ny Dalane videregående skole på Eie i Eigersund kommune.*
- 2. Fylkeskommunen går i dialog og forhandlinger med Eigersund og grunneier(e) om kjøp av ferdigregulert tomt.*
- 3. Det er en forutsetning at Eigersund kommune overtar bygningsmassen for en sum som ikke vesentlig avviker fra Rogaland fylkeskommunes verdivurdering.*
- 4. Det forutsettes at Eigersund kommune fatter vedtak om overtakelse innen utgangen av september 2024 i tråd med punkt 3.*

Eigersund kommune behandlet saken igjen 23. september 2024, hvor det ble vedtatt at prisen Rogaland fylkeskommune krever er for høy, spesielt sett i lys av at skolen ikke kan overdras før et stykke frem i tid. Det ble også vedtatt at Rogaland fylkeskommune og Eigersund kommune sammen går i dialog med næringslivet i regionen, samt kommunene i Dalane og Sirdal om hvordan en i fellesskap kan bidra til å sikre en ny Dalane vgs., og om deler av dagens lokaler kan brukes til næringsinteresser eller fremtidig interkommunal samhandling.

Ut fra en faglig vurdering, sett i lys av den manglende innfrielsen av forutsetningen i punkt 3 i FT-sak 54/24, innarbeidet fylkesdirektøren det opprinnelig foreslåtte verkstedbygget med lærerarbeidsplasser i økonomiplan 2025-2028. Prosjektet ble prisjustert og det ble satt av 106 mill. kroner til et nytt verkstedbygg og etablering av lærerarbeidsplasser. Prosjektet var planlagt med oppstart i 2025 og ferdigstilling i 2028.

Fylkesdirektøren la til grunn at fylkestinget eventuelt måtte sette av en kostnadsramme på 1050 mill. kroner for å realisere en ny Dalane videregående skole. Finansielle bidrag vil være 19 prosent mva-kompensasjon (om lag 200 millioner kroner) og et salgsvederlag for dagens bygningsmasse som speiler teknisk

verdi (363,5 millioner kroner), jf. FT-sak 54/24. Prosjektet kan ifølge økonomiplanen ha oppstart i 2025, med ferdigstilling til skolestart 2030 og sluttoppgjør i 2031.

Det er gjennomført en areal- og funksjonsanalyse av dagens skole, samt en foreløpig mulighetsstudie. Der fremkommer det et behov for nye verkstedarealer til utdanningsprogrammet bygg- og anleggsteknikk, samt lærerarbeidsplasser. Øvrige arealer har både forholdsvis høy teknisk verdi og høy bruksverdi.

Problemstilling

Dalane Energi AS' eierkommuner har vedtatt at de vil ta ut et ekstraordinært utbytte eller ansvarlig lån på 100 millioner kroner på generalforsamlingen våren 2025, og at dette vil utbetales til Rogaland fylkeskommune når en ny videregående skole tas i bruk.

Dalane Energi AS er eid av de fire Dalane-kommunene med følgende eierandeler:

- Eigersund kommune: 61,43 %
- Sokndal kommune: 13,62%
- Lund kommune: 13,33%
- Bjerkreim kommune: 11,62%

Videre er fylkeskommunen forespeilet en mulig utstyrspakke til den nye videregående skolen.

Det understrekes at 100 mill. kroner i 2031 ikke er det samme som 100 mill. kroner i 2024 (eller 2025). Fylkestinget må ta stilling til om ovennevnte «tilbud» er nok til å forsvare salg av dagens skole og oppstart av bygging av ny videregående skole. Vedtatt økonomiplan legger ikke opp til dette, men baserer seg på at dagens skole skal selges for 343,75 mill. kroner, som kan tilsvare om lag 440 mill. kroner i 2031.

Saksopplysninger

For å klargjøre den eksplisitte finansielle forutsetningen for å gjennomføre prosjektet, har fylkestinget lagt inn det forutsatte vederlaget i 2028 i vedtatt økonomiplan, og da egentlig i 2025-kroner. En økonomiplan vedtas alltid i faste kroner tilsvarende den verdien en krone har i år én (årsbudsjettet).

I merknaden til flertallets talldel står dette:

«Realisering av eiendom Dalane videregående [-343.750' i 2028]: Dagens eiendomsmasse blir avhendet og brukt som medfinansiering i bygging av ny Dalane videregående skole.»

En kartlegging av bygningsmassen på Dalane videregående skole viser at bygningsmassen på hovedskolen, inklusive verkstedene, er i god stand, bedre enn målsatt tilstandsgrad. Dagens videregående skole holder således høy teknisk standard, og fylkestinget har lagt til grunn at den eventuelt bør realiseres (selges) til verditakst for at fylkeskommunen ikke skal gi avkall på realformue som er velegnet for å drive videregående opplæring i lang tid framover uten å få rimelig kompensasjon for dette.

I henhold til verditaksten fylkeskommunen har innhentet, er verdien 363,5 millioner 2024-kroner, jf. FT-sak 54/24. Verdsettelsen bekreftes i en annen alternativ vurdering av eiendommens tekniske verdi, hvor verdien er beregnet å være litt lavere, om lag 20 mill. kroner lavere. Etter tradisjonell og logisk anvendt metodikk i økonomiplanleggingen har fylkesdirektøren basert seg på en forutsetning om at 363,5 mill. kroner er i dagens kroneverdier (2024). Med 3,5 prosent årlig kommunal deflator som eksempel på årlig kommunal pris- og kostnadsvekst i en syvårsperiode, tilsvarer 363,5 mill. kroner i 2024 om lag 460 mill. kroner i 2031.

En reell problemstilling ved eventuell avståelse av dagens skole til andre formål enn videregående opplæring, er at verdien ikke vil oppleves som tilsvarende høy som det som fremkommer av verditaksten for dagens formålsbygg i fylkeskommunal regi. Bygningen er tilrettelagt for videregående opplæring. En eventuell kjøper som skal bruke lokalene til noe annet enn videregående opplæring vil normalt ikke kunne forsvare å bruke så mye penger på anskaffelsen. Dette er en av hovedårsakene til at skolen sannsynligvis ikke lar seg avhende førtidig – eller før tiden er moden for det – til den prisen som fylkeskommunen bør kreve.

Fylkeskommunen eier dagens videregående skole på Lagård, men ikke tomten den står på. Eigersund kommune har stilt denne til disposisjon for formålet. Rent finansielt kan dette ses på som en fordel for fylkeskommunen sammenlignet med et scenario hvor fylkeskommunen også tar eierskap til tomten.

FT-sak 54/24 tok for seg detaljer, herunder revidert volumstudie for ny videregående skole i Eigersund. Denne inneholder grafiske illustrasjoner over mulig arealdisponering, herunder kroppsøvingsareal på 3.000 kvadratmeter, fastsatt i henhold til FEF-arealmodell. Ut fra anslått kvadratmeterpris i samme sak, kr 53.130 per kvm, er kroppsøvingsfasilitetene kostnadsberegnet til ca. 160 millioner kroner. Kroppsøvingsfasilitetene er planlagt med parkering på toppen av bygningen, for å sikre det parkeringsbehovet som skolen har. Det betyr at vi sannsynligvis ikke kan redusere tomtkostnaden nevneverdig ved å utelate kroppsøvingsareal og basere oss på fortsatt bruk av gjeldende hall (Espelandshallen), som er aktualisert som en mulig tilnærming for å redusere samlede byggekostnader.

En faktor er hvordan elevene eventuelt skal komme seg opp til Espelandshallen. Den ligger lenger unna enn det som normalt utgjør friminuttene og en vanlig «transportetappe». Det betyr at det kan være det må benyttes buss, som har en kostnad. Fylkesdirektøren går ikke videre inn på dette i denne saken.

Fylkesdirektørens vurderinger

Fylkesdirektøren viser til at det er betydelige merutgifter knyttet til for tidlig avvikling og realisasjon av realformue kombinert med nyinvestering og komplett fornying før tiden er moden. Fylkesdirektøren er opptatt av nøkternhet og lavest mulig livssykluskostnader for den kvalitet og standard som kreves i videregående opplæring. Over tid er dette avgjørende for en god finansiell balanse mellom investeringer og innhold i drift, og for å lykkes med omstilling i kraft av tilstrekkelig stramme prioriteringer. Dette ligger til grunn for de faglige vurderingene i økonomiplan 2025-2028, og fylkesdirektøren fastholder at det ikke bør bygges ny videregående skole i Dalane på det nåværende tidspunkt.

Den høye verditaksten speiler det faktum at dagens videregående skole for det alt vesentlige er i god stand og vil gjøre nytten i mange tiår fremover. Dette kom blant annet til uttrykk i forslaget om å bygge nytt verkstedbygg som kan stå ferdig i 2028. Øvrig bygningsmasse er funksjonell og ligger over målsatt tilstand i fylkeskommunens strategi for verdibevarende vedlikehold.

Etter fylkesdirektørens faglige vurdering er det ikke riktig at verditaksten representerer en «overpris». Det vil tvert imot være ensbetydende med å avstå

betydelige realverdier til «underpris» dersom fylkeskommunen selger dagens skole til en vesentlig lavere sum enn 363,5 millioner 2024-kroner.

Fylkesdirektøren er selvsagt også av den oppfatning at Dalane er en viktig region, som det må satses på. Dalane videregående skole er en viktig brikke i det arbeidet, og det vil den også være dersom fylkestinget til slutt velger å basere seg på fylkesdirektørens innstilling til økonomiplan 2025-2028. Dette vil være fylkesdirektørens anbefaling dersom de finansielle forutsetningene ikke innfris i tråd med fylkestingets forutsetninger.

Det har blitt hevdet at Dalane videregående skole må nedskalere tilbudet dersom det ikke bygges ny skole. Fylkesdirektøren har lagt til grunn at en eventuell ny skole på Eie vil erstatte dagens tilbud, men ikke tilføre noe særskilt nytt. Fylkesdirektøren har aldri lagt til grunn at tilbudet må nedskaleres hvis skolen blir værende på Lagård. Denne oppfatninger er eventuelt basert på en misforståelse. Tvert imot er det avgjørende for innholdet i og skaleringen av den videregående opplæringen at det tas nøkterne investeringsvalg.

Gjeldende areal og funksjonsanalyse viser at det er verkstedarealer og lærerarbeidsplasser det i all hovedsak er knapphet på, og det skal også et eventuelt nybygg dekke.

Når det gjelder muligheten for å redusere samlede byggekostnader ved å la være å bygge nye kroppsøvingslokaler på ny skole, legger fylkesdirektøren til grunn at dette er litt på siden av det denne saken handler om – et eventuelt salg av eiendom til vesentlig lavere verdi enn verditakst. Etter fylkesdirektørens mening er det naturlig å gjøre den nye skolen komplett dersom man først velger å bygge ny skole.

Fylkesdirektører har antydnet at utelatelsen av nye kroppsøvingslokaler kan redusere brutto anleggskostnader med om lag 160 mill. kroner ved bygging av ny skole. Dette vil naturligvis påvirke grunnlaget for mva-kompensasjon. Verdien av en mulig utstyrspakke til den nye videregående skolen er vanskelig å anslå, og tilskrives ingen konkret verdi.

Fylkesdirektøren har i saken pekt på det store finansielle gapet mellom et salgsvederlag på 100 mill. kroner i 2031 og et salgsvederlag som speiler dagens verditakst på pluss/minus 450 mill. 2031-kroner. Det siste er ikke en eksakt størrelse,

men er egnet til å illustrere et vesentlig økonomisk misforhold. Med planmessig vedlikehold antas ikke verditaksten å være vesentlig lavere i 2031 enn den er i dag.

Illustrasjon av nøkkeltall (2025-kroner i henhold til vedtatt økonomiplan 2025-2028):

Vedtatt økonomiplan	Finansierings- behov	Finansiering
Brutto anleggskostnader (prosjektramme)	1.050,0	
MVA-kompensasjon (19 prosent)		199,5
Salg av dagens bygningsmasse		343,8
Dekkes av frie inntekter		506,7

Alternativ, forutsatt at det ikke bygges nye kroppsøvningslokaler	Finansierings- behov	Finansiering
Brutto anleggskostnader (prosjektramme)	890,0	
MVA-kompensasjon (19 prosent)		169,1
Salg av dagens bygningsmasse		343,8
Dekkes av frie inntekter		377,1

Alternativ, forutsatt at det ikke bygges nye kroppsøvningslokaler og at tomten selges til en lavere pris	Finansierings- behov	Finansiering
Brutto anleggskostnader (prosjektramme)	890,0	
MVA-kompensasjon (19 prosent)		169,1
Salg av dagens bygningsmasse i henhold til tilbud (forutsatt indeks: 3,5 prosent)		81,4
Dekkes av frie inntekter		639,5

Med «dekkes av frie inntekter» mener vi at hovedstol dekkes gjennom overføringer fra drift til investering eller ved betjening av låneopptak i drift (avdrag på lån). I tillegg påløper selvsagt renteutgifter i drift på den kapitalen som disponeres, direkte ved renter på eksterne lån eller indirekte ved reduserte renteinntekter på egenkapital – annet likt.

Konklusjon

Fylkesdirektøren tilrår at fylkestinget avslår tilbudet om å kjøpe Dalane videregående skole for 100 mill. kroner i 2031, slik dette fremkommer av vedtak i fire kommuner.

Uten en finansiell avklaring i tråd med fylkestingets vedtak i økonomiplan 2025-2028 tilrår fylkesdirektøren at fylkestinget reverserer vedtaket om å bygge ny videregående skole i Dalane.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/60223-5

Saksbehandler: Elisabeth Hult Jakobsen

Område: Økonomi og eiendom

Avdeling: Eiendom

Strand VGS langsiktige kroppsøvningsarealer – Fullmakt til å inngå kontrakt for prosjekter over kr. 100 mill.

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Uvalg
14/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
2/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Vedlegg:

- 1 Forprosjekt_Strand vgs. Langsiktige arealer for kroppsøving

Sammendrag

I forbindelse med nytt tilbygg ved Strand vgs. vil det bli behov for å etablere nye arealer for kroppsøving andre steder. Flere alternative lokasjoner av nye, langsiktige kroppsøvningsarealer, er vurdert. Fylkesdirektøren satte tidlig som mål at prosjektet skal ha en stor grad av sambruk, samtidig som det skal bidra til samfunnsutvikling og ha en god samfunnsøkonomi. Rogaland fylkeskommune samarbeider derfor med både Strand kommune og frivillige lag og foreninger for å sikre dette. Sammen har aktørene vurdert at det beste alternativet for plassering er tomten for dagens Tau aktivitetshus. Etter en vurdering av dagens Tau aktivitetshus er det besluttet å rive eksisterende bygg og bygge opp ny hall for langsiktige kroppsøvningsarealer.

I forprosjektet er det beregnet en kostnadsramme på 152,2 millioner kroner. Dette utgjør 52,2 millioner kroner mer enn vedtatt prosjektramme i økonomiplan 2025-2028 – Årsbudsjett 2025. Tidligere antatt ramme var et grovt foreløpig estimat, og

kostnadsrammen beregnet i forprosjektet gir et mer realistisk bilde av byggets kostnader. Fylkeskommunen har i samarbeid med prosjekteringsgruppen kuttet ned på alle overflødige kostnader og sitter igjen med et nøkternt prosjekt med god planløsning, solide, robuste materialer og energieffektive tekniske løsninger.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Forprosjektet godkjennes innenfor en kostnadsramme på 152,2 millioner kroner. Økt finansiering innarbeides i revidert budsjett 2025 og årsbudsjettet for 2026.
2. Prosjektet planlegges ferdigstilt til skolestart 2026.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Øyvind Langeland

økonomi- og eiendomsdirektør

Bakgrunn for saken

I forbindelse med utvidelsen av Strand vgs. ble det foretatt en areal- og funksjonsanalyse av skolen, datert 5. mai 2021. Analysen viste at skolen mangler fellesarealer til funksjoner som kantine og bibliotek. Analysen omtalte også at dagens verkstedsarealer er lite hensiktsmessige for sambruk av verkstedene for teknologi og industrifag (TIF) og elektro og datateknologi (EDT). Det mangler arealer tilsvarende i overkant av en aktivitetsflate i kroppsøving, med tilhørende fasiliteter, i forhold til dagens elevtall. Videre mangler det arealer til kontorarbeidsplasser for lærere.

For å løse arealmangelen må dagens kroppsøvingsarealer og garderober omdisponeres til fellesarealer med funksjoner som kantine og bibliotek. De to garderobene som er tilknyttet fotballhallen er ikke godkjente av miljørettet helsevern. Når fase 1 av prosjektet for utvidelse av Strand vgs. er ferdig, er det med andre ord ikke garderober for hverken kroppsøving eller idrett på skolen.

I 2023 vurderte fylkesdirektøren mulige plasseringer av langsiktige kroppsøvingsarealer i samarbeid med skolen, kommunen og Midtbygden IL. Det ble blant annet sett på muligheter for kroppsøvingsarealer i «haugen» nord for skolen, ny tomt øst for skolen og enten riving og nybygg eller rehabilitering og utvidelse av Tau aktivitetshus. Alle de vurderte alternativene kan romme det estimerte arealet for prosjektet. Samarbeidet så også på påvirkningen arealene vil ha (samfunnsøkonomisk påvirkning) og samfunnsutviklingsperspektivet for prosjektet. En samlet vurdering gjorde at fylkesdirektøren i økonomiplan 2024-2027 pekte mot tomten der Tau aktivitetshus er i dag. En forutsetning for prosjektet er at Rogaland fylkeskommune erverver bygningen, samt tilstøtende arealer, i tråd med fylkeskommunens eiendomsstrategi. I denne økonomiplanen ble det avsatt en foreløpig ramme på 100 mill. kroner. Det ble påpekt at rammen ikke var estimert, men lagt inn for å vise at prosjektet ville ha behov for tilførsel av midler.

I FT-sak 56/24 Rom- og funksjonsprogram for Strand vgs. – Langsiktige arealer kroppsøving, ble rom og funksjonsprogram vedtatt. Fylkesdirektøren fikk fullmakt til å erverve Tau aktivitetshus og tilhørende omkringliggende arealer. Det ble vedtatt at Tau aktivitetshus rives og erstattes med et nybygg.

I økonomiplan 2025-2028 ble den avsatte rammen på 100 millioner kroner opprettholdt inntil videre. Det ble påpekt at rammen kun var et grovt foreløpig estimat.

I lys av denne saken ser fylkesdirektøren at dette beløpet med fordel kunne vært oppjustert, ref. også det faktum at det i liten grad er satt av uspesifiserte tillegg i økonomiplanens første del. Marginene er små i vedtatt økonomiplan.

Det har blitt arbeidet for at den nye hallen ferdigstilles samtidig som nybygget på hovedskolen, slik at den er på plass før nåværende gymsal omdisponeres til andre funksjoner. Når prosjektet er gjennomført vil det gjenstå å etablere dusj og garderobe på hovedskolen. Det kan også bli behov for å etablere et antall klasserom og lærerarbeidsplasser på hovedskolen.

Problemstilling

Fylkestinget bes ta stilling til vedlagt forprosjekt, vedlegg 1, for Strand vgs. – Langsiktige arealer kroppsøving med kalkyle på P50-nivå på 152,2 millioner kroner.

Saksopplysninger

- Andre relevante dokumenter i saken:
- FT-sak 06/24 Økonomiplan 2025-2028 - Årsbudsjett 2028
- FT-sak 56/24 Rom- og funksjonsprogram for Strand vgs. – Langsiktige arealer kroppsøving
- FT-sak 29/24 Strand vgs. – Rehabilitering og nybygg, økt kapasitet – Fullmakt til å inngå kontrakt for prosjekter over kr 100 mill.
- FT-sak 114/23 Økonomiplan 2024-2027 – Årsbudsjett 2024
- FT-sak 30/23 Rom- og funksjonsprogram for Strand vgs. – Rehabilitering og nybygg økt kapasitet
- FT-sak 145/22 Eiendomsstrategi 2023-2026
- FT-sak 113/22 Strand videregående skole – Utfordringer med planlagt utbygging og mulige løsninger

Strand videregående skole ligger på Tau i Strand kommune og ble opprettet som selvstendig skole i 1977 etter å ha vært filial av Kongsgård Katedralskole med fagtilbudet realfag og engelsk siden 1969. Dagens hovedbygning stod ferdig i 1989, og fikk et påbygg i 2013. I 2017 stod det nye Aquabygget ferdig. Skolen har totalt 756 elever fordelt på selve skolen og i leide arealer.

Det etableres et nybygg ved Strand vgs. for å ta imot den kommende elevveksten innen yrkesfagene elektro- og datateknologi og teknologi- og industrifag. Som en del 2 av dette byggeprosjektet skal også deler av eksisterende bygg rehabiliteres. Etter rehabiliteringen skal arealer som i dag benyttes som verksted, gymsal og klasserom for elektro og datateknologi, få nye funksjoner og fungere som blant annet administrasjonsarealer, mediatek og undervisningsareal for helse og oppvekst. I forbindelse med dette byggeprosjektet vil det bli behov for å etablere nye arealer for kroppsøving andre steder. Flere alternative lokasjoner av nye, langsiktige kroppsøvingsarealer er vurdert. Det ble blant annet sett på muligheter for kroppsøvingsarealer i «haugen» nord for skolen, og ny tomt øst for skolen. Fylkesdirektøren satte tidlig som mål at prosjektet skal ha en stor grad av sambruk, samtidig som det skal bidra til samfunnsutvikling og ha en god samfunnsøkonomi. Rogaland fylkeskommune samarbeider derfor med både Strand kommune og frivillige lag og foreninger for å sikre dette. Sammen har aktørene vurdert at det beste alternativet for plassering er tomten for dagens Tau aktivitetshus.

Figur 1: Situasjonsplan

Både rehabilitering og utbygging av Tau aktivitetshus, samt riving og nybygg har vært vurdert. Mulighetsstudier viste at det mest miljøvennlige ville være rehabilitering, mens vurderingene av økonomi, fremdrift og brukervennlighet viser at det beste alternativet vil være riving og nybygg. Det er viktig at prosjektet holder fremdrift og at brukerne av bygget får det bygget de behøver. I sak om Rom- og funksjonsprogram for Strand vgs. – Langsiktige arealer kroppsøving (FT-sak 56/24), ble det vedtatt at Tau aktivitetshus rives og at det oppføres et nybygg på tomten. Dette rom- og funksjonsprogrammet legger til rette for stor grad av sambruk og løser skolens primære behov for garderobe- og kroppsøvingsareal. Hallflaten er dimensjonert for å drive undervisning for tre klasser samtidig. Bygget er utformet med tre sett garderober og lagerareal som kan brukes uavhengig av hvilken hallflate som er i bruk. Andre etasjen forsyner bygget med treningsrom, møterom og klubblokale. I rom- og funksjonsprogrammet er det også lagt inn et minimum av eksklusive arealer i form av et kontor og et lagerrom til MIL – Midtbygdens idrettslag.

Rom- og funksjonsprogrammet har lagt til grunn en så stor grad av sambruksarealer som mulig gjennom dialog med kommunen og frivillige lag og foreninger.

Idrettshallen skal ivareta nødvendige arealer for kroppsøving og idrettsfagsarealer, og samtidig være flerbrukshall for hele Tau. Det har gjennom hele prosjektet vært tydelig at kontinuerlig dialog og involvering i alle prosjektets faser vil være et suksesskriterium for et vellykket sambruksprosjekt i tråd med fylkeskommunens intensjoner.

Brukermedvirkning

Arkitekt DARK, fylkeskommunen, Strand vgs. og representanter (MIL) har i samarbeid kartlagt hallens behov. Med utgangspunkt i rom- og funksjonsprogram, regjeringens veileder for flerbrukshaller og innspill fra alle involverte parter, har det blitt laget en oversikt over skolens og MILs behov.

Skolens behov:

- En hall med flate på 45 m x 25 m
- Netto romhøyde på minimum 8 meter (helst 9 meter)
- Hallflaten må kunne deles i tre salenheter med lydreduksjon mellom enhetene

- Garderober til 90 elever samt dommer-, lærer- og instruktørgarderober
- Dusjer med båser og skjerming for innsyn

MILs behov:

- Kontor med to arbeidsplasser med tilgang på garderobe, toalett og pause-/spiserom
- Klubblokale for 40-50 personer med tilhørende kjøkken
- Møterom til 12-15 personer (optimal plassering i øvre etasje med utgang til terrasse med utsikt mot fotballhallen)

6 lag-garderober:

- To garderober for 22 personer med 8 dusjer
- Fire garderober for 14 personer med 6 dusjer
- 2 dommergarderober
- Lagerrom
- To publikumstoiletter med tilkomst utenfra

Konsekvenser hvis prosjektet ikke gjennomføres

Strand videregående skole skal utvides for å ta sin andel av elevveksten. Strand vgs. bygges ut for å imøtekomme behovet for økt antall elevplasser. Dersom prosjektet for Strand vgs. langsiktige kroppsøvingsarealer ikke blir realisert, vil ikke skolen ha tilstrekkelig plass til kroppsøving fra og med skoleåret 2026.

Bærekraft, miljø og sambruk

Rogaland fylkeskommune jobber for en bærekraftig samfunnsutvikling i tråd med FNs bærekraftsmål og Rogaland fylkeskommunes visjon er «Sammen for et grønt og attraktivt Rogaland». I dette prosjektet er det arbeidet målrettet mot verdiene, med ett felles anlegg for skole og idrettslag. Ved å lage ett felles anlegg blir innbyggerne engasjert, og man kan oppnå et sterkere fellesskap. Kropps- og idrettsarealene ved Strand videregående skole er tenkt som et pilotprosjekt for hvordan fylkeskommunen kan inkludere bærekraft og miljø gjennom sambruk av arealer med idrettslag. Det legges opp til at kroppsøving og idrettsarealene som skolen bruker på dagtid, kan bli brukt av idrettslaget på ettermiddag, kveld og helger. Driftstiden er fra klokken 08 - 22 hverdager, og fra 10 - 16 i helger. Flere aktivitetsflater i samme anlegg gir god utnyttelse av felles fasiliteter og gir grunnlag for et godt sosialt miljø. I tillegg er det

god utnyttelse av areal, miljø og økonomiske ressurser. Sosial og kulturell bærekraft er spesielt viktig i mange formålsbygg, slik som idrettsbygg. Et godt inneklima og dagslysqualiteter er viktig for læring, trivsel og helse, og danner rammene for et godt sosialt miljø. Ambisjoner for kroppsøving og idrettsareal vil være å kartlegge mulighetene for å støtte opp om følgende elementer:

- Ressursbruk og klimagassutslipp: Bygget skal oppføres med bærekonstruksjon i tre og betong. Det er forutsatt lavkarbonbetong klasse A.
- Varmepumper med energibrønner og en el-kjel
- Solenergi: Det legges til rette for solceller og solfangere i prosjektet som kan velges inn som opsjon
- Sambruk: Fokus på bygg og rom som kan brukes hele døgnet av ulike brukergrupper
- Sosial bærekraft: Elever i fokus – sosiale soner for å styrke det sosiale miljøet på skolen og i bygden

Hvordan:

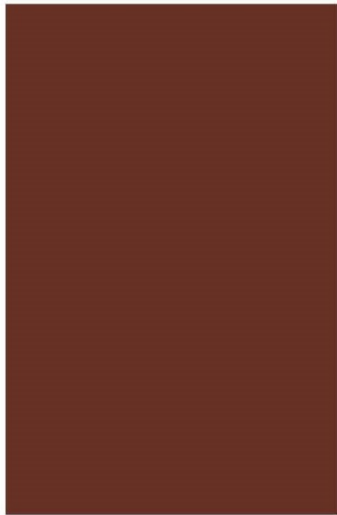
- Det er utarbeidet et bærekraftsprogram med tilhørende oppfølgingsplan med miljøstyringsverktøyet
- Tilbudskonkurransen vil bli evaluert med 30 % vektning av miljømål.
- Det er gitt tilskudd fra Enova til en studie for å bygge med mest mulig ombruk, designe bygg for fremtidig ombruk/ demontering utover krav i gjeldende byggt teknisk forskrift (TEK), samt å bygge for
- Prosjektet jobber for å tilfredsstille kriteriene “Nye bygg med lavt energibehov” og “Nye bygg i klimavennlige materialer” for å innfri grønne lån
- Fleksibilitet/flerbruk med hensikt om å redusere behovet for nye arealer.

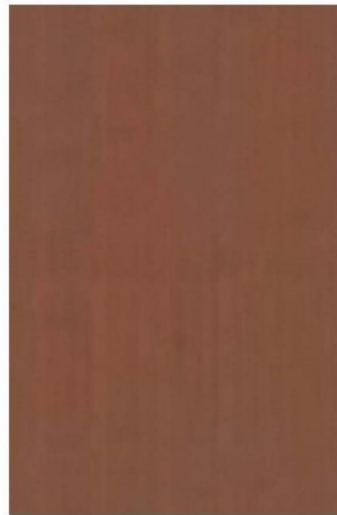
Figur 2: Visualisering oversiktsbilde av hallen med utvendig uttrykk

HOVEDKONSEPT MATERIALITET & FARGER

Med utgangspunkt i farge og materialer fra Strand vgs. får det nye bygget for kroppsøving robuste materialer som krever lite vedlikehold både inne og ute. Førsteetasje får en rødlig teglforblending som tåler mye mekanisk påkjenning og danner en solid base. Fra basen og opp er det planlagt en rødbrun aluminiumskledning. Takflaten som er synlig inne fra hallen er planlagt med sedum, og de øverste takplatene er tenkt tettet med asfalttakbelegg. Taket over selve hallen er forberedt for installasjon av solceller.

Beslag og detaljer

Eloksert aluminium

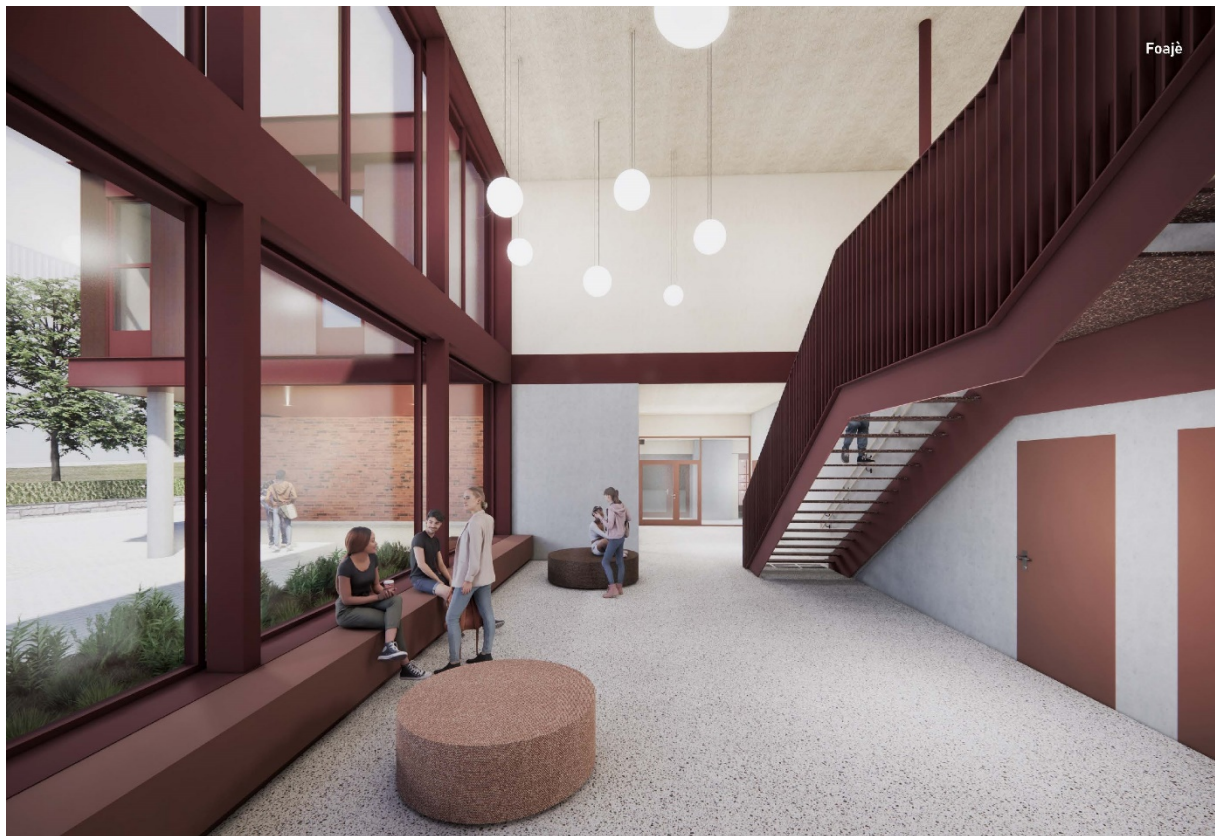
Sedum

Tegl

Figur 3: Utvendige farger og materialpalett, rød tegl, røde beslag, røde aluminiumsplater og tak med sedum

Bygget er planlagt med en konstruksjon av limtresøyler og -dragere. Første etasje er av betong som bærer søyle-dekke-konstruksjonen i andre etasje og taket er planlagt med perforert ståldekke. Interiørkonseptet tar utgangspunkt i de konstruktive valgte materialene og bygger videre på estetikken fra disse. Innvendig interiør får dermed en gjennomgående fargepalett med eksponert betong og tre, med innslag av røde elementer hentet fra ytterkledning.

Figur 4: Visualisering av innvendig uttrykk og materialer

Valget av materialer kombinerer funksjonalitet, holdbarhet og en innbydende estetikk. Veggene i hallen er dekket av trefinér med perforerte partier. Denne overflaten er med til å ivareta akustiske kvaliteter samtidig som det er et robust material som tåler mekanisk påkjenning. Gulvet i hallen er et sportsgulv, som er nøye utvalgt for å møte kravene til ulike sportsaktiviteter. Fargepaletten i garderobene skiller seg noe fra resten av bygget med innslag av grå og blå toner. Denne fargepaletten forsterker den hygieniske opplevelsen av disse områdene.

Figur 5: Visualisering av innvendig uttrykk og materialer i garderover

Figur 6: Visualisering av innvendig uttrykk og materialer i flerbrukshallen

Kalkyle og fremdrift

Kalkylen innebærer en del av den usikkerheten som ligger i materialpriser i dag, blant annet på massivtre og betong.

I dette prosjektet har fylkesdirektøren lagt til grunn P50-nivå, altså at det er 50 % sannsynlig for at prosjektet kommer innenfor den avsatte rammen. Når prosjektet er gjennomført vil det gjenstå å etablere dusj og garderobe på hovedskolen. Det kan også bli behov for å etablere et antall klasserom og lærerarbeidsplasser på hovedskolen. Mye av byggeprosjektets usikkerhet handler om uforutsette hendelser under prosjektering, rivning, utførelse og fremdrift. Videre ligger det også noe risiko i forurensning av grunn og overflatevann ut på Tauåna med tanke på elvemusling og laks under byggetid. Dette betyr at det kan komme behov for ytterligere økt finansiering på et senere tidspunkt, men størrelsen er usikker.

Totalt

	Beløp	Merknad
Entreprisekostnad		
1 Felleskostnader	12 638 000	inkl. riving
2 Bygning	50 044 000	
3 VVS	11 798 000	
4 Elkraftinstallasjoner	6 357 000	
5 Tele og automasjon	3 557 000	
6 Andre installasjoner	1 217 000	
7 Utomhus	12 773 000	
Sum Entreprisekostnad	98 384 000	
8 Generelle kostnader	7 152 000	
Sum Byggekostnad	105 536 000	
9 Spesielle kostnader	15 432 000	
Inventar	409 000	
Inventar renhold	675 000	
Flyttekostnad	359 000	
Kostnader kjøp Tau aktivitetshus	0	
Bidrag MIL	800 000	
Anleggsbidrag	2 000 000	
Kjøp av eiendom Strand kommune	729 000	
Opplæring av personell, inkl. opplæringsplan	160 000	
		påløpte kostnader per dato 06.11.2024 (gjennomføring usikkerhetsanalyse)
Allerede påløpte/avropte kostnader	10 300 000	
10 Mva	30 242 000	
Sum Prosjektkostnader (1-10)	151 210 000	
11 Usikkerhet og margin	1 006 000	
13 Prisstigning		justeres i økonomiplan
Sum prosjektkostnader inkl. usikkerhet og margin	152 216 000	

Fremdrift

	Planlagt start	Planlagt slutt
Forprosjekt	sep.24	jan.25
Kontrahering	jun.26	jun.26
Totalentreprenørs detaljplanlegging	jul.25	jan.26
Utførelse	aug.25	aug.26

Det vil ikke være behov for midlertidige lokaler i byggeperioden.

Entrepriseform

Prosjektet er planlagt som en totalentreprise. Bakgrunnen for valget er som følger:

- *Marked.* Prosjektet er mellomstort, noe som gjør det aktuelt for både mellomstore og store lokale totalentreprenører. Det er noe usikkerhet rundt interesse med tanke på kostnadsramme og beliggenhet.
- *Løsning og kompleksitet.* Prosjektets løsning, funksjoner og kvaliteter er løst slik at konkurransegrunnlaget vil ha begrenset usikkerhet. De største usikkerhetene er knyttet til bygging av hjerterom og kobling mot eksisterende bygningsmasse.
- *Økonomi.* Kostnadene er forutsigbare på et tidlig tidspunkt.
- *Kompetanse og organisering.* Rett detaljering på rett plass ved at totalentreprenør styrer detaljeringen.

Rogaland fylkeskommune har gode erfaringer med organisering for totalentrepriser fra andre skoleprosjekt. Byggherrens prosjektgruppe har god erfaring med å lage konkurransegrunnlag til totalentrepriser.

Prosjektrisiko og -muligheter

Sannsynlighet	Konsekvens							
	Mulighet				Trussel			
	Veldig stor > 5 mill.	Stor 1 - 5 mill.	Middels 0,5 - 1 mill.	Liten < 0,5 mill.	Liten < 1 mill.	Middels 1 - 5 mill.	Kritisk 5 - 10 mill.	Katastrofe > 10 mill.
Veldig stor > 50 %								
Stor 25 - 50 %								
Middels 5 - 25 %						3,7,9		
Liten 1 - 5 %					2, 4	1,8		
Usannsynlig < 1%					5		6	

ID	Beskrivelse av mulig hendelse	Tiltak
1	Uforutsette endringer i prosjekt	Prosjekttere ferdig før oppstart Kontroll
2	Uforutsette endringer i utførelsesfase	Gode rutiner for varsling. Entreprenør sjekker utførelse før de starter.
3	Mangler i ytelsesbeskrivelsene	Forlenge periode for kryssjekk av beskrivelsene.
4	Uløste brukerspørsmål og innblanding fra brukerne i utførelsesfasen	Totalentreprenør skal kun forholde seg til brukerne i forhold til HMS/SHA ved bygg i drift. Alt som har med farger, overflater, etc. må være avklart før prosjektet skal på anbud.
5	Rekkefølgekrav fra kommunen	ny bygningsmasse. Det skal avholdes forhåndskonferanse, har etterspurt avklaring på dette.
6	Overvannhåndtering/200-års flom	Det har blitt utført en faglig vurdering og kartlegging av hydrolog for å identifisere risiko ifbm med 200-års flom av bygg.
7	Forurensning i grunn	Det har blitt utført prøvetaking i prosjekteringsfase. en punkt viser tilstandsklasse TK2 i en prøve på 20 cm tykt topplag, men med lav koncentration. Entreprenør supplerer med prøver og kartlegging under bygg når dette er revet.
8	Riving bygningsmasse	Det har blitt gjennomført en miljøkartlegging av rivningsmasse. Ytterligere kartlegging av bygningsdeler som per nå er ikke tilgjengelige.
9	Overflatevann ut på Tauåna med tanke på elvemusling og laks under byggetid	Dialog med kommun og statsforvalter på godkjente løsninger. Kartlegging og oppfølging.

Kostnader

I økonomiplanen 2024-2027 ble kostnadsrammen anslått til 100 millioner kroner. Det ble den gang påpekt at rammen ikke var estimert, men lagt inn for å vise at prosjektet ville ha behov for tilførsel av midler. I økonomiplan 2025-2028 ble den avsatte

rammen på 100 millioner kroner opprettholdt inntil videre. Det ble påpekt at rammen kun var et grovt foreløpig estimat. Det er først i forprosjektet at det ligger til grunn et underlag som kan gi et tydelig estimat for kostnadsrammen i prosjektet.

Fylkeskommunen har i samarbeid med prosjekteringsgruppen kuttet ned på alle overflødige kostnader og sitter igjen med et nøkternt prosjekt med god planløsning, solide, robuste materialer og energieffektive tekniske løsninger.

Fylkesdirektørens vurderinger

Rogaland fylkeskommune jobber for en bærekraftig samfunnsutvikling i tråd med FNs bærekraftsmål og Rogaland fylkeskommunes visjon er «Sammen for et grønt og attraktivt Rogaland». Det bygges skoler for varig bruk og langsiktige horisonter.

Fylkeskommunen arbeider etter prinsippet «mer for mindre» og er til stadighet på jakt etter smarte, energieffektive løsninger som gir fylkeskommunen bygninger med lave driftskostnader og lite behov for oppgraderinger under byggets levetid. Prosjektet Strand vgs. langsiktige kroppsøvingsarealer er et eksempel på et byggeprosjekt hvor prosjekteringsgruppen har lagt opp til at fylkeskommunen skal ta smarte valg for fremtiden. Det er valgt solide, slitesterke materialer som er vedlikeholdsfrie og tåler tidens tann. Det er valgt tekniske løsninger som er energieffektive og vil spare fylkeskommunen for høye driftskostnader. Ikke minst er det lagt stort fokus på brukerinvolvering og samspill mellom alle involverte, for å sikre at bygningen blir skreddersydd etter målgruppenes behov. Valget av energieffektive tekniske løsninger gir rom for å redusere gjennomsnittlige drifts- og vedlikeholdskostnader i økonomiplanen.

Strand vgs. langsiktige kroppsøvingsarealer skal etter planen åpne skoleåret 2026, samtidig som nybygget ved Stand vgs. Det er i forveien en stram fremdriftsplan for prosjektet, og forsinkelser kan føre til at kroppsøvingslokalene ikke blir ferdig til skolestart. Hvis kostnadene i prosjektet reduseres, vil det gå mye tid og kostnader til omprosjektering, noe som vil medføre at prosjektet forsinkes og blir mer kostnadskrevenende å gjennomføre.

Fylkesdirektøren har fått tydelig signal fra prosjekteringsgruppen om at prosjektet er godt gjennomarbeidet, og at alle overflødige kostnader i prosjektet er kuttet. Ved en reduksjon av kostnadsrammen vil fylkesdirektøren derfor måtte gå på akkord med

kvaliteten av bygget. Fylkesdirektøren kan for eksempel velge billigere materialer, men billige materialer varer kortere og må skiftes ut hyppig. Fylkeskommunen vil også måtte regne med økt overflatebehandling av materialene hvis det velges billigere materialer. Fylkeskommunen kutter dermed noe i kostnader på nåværende tidspunkt, men må ut med større beløp på sikt. En annen måte å kutte ned, vil være å investere i dårligere tekniske løsninger. Energieffektive tekniske løsninger koster noe nå, men vil spare fylkeskommunen for store summer i driftskostnader i årene som kommer. Det vil derfor ikke være en god løsning på sikt å velge fra energieffektive løsninger. Fylkesdirektøren er opptatt av å vurdere investeringer i et livssyklusperspektiv. Fylkesdirektøren anbefaler at det tas gode valg i dag for å bruke mindre penger på drift, ombygging og vedlikehold på sikt. Mindre energieffektive løsninger vil påvirke driftsbudsjettet negativt i kommende økonomiplaner. Fylkesdirektøren har vurdert mindre kostnadskrevenende valg av materialer for fasade, men har basert seg på løsninger som reduserer samlet vedlikeholdsbehov.

I lys av denne saken ser fylkesdirektøren at det grove estimatet på 100 mill. kroner med fordel kunne vært oppjustert til et større beløp i økonomiplan 2025-2028, ref. også det faktum at det i liten grad er satt av uspesifiserte tillegg i økonomiplanens første del. Marginene er små i vedtatt økonomiplan. Noe av økningen i kapitalkostnader (avdrag og renter) vil over tid kunne ses i sammenheng med reduserte drifts- og vedlikeholdsutgifter.

Fylkesdirektøren tilrår at forprosjektet godkjennes innenfor den estimerte kostnadsrammen på 152,2 millioner kroner.

Konklusjon

1. Forprosjektet godkjennes innenfor en kostnadsramme på 152,2 millioner kroner. Økt finansiering innarbeides i revidert budsjett 2025 og årsbudsjettet for 2026.
2. Prosjektet planlegges ferdigstilt til skolestart 2026.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/10620-1

Saksbehandler: Anne-Line Aarland

Avdeling: Økonomi og styring

Økonomiplan 2026-2029 - plan for gjennomføringen (årshjul)

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
15/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
4/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Sammendrag

Fylkesdirektøren legger i denne saken fram forslag til et årshjul for kommende økonomiplanprosess.

Fylkesdirektørens innstilling

Årshjul og prosess for utarbeidelse av økonomiplan 2026-2029 vedtas i tråd med saken.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Øyvind Langeland

økonomi- og eiendomsdirektør

Bakgrunn for saken

Fylkesdirektøren legger hvert år fram en tidsplan (eller et årshjul) for den kommende budsjettprosessen, jf. § 5 i Økonomireglementet.

Problemstilling

I denne saken foreslås prosess og tidsplan for utarbeidelse av økonomiplan 2026-2029, som skal endelig vedtas av fylkestinget i desember 2025.

Saksopplysninger

I 2024 ble fire saker knyttet til økonomiplan 2025-2028 behandlet:

Sak	Utvalg – dato (saksnr.)
Økonomiplan 2025-2028 – Plan for gjennomføringen (årshjul)	FU – 15.02. (sak 13/24) FT – 20.02. (sak 6/24)
Økonomiplan 2025-2028 – Finansielle måltall	FU – 23.04. (sak 45/24) FT – 28.04. (sak 28/24)
Økonomiplan 2025-2028 – Økonomiske fremtidsutsikter, omstilling for en ny planperiode	FU – 04.06. (sak 81/24) FT – 13.06. (sak 53/24)
Økonomiplan 2025-2028 og Årsbudsjett 2025	FU – 26.11. (sak 173/24) FT – 10.12. (sak 117/24)

Fylkesdirektørens innstilling til Økonomiplan 2025-2028 og Årsbudsjett 2025 ble presentert 28. oktober med påfølgende budsjettseminar for fylkestinget 1. november. Det ble gitt opplæring i bruk av politikermoduleen i budsjettverktøyet 28. oktober.

Partienes budsjettforslag ble utarbeidet i politikermoduleen i budsjettprogrammet. Det var åpnet for å stille spørsmål i politikermoduleen i perioden 28. oktober – 20. november. «Spørsmål og svar»-funksjonen i politikermoduleen er en ensartet metode for å håndtere spørsmål og svar, og gir de folkevalgte god oversikt over alle spørsmål og svar underveis i prosessen.

«Spørsmål og svar» publiseres som en del av den digitale utgaven av vedtatt Økonomiplan 2025-2028 og Årsbudsjett 2025 slik at informasjonen blir tilgjengelig for

offentligheten. Offentlig tilgang til spørsmål/svar tjener en interesse med hensyn til å forklare bakgrunn og sammenheng.

Bortfall av frie inntekter som følge av negative fordelingsvirkninger ved innføringen av nytt inntektssystem for fylkeskommunene fra 2024 er blant årsakene til at Rogaland fylkeskommune må omstille seg til et redusert handlingsprogram i løpet av de kommende årene. Det var spesielt delkostnadsnøkkelen for kollektivtransport (persontransport med buss, bane og hurtigbåt) som slo negativt ut for Rogaland. Overgangsordningen i inntektssystemet muliggjør at tilpasninger kan skje gradvis i perioden 2024-2027.

I økonomiplan 2025-2028 er det forutsatt en betydelig bruk av disposisjonsfondet for å frigjøre nok midler til egenfinansiering av investeringer. Bruken av bufferkapital er en konsekvens av at netto driftsresultat er lavere enn måltallet på 4 prosent i planperioden. Som følge av økte frie inntekter i tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet som ble lagt fram 1. november 2024, har dessuten fylkestinget valgt å øke overføringene fra drift til investering utover 4 prosent. Dette kan delvis ses i sammenheng med høyere prioritering av investeringer enn det som opprinnelig var lagt opp til i fylkesdirektørens innstilling.

Fylkesdirektøren har beskrevet omstillingsbehovet som fylkeskommunen står overfor i flere saker, senest i økonomiplan 2025-2028. Fylkeskommunen må gjennomføre en grundig prosess for omstilling for å tilpasse tjenestene til et lavere finansielt handlingsrom. Kommuner og fylker over hele landet har et utgiftsnivå som er høyere enn inntektene og dermed ikke forenlig med bærekraftig og sunn økonomi over tid.

Vi kan ikke forvente å få tilført økte ressurser i årene som kommer, og vi må selv finne ut hvordan vi skal løse mer komplekse og nye oppgaver uten økte rammer. Men det er ikke nok. Kostnadene må ned slik at de er tilpasset nye lavere inntektsrammer. Eller sagt på en annen måte, fylkeskommunen må løse sine oppgaver med redusert kostnad.

Arbeidet med omstilling er godt i gang, og vil gå parallelt med budsjettprosessen. Omstillingsarbeid tar tid, og for å få til varig endring er det viktig å klare å identifisere

de lavthengende fruktene som digitalisering av arbeidsprosesser eller koordinering av arbeidsoppgaver kan være. Det er vel så viktig, men kanskje mer utfordrende, å prioritere hvilke tjenester fylkeskommunen skal levere i fremtiden, og omfang av, og kvalitet på de tjenestene som leveres. Forventningene fra de fylkeskommunen leverer tjenester og utvikling til, vil ha stor betydning for om vi lykkes i fremtidig omstilling. Det er bra å bli møtt med høye forventninger, men når vi fremover får inntekter som ikke øker like mye som kostnadene ved det vi leverer, må det jobbes med å skape realistiske forventninger. Det er en målsetting at det ikke skal dreie seg om ostehøvelkutt, men om konkrete tilpasninger over tid.

Styrket effektivitet gjennom «mer riktige» prioriteringer som gir større nytteverdi over tid er viktig for fylkeskommunens økonomi.

Det ble gjort noen endringer i budsjettprosessen for økonomiplan 2025-2028 sammenlignet med de to foregående økonomiplanene. Rogaland Revisjon gjennomførte en forvaltningsrevisjon om effektivisering og innsparing, og revisjonens anbefalinger i rapporten var at fylkeskommunen vurderte om rammesaken som ble lagt frem før sommeren skulle ha oppmerksomheten rettet mot de økonomiske fremtidsutsiktene fremfor detaljerte budsjetttrammer, samt at fylkeskommunen ved hjelp av målstyring øker bevisstheten rundt effektivisering og innsparing. Basert på dette ble sakene om foreløpige rammer for drifts- og investeringsbudsjettet (rammesakene) erstattet av en sak om økonomiske fremtidsutsikter, omstilling for en ny planperiode.

I «Utviklingsplan for Rogaland – regional planstrategi 2025-2028» er sunn styring av kommuneøkonomien en forutsetning for å kunne realisere utviklingsmålene over tid. Med utsikter til strammere økonomiske rammer, må det framover legges til rette for gode prioriteringer for å sikre langsiktig finansiell handleevne. Fylkestinget har gjennom mange år lagt vekt på langsiktig finansiell styring i tråd med det som også ble nedfelt i kommuneloven fra 2020. Det gir uansett et godt utgangspunkt på kort/mellomlang sikt.

Fylkestinget vedtar fylkeskommunens budsjett, mens fylkesdirektøren er delegert fullmakt av fylkestinget til å gjennomføre helhetlig rammestyring innenfor rammeområdene.

Fylkesdirektørens vurderinger

I 2024 gjennomførte fylkesdirektøren en omorganisering med fokus på en ny og mer robust organisering av Rogaland fylkeskommune. Fase 1 innebar en ny administrativ organisering med tre tjenesteområder og to stabsområder og ble iverksatt fra 3. juni 2024. Høsten 2024 pågikk fase 2 og omfattet organisering innenfor de fem nye områdene. Ny organisering med avdelinger og seksjoner innenfor de fem tjeneste- og stabsområdene trådte i kraft fra 1. januar 2025. Budsjettene for 2025 er tilpasset ny organisasjonsstruktur, men det kan være behov for enkelte justeringer i budsjettforslaget for 2026-2029.

Fylkesdirektøren går ikke nærmere inn på arbeidet med omstilling i denne saken, utover at omstillingsarbeidet for å ta ned driften med 150 mill. kroner innen 2028 vil være et viktig premiss i budsjettprosessen. Omstillingsprosjektet og budsjettprosessen vil gå parallelt, og det vil bli lagt fram egne orienteringssaker om status i omstillingsprosjektet.

Fylkesdirektøren legger opp til en tidsplan for budsjettprosessen for 2026-2029 som bygger på budsjettprosessen for 2025-2028, men med noen justeringer som er omtalt under tabellen.

Årshjulet nedenfor inkluderer også noen saker som bl.a. gjelder regnskap 2024 og revidert-saker for budsjettåret 2025. Det vises til gjeldende økonomireglement (ansvar og myndighet): *«Folkevalgte organer skal få forelagt tertialvise rapporter med status vedrørende økonomi og drift, samt prognoser for resten av året. Saker vedrørende revidering av budsjett legges fram i april, juni og oktober og ellers etter behov.»*

Fylkesdirektøren vil vurdere om det skal legges frem saker om revidering av budsjett både i april og juni. Det kan være et alternativ å kun legge frem én sak – juni-saken

som status pr. 1. tertial. Fylkesdirektøren vurderer også behovet for å gjøre endringer i behandlingen av saker om prosjektstyring, for å forenkle og effektivisere fullmakter og sikre at endringer i styringsmål mv. er bedre koordinert og tilpasset den løpende budsjettstyringen og økonomiplanprosessen.

Fylkesdirektøren foreslår følgende tidsplan (årshjul) for budsjettprosessen 2026-2029:

Tidspunkt	Aktivitet	Kommentar
Februar - FU 11.2 - FT 18.2.	Plan for gjennomføring av kommende økonomiplan 2026-2029 (årshjul)	Sak om tidsplan og prosess for arbeidet med økonomiplan 2026-2029
April - FU 24.4. - FT 29.4.	<i>Regnskap og årsmelding 2024</i> <i>Revidert budsjett april 2025 (vurderes slått sammen med Revidert budsjett juni 2025)</i> <i>Orienteringssak (FT): Klimagassregnskap for 2024</i>	
Mai	Kommuneproposisjonen legges fram 14. mai (foreløpig dato)	
Mai/juni	<i>Budsjettseminar (FU og gruppeledere) – opplæring og forberedelse til budsjettarbeidet</i>	½-dags seminar (dato fastsettes senere)
Juni - FU 3.6 - FT 17.-18.6.	Økonomiplan 2026-2029: Økonomiske fremtidsutsikter og finansielle måltall <i>Revidert budsjett juni 2025</i>	Saken danner grunnlag for fylkeskommunens budsjettarbeid, inkl. finansielle måltall og nødvendig økonomisk omstilling
Oktober	Forslag til statsbudsjettet legges fram i begynnelsen av oktober	
Oktober - FU 21.10. - FT 28.10.	<i>Revidert budsjett oktober 2025</i> <i>Oppfølging verbalpunkter 2025 (+ tidligere år)</i>	
27. oktober	<i>Fylkesdirektøren legger fram budsjettforslag for 2026-2029</i>	
31. oktober	<i>Budsjettseminar med FT (kl. 12-17)</i>	
19. november	<i>Siste frist for å sende inn spørsmål i Politikermodule</i>	
23. november	<i>Alle spørsmål er besvart og publisert i Politikermodule</i>	
25. november	<i>Partienes endringsforslag legges fram i fylkesutvalget</i>	
November/desember - FU 25.11. - FT 9.-10.12.	Økonomiplan 2026-2029 og Årsbudsjett 2026 <i>Revidert budsjett desember 2025</i>	

Fylkestinget starter budsjettprosessen ved å vedta et årshjul for arbeidet med kommende økonomiplan i februar-møtet.

Fylkesdirektøren foreslår at det avholdes et budsjettseminar for fylkesutvalget og gruppeledere før sommeren. Datoen er foreløpig ikke fastsatt, men vil mest

sannsynlig være etter at kommuneproposisjonen er lagt fram. Innholdet vil være en kombinasjon av opplæring ift. budsjettarbeid og informasjon om både landets og fylkeskommunens økonomiske situasjon.

I og med at det ikke er egne rammesaker som skal behandles av fylkestinget i juni-møtet, er det ikke en forutsetning at de finansielle måltallene for den kommende planperioden er vedtatt i forkant av juni-saken. Fylkesdirektøren vurderer det derfor som hensiktsmessig at de finansielle måltallene behandles i juni-saken. Saken foreslås kalt «Økonomiske fremtidsutsikter og finansielle måltall», og skal fungere som premiss for økonomiplan 2026-2029.

Fylkestinget avslutter budsjettprosessen med å behandle Økonomiplan 2026-2029 og Årsbudsjett 2026 i desember. Da får sektorutvalgene også sine oppdrag i forbindelse med neste økonomiplanprosess, slik opplæringsutvalget for eksempel får gjennom saken om tilbudsstruktur for det kommende skoleåret.

Fylkesdirektøren vil arbeide videre med å utvikle relevant metodikk for bruk av økonomisk statistikk og andre overordnede styringsdata, som grunnlag for relevant prioriteringsstøtte. Strammere handlingsrom i årene framover gjør at prioriteringer i økende grad også vil handle om hva som må velges bort.

I en fireårig økonomiplan mener fylkesdirektøren det kan være mulig å ta stilling til fordelingen mellom rammeområdene basert på en mer overordnet forståelse av mulighetsrommet og hvilke resultater som kan oppnås. Til grunn for dette må det eventuelt etableres et realistisk målbilde og nye styringsprinsipper. Fylkesdirektøren har ambisjoner om at økonomiplan og fylkeskommunale handlingsplaner skal samordnes i en handlings- og økonomiplan.

Fylkesdirektøren ber fylkestinget ta stilling til det framlagte forslaget til årshjul for 2026-2029.

Konklusjon

Årshjul og prosess for utarbeidelse av økonomiplan 2026-2029 vedtas i tråd med saken.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/10544-1

Saksbehandler: Øyvind Langeland

Område: Økonomi og eiendom

Debatthefte 2025 - Fra forventning til virkelighet - Del 1:

Forventningsgapet - KS spør

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
2/2025	06.02.2025	Administrasjonsutvalget
16/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 KS' Debatthefte 2025 - Fra forventning til virkelighet
- 2 Formidlingsstøtte, presentasjon - Forventningsgapet

Sammendrag

Kommunesektorens organisasjon KS ønsker innspill i årets debathefte «Debatthefte 2025 – Fra forventning til virkelighet». Fristen for tilbakemelding til KS Rogaland er 21. februar 2025. KS Rogaland skal sammenstille innspillene i et beslutningsgrunnlag for KS' Hovedstyre og en nasjonal FoU-rapport.

Denne saken tar for seg del 1: Forventningsgapet. Forventningsgapet handler om det krevende gapet som lokalpolitikere står i, mellom forventninger og krav fra innbyggere, statlige myndigheter og andre aktører på den ene siden og knappe ressurser på den andre. Strammere økonomi og økende mangel på kapasitet og kompetanse gjør bildet ekstra krevende. Del 2 av debatheftet legges frem i egen sak.

KS har stilt fire spørsmål i del 1. Fylkesdirektøren legger i denne saken frem problemstillingene til politisk behandling. Fylkesdirektøren legger opp til at fylkesutvalget svarer på spørsmålene hver for seg.

Fylkesdirektørens innstilling

Det gis svar på spørsmålene i tråd med konklusjonen i saksforelegget.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Øyvind Langeland

økonomi- og eiendomsdirektør

Bakgrunn for saken

Kommunesektorens organisasjon KS ønsker innspill i årets debattheft «Debattheft 2025 – Fra forventning til virkelighet». Fylkesdirektøren legger i denne saken frem problemstillingene i debattheftet til politisk behandling.

Denne saken tar for seg del 1: Forventningsgapet. KS har stilt fire spørsmål i del 1.

Problemstilling

KS inviterer hvert år kommunene og fylkeskommunene til å gi innspill på aktuelle strategiske spørsmål som skal bidra til å utvikle ny politikk eller sette dagsorden. Dette gjøres i år gjennom «Debattheftet 2025 – Fra forventning til virkelighet». Debattheftet bør leses i sin helhet og er vedlagt saken. Fristen for tilbakemelding til KS Rogaland er 21. februar 2025.

KS har bedt kommune- og fylkestingspolitikere om å engasjere seg i situasjonen med et økende forventningsgap. KS peker på stadig flere statlige løfter og reguleringer, en stadig mer presset kommune- og fylkesøkonomi samt innbyggernes ønsker om bedre og flere offentlige tjenester. I debattheftet på side 5 blir forventningsgapet definert slik:

«KS definerer «forventningsgapet» som gapet mellom det som i sum forventes av kommuner og fylkeskommuner og det som er mulig å yte med de ressursene som er tilgjengelige. Forventningene kan være hos og mellom både folkevalgte, innbyggere og nasjonale myndigheter, og tilgjengelige ressurser gjelder både folk og penger.»

Saksopplysninger

Den lokaldemokratiske behandlingen av KS' debattheft er en prosess der kommuner og fylkeskommuner diskuterer og gir innspill til saker som er sentrale for utviklingen av kommunesektoren. Debattheftet er et verktøy som brukes for å forberede saker til behandling på KS' Hovedstyre. Svarene på spørsmålene KS stiller, og diskusjonene i etterkant på strategikonferansene og i KS' fylkesmøter og fylkesstyrrer, er avgjørende for KS' prioriteringer og arbeid.

Innspillene sammenstilles av KS Rogaland og tas med som beslutningsgrunnlag når KS' Hovedstyre senere behandler temaet. I år vil svarene også analyseres samlet i en nasjonal FoU-rapport. Sammenstilling av svarene vil følges opp i kommende konferanser og generelt i det interessepolitiske arbeidet.

KS har forventninger til at refleksjonene i kommunenes og fylkeskommunenes politiske organer om særlig spørsmålene 1 og 3 (under) vil være verdifulle for det politiske arbeidet generelt, også uavhengig av KS' videre oppsummering og bruk av svarene.

KS har ved utsending av årets debatthefte lagt ved et underlag til den politiske behandlingen i kommunale/fylkeskommunale organ:

«Kommunesektoren står overfor store utfordringer som krever raske omstillinger og tydelige politiske prioriteringer.

Det er et forventningsgap mellom det som i sum forventes av kommuner og fylkeskommuner og det som er mulig å yte med tilgjengelige ressurser.

Forventningene kan være hos og mellom både folkevalgte, innbyggere og nasjonale myndigheter, og tilgjengelige ressurser gjelder både kompetent personell og økonomiske ressurser.

I kommunene er gapet spesielt merkbart innen helse- og omsorgssektoren, sosialsektoren og oppvekstsektoren, og heftet tar utgangspunkt i disse sektorene.

For fylkeskommunenes del er forventningsgapet i stor grad knyttet til innholdet av tjenester i oppvekstsektoren, men også til samferdselsfeltet. Temaet er en tilbakevendende problemstilling i KS' politiske organer og kommunedirektør-utvalgene. Rent organisatorisk er det en stor utfordring å få tak i og beholde kompetent personell i konkurranse med det private næringslivet. Dette gjør seg i ganske stor grad gjeldende innen samferdselssektoren.

For å håndtere forventningsgapet, bør kommunesektoren tilpasse seg realiteter for å møte fremtidens utfordringer. Innovasjon, digitalisering og god ledelse er nøkkelfaktorer. Videre bør det være en felles forståelse av utfordringene og realistiske ambisjoner. Lokale politikere bør kommunisere tydelig og prioritere ressursbruken effektivt. Det er også viktig med god dialog med innbyggerne for å skape forståelse for nødvendige prioriteringer og omstillinger.

Kommuner og fylkeskommuner utøver sitt lokale selvstyre innenfor nasjonale rammer, og skal samtidig iverksette statlige mål. Gode nasjonale rammebetingelser er en forutsetning for lokalt handlingsrom.»

KS ønsker at fylkeskommunens folkevalgte diskuterer hvordan man kan håndtere og tette forventningsgapet. Spørsmålene i del 1 av debatheftet er delt inn i tre kategorier og er som følger.

Folkevalgte:

1. Hvordan kan dere som folkevalgte redusere og håndtere forventningsgapet gjennom aktiviteten i de politiske organene (kommunestyre/fylkesting og underliggende organer) og samspillet med administrasjonen?
2. Hvordan kan KS bistå i dette arbeidet i den enkelte kommune og fylkeskommune?

Innbyggere

3. Hvordan kan dere som folkevalgte bidra til å skape forståelse i befolkningen og lokalsamfunnet for at ressursene er begrenset og at dette tvinger frem tøffere prioriteringer og alternative løsninger?

Nasjonale myndigheter

4. Hva vil være de viktigste budskapene KS kan bringe inn i dialogen med nasjonale myndigheter for å redusere statlig detaljstyring, gi mer fleksibilitet og øke handlingsrommet lokalt innenfor velferdsområdet?

Her ønsker KS også innspill og eksempler på hva som utfordrer handlingsrommet lokalt, herunder lovkrav/forskrifter, rundskriv/veiledere, normer/kompetansekrav, tilsyn/kontroll, ny ansvarsfordeling mellom kommune/fylkeskommune/stat, kompetanse- og kapasitetsstøtte og liknende.

Fylkesdirektørens vurderinger

I Rogaland fylkeskommune er det ikke gjort et lokalpolitisk forarbeid til behandlingen i fylkesutvalg. Det er avklart med politisk ledelse at fylkesdirektøren utarbeider forslag til svar og at saken behandles i administrasjonsutvalget, som innstiller til fylkesutvalget. Spørsmålene er også tatt opp i samarbeidsmøte med tillitsvalgte, med mulighet for å komme med innspill til fylkesdirektørens saksgrunnlag.

Det legges opp til at spørsmålene besvares hver for seg, men de må også ses i sammenheng. Forslagene til svar i denne saken er til en viss grad inspirert av andre fylkeskommuner, herunder Vestland og Nordland. Førstnevnte har benyttet seg av et politisk arbeidsutvalg.

Fylkesdirektøren har ofte gjort et poeng av at prioriteringer er vanskelig, og at det må prioriteres langs flere akser. Noe av det vanskeligste er valget mellom å prioritere på kort sikt og litt lengre sikt. I økonomiplanbehandlingen tar fylkesdirektøren til orde for å tenke utover en hel økonomiplanperiode og i et generasjonsperspektiv.

Fylkesdirektøren viser til Meld. St. 31 (2023-2024) Perspektivmeldingen 2024, som drøfter langsiktige utfordringer i norsk økonomi. Etter fylkesdirektørens mening er dette et viktig bakteppe også for å diskutere forventningsgapet, som kan forventes å bli enda mer krevende å håndtere i årene framover. Hovedutfordringene som belyses i regjeringens melding, er:

- Kamp om arbeidskraften: Omsorgsoppgavene blir flere, men vi blir ikke flere i yrkesaktiv alder til å utføre dem.
- Behov for omstilling: Økte spenninger i verden, klima- og naturendringer og avtagende petroleumsaktivitet fører til endringer og forsterker behovet for å bruke ressursene godt og riktig.
- Fortsatt god fordeling: Små forskjeller og stabil tilgang på velferdstjenester må bevares i møte med omstillingene og at mange lever lenger.

Konklusjon (forslag til svar)

Spørsmål 1:

Hvordan kan dere som folkevalgte redusere og håndtere forventningsgapet gjennom

aktiviteten i de politiske organene (kommunestyre/fylkesting og underliggende organer) og samspillet med administrasjonen?

Forslag til svar:

For å redusere og håndtere forventningsgapet i årene framover, må vi som folkevalgte ta flere hensyn. Vi må bidra til å redusere forventningene, slik at de er bedre tilpasset dagens og morgendagens situasjon. Vi må legge innsats i omstilling og effektivisering av fylkeskommunen mens vi ennå har tid og politisk handlingsrom, slik at fylkeskommunen framover kan levere best mulig tjenester ut fra egne forutsetninger. Rogaland fylkeskommune er opptatt av flere former for effektivitet – både høy formåls effektivitet (prioriteringseffektivitet) og høy struktur- og kostnadseffektivitet. Evnen til å gjøre de riktige tingene, og ikke alt man ønsker å gjøre, er sannsynligvis det viktigste bidraget til omstilling og effektivisering.

For at vi som folkevalgte skal kunne bidra til å redusere forventningsgapet, blir det i årene framover viktig at vi er flinke å ta til oss informasjon om utviklingstrekkene i kommunal sektor generelt, og i vår egen fylkeskommune spesielt. Som politiker har man et grunnleggende ønske om å gjøre tjenester bedre, billigere og mer tilgjengelige, men skal vi gjøre gode valg i årene framover må alle valg være tuftet på den økonomiske realitet fylkeskommunen og kommunesektoren står i.

Utfordringene vi står overfor nå og i framtiden er i stor grad knyttet til endret demografi – færre folk i arbeidsfør alder og etter hvert færre elever i videregående opplæring. Samtidig vil klimaendringene ramme oss hardere framover, som krever reduserte klimautslipp og forsvarlige tilpasninger. Det er viktig at vi ser alt vi gjør i et lengre perspektiv, og at en ikke tar politiske avgjørelser for å få kortsiktig gevinst dersom dette svekker det langsiktige finansielle handlingsrommet på en utilsiktet måte. Dette fordrer et godt og tillitsfullt forhold til administrasjonen, der en klarer å jobbe ut fra samme økonomiske og demografiske forståelse av virkeligheten.

For å skape forståelse og aksept for nødvendige tiltak må folkevalgte være tydelige på politiske prioriteringer og behov for omstilling. Dette innebærer å identifisere hvilke tjenester som er mest kritiske, og sikre at ressursene fordeles deretter. Det kan også innebære å revurdere og omstrukturere eksisterende tjenester for å øke effektiviteten. God økonomisk styring og kontroll er nødvendig for å sikre at

ressursene brukes på en mest mulig effektiv måte. Dette forutsetter klare mål og resultatkrav, samt at tiltak som iverksettes blir fulgt opp og evaluert.

Det er viktig at vi som folkevalgte har ambisjoner for fylkeskommunen vi har tillitsverv i. Ambisjonene må være tilpasset den situasjonen fylkeskommunen er i, og de utfordringene som ligger foran oss. I kommende valgkamper er det viktig at folkevalgte utviser edruelighet og ikke lover mer enn det som er mulig å innfri innenfor de økonomiske rammene som gjelder. Gode utredninger som gir et felles kunnskapsgrunnlag og tydelige prioriteringer for kommende år kan gjøre det enklere å skape brede forlik på tvers av politiske skillelinjer.

Effektiv ledelse og godt samarbeid mellom folkevalgte og administrasjonen er viktig. Dette innebærer å bygge tillit, ha klare ansvarlinjer og sikre at alle parter er informert og involvert i beslutningsprosesser. Aktiv involvering av innbyggere og ansatte i beslutningsprosesser kan bidra til å skape forståelse for de utfordringene fylkeskommunen står overfor. Dialog med innbyggerne er viktig for å forstå deres forventninger og behov. Gjennom åpen dialog og medvirkning kan folkevalgte få verdifulle innspill og støtte for nødvendige tiltak. Dette kan bidra til å justere forventningene og forklare nødvendige prioriteringer og omstillinger. Sterke administrative kompetansemiljø framheves som viktig for å tilrettelegge god styring.

Folkevalgte må også arbeide for å sikre gode nasjonale rammebetingelser som gir kommunene og fylkeskommunene tilstrekkelig handlingsrom. Dette kan innebære å påvirke nasjonale myndigheter for å redusere detaljstyring, øke fleksibiliteten og legge til rette for gode prosesser lokalt.

Det er viktig å ha god dialog med nasjonale myndigheter for å sikre tilstrekkelig finansiering og fleksibilitet i regelverket. Dette kan bidra til å gi større handlingsrom og mulighet til å tilpasse tjenestene etter lokale og regionale behov.

Utnyttelse av ny teknologi og innovative løsninger kan bidra til å effektivisere tjenestene og redusere kostnadene. Dette inkluderer digitalisering av tjenester, bruk av velferdsteknologi og andre teknologiske løsninger som kan avlaste personell og forbedre tjenestetilbudet. Ved å fremme innovasjon og bruk av teknologi kan vi som folkevalgte bidra til å effektivisere tjenesteleveransene og utnytte ressursene bedre.

Spørsmål 2:

Hvordan kan KS bistå i dette arbeidet i den enkelte kommune og fylkeskommune?

Forslag til svar:

KS kan arrangere møter og seminarer hvor folkevalgte, administrasjon og innbyggere kan diskutere utfordringer og løsninger. Dette kan bidra til å skape en felles forståelse av forventningsgapet og nødvendige prioriteringer. KS kan tilby rådgivning og støtte til kommuner og fylkeskommuner i deres arbeid med å tilpasse seg fremtidige utfordringer. KS kan bidra til kompetanseutvikling gjennom kurs, opplæring og nettverksbygging. Dette kan hjelpe kommunene med å utvikle nødvendig kompetanse for å møte fremtidens krav.

KS er en viktig premissgiver som kan gjennomføre utredninger og utarbeide brede kunnskapsgrunnlag som utgangspunkt for politiske drøftinger og prioriteringer lokalt. KS kan løfte frem gode eksempler, slik at kommuner og fylkeskommuner kan lære av hverandre og finne frem til samarbeid og felles løsninger.

KS kan arbeide for å påvirke nasjonale myndigheter til å gi kommunene og fylkeskommunene større handlingsrom og redusere detaljstyring. Det kan gi kommunene bedre muligheter til å tilpasse seg lokale behov og prioriteringer. KS kan også bidra til å bevisstgjøre sentrale myndigheter på krevende motsetninger mellom en tilsynelatende rik stat og «fattig» kommunesektor. Kommuner og fylkeskommuner tvinges til å sette tæring etter næring på tross av at staten tidvis har overdrevne ambisjoner på vegne av lokalt og regionalt forvaltningsnivå. De forventningene som kommuniseres til kommuner og fylkeskommuner fra sentrale folkevalgte bør i større grad tilpasses den økonomiske situasjonen som gjør seg gjeldende i kommunene.

KS kan støtte forskning og utviklingsprosjekter som kan gi kommunesektoren ny kunnskap og nye verktøy for å håndtere forventningsgapet. KS kan bidra med informasjon og kommunikasjon som kan hjelpe kommunene og fylkeskommunene med å formidle nødvendige prioriteringer og omstillinger til innbyggerne. Dette kan bidra til å skape forståelse og aksept for de tiltak som må gjennomføres.

For at vi som folkevalgte skal bidra til å redusere forventningsgapet, er det viktig at vi til enhver tid har tilgjengelig god og oppdatert informasjon om utviklingstrekkene i

egen fylkeskommune og i fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. KS vil kunne være til god hjelp i arbeidet med å sette sammen relevant styringsinformasjon.

Det er viktig at informasjonen er god, lett tilgjengelig, og at det er forståelig. KS kan også hjelpe til med få informasjon ut til innbyggerne og støtte fylkeskommunene i arbeidet med å utvikle relevant prioriteringsstøtte, for eksempel objektive styringsdata som gjør det mulig å sammenligne innsats og måloppnåelse over tid.

Vi forventer også at KS vil være en viktig samarbeidspart i kommunene og en pådriver i fylkeskommunenes arbeid med digitalisering, effektivisering, og omorganisering. Dette blir viktig dersom vi skal klare å gi så gode tjenester som mulig framover, slik at forventningsgapet blir lavere.

Spørsmål 3:

Hvordan kan dere som folkevalgte bidra til å skape forståelse i befolkningen og lokalsamfunnet for at ressursene er begrenset og at dette tvinger frem tøffere prioriteringer og alternative løsninger?

Forslag til svar:

Rogaland fylkeskommune har over mange år hatt god økonomisk styring og gjort klare økonomiske prioriteringer, og kommunisert dette tydelig. Fylkeskommunen har styrt etter finansielle måltall i om lag 10 år og har praktisert en god balanse mellom drift og investering som innebærer at det er satset på opprusting og fornying av fylkesveganlegg og utbygging og fornying av skolebygg samt opprettholdelse av en struktureffektiv videregående opplæring og tannhelsetjeneste i fylket.

En byvekstavgift har gjort det mulig å bygge ut kollektivtransporten og tilrettelegge ny infrastruktur som fremmer den ønskede utviklingen, uten at det foreligger langsiktige finansielle avklaringer knyttet til økte utgiftsbehov som hefter ved kollektivtransporten og den utvidede realformuen (veganlegg). Det nye reiseavstandskriteriet for kollektivtransport (persontransport) speiler ikke utgiftsbehovet i fylket, og gjør det uforholdsmessig krevende å arbeide med omstilling og innsparing i fylkeskommunen. Flere år med langt høyere pris- og kostnadsvekst enn den kommunale deflatoren er egnet til å fange opp, øker de finansielle

utfordringene. Folkevalgte i Rogaland fylkeskommune må ta innover seg disse realitetene i dialog med befolkningen og lokalsamfunnet.

Tydelige politiske mål og et fortsatt godt tilbud skal ligge til grunn for de prioriteringene som gjøres fremover. Folkevalgte bør kommunisere åpent om de økonomiske realitetene og utfordringene kommunen står overfor. Å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser kan bidra til økt forståelse og aksept for nødvendige prioriteringer. Dette kan gjøres gjennom offentlige møter, informasjonskampanjer og bruk av digitale plattformer. Ved å synliggjøre dilemmaer og avveininger som folkevalgte står overfor, kan innbyggerne få bedre innsikt i hvorfor visse prioriteringer må gjøres. Dette kan bidra til å bygge tillit og forståelse. Konkretisering av utfordringene gjennom eksempler og historier kan gjøre det lettere for innbyggerne å forstå situasjonen. Dette kan inkludere case-studier eller personlige fortellinger fra lokalsamfunnet. Å opprette arenaer for dialog og samarbeid mellom folkevalgte og innbyggere kan bidra til å bygge en felles forståelse av utfordringene. Dette kan være gjennom råd, utvalg eller arbeidsgrupper som inkluderer representanter fra ulike deler av samfunnet. Ved å fremheve innovative løsninger og hvordan kommunen jobber for å møte utfordringene, kan folkevalgte vise at de tar ansvar og jobber aktivt for å forbedre situasjonen. Dette kan bidra til å skape en positiv innstilling til nødvendige endringer.

Det er en god del vi som folkevalgte kan gjøre for å skape økte forståelse i befolkningen:

1. Vi må legge til rette for god innbyggermedvirkning i saker der det er hensiktsmessig.
2. Det er viktig at vi har god debattkultur i folkevalgte organer, slik at store avgjørelser blir godt debattert og argumentert for og imot, og på den måten blir forklart og belyst for innbyggerne, herunder også i media.
3. Gi rett og god informasjon om de økonomiske og demografiske realitetene når en er i kontakt med innbyggerne. Dette må gjelde enten det er i valgkamp eller om det er på andre arenaer hvor man møter folk.

Spørsmål 4:

Hva vil være de viktigste budskapene KS kan bringe inn i dialogen med nasjonale myndigheter for å redusere statlig detaljstyring, gi mer fleksibilitet og øke handlingsrommet lokalt innenfor velferdsområdet?

Her ønsker KS også innspill og eksempler på hva som utfordrer handlingsrommet lokalt, herunder lovkrav/forskrifter, rundskriv/veiledere, normer/kompetansekrav, tilsyn/kontroll, ny ansvarsfordeling mellom kommune/fylkeskommune/stat, kompetanse- og kapasitetsstøtte og liknende.

Forslag til svar:

Rogaland fylkeskommune ønsker i utgangspunktet nye oppgaver velkomne. Nye oppgaver er ofte underfinansierte og kommer med strenge kriterier, retningslinjer og regulering. Det kan gi dårligere tjenester som ikke kan tilpasses lokale forhold og utfordringer.

Flere tiltak med statlig finansiering har midler som er øremerket og det følger ofte med detaljerte rapporteringskrav. De kan også ha svært spesifikke og snevre nedslagsfelt. Det gjør at fylkeskommunen må bruke store ressurser, både for å nå målgruppene og ivareta rapportering.

Rogaland fylkeskommune opplever at mengden av krav og oppgaver er stor, og har vært økende de siste årene. Forventningene som er skapt fra sentralt hold til hva fylkeskommunene skal innfri fører til at styringstrykket øker. Dette gjelder flere av de sentrale tjenesteområdene i fylkeskommunen. Politikere på nasjonalt nivå bidrar gjerne til dette når finansieringen ikke henger sammen med de behovene og forventningene som skapes.

Fylkeskommunen ønsker mer tillit og fleksibilitet til å løse oppgavene og tilpasse tiltakene til lokale utfordringer og prioriteringer. Finansieringen av den økte aktiviteten knyttet til Fullføringsreformen, som ennå i betydelig grad er øremerket på tross av at aktivitetsfremmede tiltak ble innført under pandemien i 2020, er et godt eksempel på dette. Det er viktig med langsiktig og forutsigbar finansiering av oppgaver for å kunne lage gode planer og tjenester over tid.

Detaljert styring av fylkeskommunale prioriteringer i kombinasjon med finansiering gjennom inntektssystemet anses ikke å være i tråd med prinsippet om rammestyring

av kommunesektoren. Rogaland fylkeskommune viser til at det såkalte forholdsmessighetsprinsippet, som innebærer at begrensninger i det kommunale selvstyret kun skal innføres ved særskilt behov for nasjonale føringer.

Fylkeskommunen viser til kommunaldepartementets egen veileder om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner – prinsipper og retningslinjer. Fra veilederen kan vi blant mange gode vurderinger som skal medvirke til at staten opptrer konsistent og forutsigbart, gjengi for eksempel dette:

«At kommuner og fylkeskommuner selv bestemmer hvordan oppgavene skal løses, er viktig for å ivareta det kommunale selvstyret, jf. kommuneloven § 2-1. Kommuner og fylkeskommuner er folkevalgte organer og selvstendige rettssubjekter, og skal selv bestemme hvordan de skal utføre ulike oppgaver. De er også nærmest innbyggerne og kan derfor i utgangspunktet best tilpasse og organisere tjenestene ut fra lokale behov og prioriteringer.»

Videre gjengis:

«Hovedregelen for finansiering av kommunesektoren er rammefinansiering.

Øremerking skal forbeholdes følgende tilfeller:

- *Der det er et sterkt nasjonalt ønske om å bygge ut en tjeneste som har lav dekningsgrad på landsbasis. Øremerking bør i slike tilfeller kun benyttes på noen få sektorer over en avgrenset tidsperiode.*
- *For tjenester som bare er aktuelle i avgrensede geografiske områder eller i et avgrenset tidsrom, som kun skal gis til noen kommuner eller fylkeskommuner, eller som kun gjelder visse grupper av innbyggere, kan øremerking vurderes.»*

Rogaland fylkeskommune ser på regelmessig vurdering av inntektssystemet og de objektive kriteriene for utgiftsutjevning som viktig for å rette opp utilsiktede skjevheter og støtte opp om fagligheten i systemet og samtidig forebygge overdreven og mer tilfeldig bruk av særskilte fordelingsordninger og øremerking.

Over tid kan øremerking eller særskilt fordeling innenfor inntektssystemet få som konsekvens at det straffer seg å prioritere ut fra regionale interesser. Igjen er det relevant å trekke fram et eksempel. I Rogaland fylkeskommune er det knyttet stor bekymring til de nå langsiktige konsekvensene av at fylkeskommunens vedlikeholdsbehov er skjematisk beregnet til å være på et vesentlig lavere nivå sett i forhold til andre fylkeskommuner, sammenlignet med vår objektive andel av drifts- og

vedlikeholdsbehov slik det fremkommer i fylkesvegkriteriet (SØF) i delkostnadsnøkkelen for fylkesveg. I den særskilte fordelingen av midler til opprusting og fornying av fylkesveger får fylkeskommunen sitt handlingsrom avkortet med 64 mill. kroner i 2025 sammenlignet med objektivt kriterium. Over tid er dette en stor belastning for økonomien og et negativt insitament for å prioritere vedlikehold av fylkesvegene i Rogaland.

Den særskilte fordelingen av midler til opprusting av fylkesveger bør oppheves i tråd med ekspertutvalgets anbefaling. Vi tar dette med som et viktig eksempel på hvordan inntektssystemet ikke bør brukes når målsetningen er å forebygge detaljstyring.

Staten har mange ulike tilsynsfunksjoner, og fylkeskommunen opplever disse som lite koordinert, og tidvis med motstridende mål og bestillinger. Vi ønsker at staten i større grad samordner sine tilsynsfunksjoner for å gjøre det lettere for fylkeskommunen å imøtekomme alle tilsyn.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/10877-1

Saksbehandler: Benedicte Yvonne Klausen

Avdeling: Lønn og forhandling

Debatthefte 2025 - Fra forventning til virkelighet - Del 2: Veien mot et bærekraftig arbeidsliv - KS spør

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
3/2025	06.02.2025	Lønnsutvalget
17/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Sammendrag

Fylkesdirektørens innstilling

Rogaland fylkeskommune gir svar på spørsmålene til KS i tråd med fylkesdirektørens vurderinger i saken.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Svein Vathne

organisasjonsdirektør

Bakgrunn for saken

Kommunesektorens organisasjon KS ønsker innspill i årets debatthefte «Debatthefte 2025. Fra forventning til virkelighet».

KS inviterer hvert år kommunene og fylkeskommunene til å gi innspill til behov og prioriteringer før tarifforhandlinger. Dette gjøres via debattheftet. Det er nytt i årets debatthefte at KS inviterer til diskusjon og innspill til strategisk utvikling av avtaleverket i et lengre tidsperspektiv enn kommende tariffoppgjør.

Innspillet fra Rogaland fylkeskommune sammenstilles med kommunesektoren av KS Vest-Norge og tas med, via behandling i fylkesmøtet til KS Rogaland, som et viktig beslutningsgrunnlag når KS Hovedstyre behandler forhandlingsmandatet for oppgjøret i 2024. Fylkesdirektøren legger i denne saken frem spørsmål og problemstillinger i debattheftets del 2 til politisk behandling. Debatthefte del 1 legges fram i egen sak.

Problemstilling

Fylkesdirektøren legger i denne saken fram høringsinnspill til Debatthefte 2025 - Fra forventning til virkelighet – Del 2: Veien mot et bærekraftig arbeidsliv – KS spør.

Saksopplysninger

For å få innspill på mellomoppgjøret og strategisk utvikling av avtaleverket, spør KS:

Mellomoppgjøret 2025

5. Hvilke innspill har din fylkeskommune til KS i forkant av mellomoppgjøret 2025, knyttet til for eksempel økonomisk ramme, prioriteringer, sentrale eller lokale lønnstillegg og liknende?

Strategisk utvikling av avtaleverket

6. Dagens garantilønnssystem gir stillingsgrupper med samme kompetansekrav lik sentral garantilønn, uavhengig av tjenesteområde. Ivaretar dette garantilønnssystemet kommunens/fylkeskommunens behov, og er det et ønske om at det videreføres?

7. Hva bør KS prioritere i utviklingen av avtaleverket for å møte framtidens arbeidskraftutfordringer og sikre forsvarlige tjenester? Det kan for eksempel handle om omstilling, ulike arbeidstidsordninger, oppgavedeling og bruk av kompetanse, tiltak for å redusere fravær og andre tiltak for å bruke arbeidskraftressursene best mulig, eller liknende.

Alle kommuner og fylkeskommuner, unntatt Oslo, har gitt KS fullmakt til å være deres arbeidsgiverorganisasjon. KS inngår landsdekkende tariffavtaler på vegne av kommuner og fylkeskommuner og har en betydelig rolle i lønnsdannelsen i offentlig sektor. Gjennom en demokratisk prosess, der debattheftet er det viktigste kunnskapsgrunnlaget, samler KS innspill fra medlemmene før tariffoppgjørene.

Det er viktig å utvikle avtaleverket for å møte dagens og framtidens behov, inkludert fleksible arbeidstidsordninger og bedre oppgavedeling. Lønns- og arbeidsvilkår må bidra til å beholde og rekruttere kompetente ansatte, samt å utvikle avtaleverket for å støtte kommunesektorens omstillingsbehov. Arbeid med arbeidstid og heltidsstillinger er sentralt.

KS inviterer til diskusjon om strategisk utvikling av avtaleverket for å møte framtidens arbeidskraftutfordringer. Dette inkluderer omstilling, arbeidstidsordninger, oppgavedeling, tiltak for å redusere fravær og andre tiltak for å bruke arbeidskraftressursene best mulig. Mer utdypende informasjon kan leses i vedlegget «Debatthefte 2025. Fra forventning til virkelighet».

Fylkesdirektørens vurderinger

Mellomoppgjøret

5. *Hvilke innspill har din fylkeskommune til KS i forkant av mellomoppgjøret 2025, knyttet til for eksempel økonomisk ramme, prioriteringer, sentrale eller lokale lønnstillegg og liknende?*

Fronfagsmodellen vurderes å være en god modell for å kontrollere lønnsveksten på tvers av sektorer i Norge. For at den skal tjene til formålet må imidlertid partene ha en gjensidig forpliktelse til å følge modellen. Det er en utfordring når flere sektorer, som følger av konkurranse om arbeidskraft, ikke følger modellen. For at offentlig sektor skal kunne konkurrere om arbeidskraft, må kommunesektoren ha konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår, slik at det er mulig å rekruttere kandidater med riktig kompetanse.

På generelt grunnlag er det ønskelig med lokale lønnsforhandlinger. Det er imidlertid utfordrende å forhandle med liten lokal pott. En lokal pott må være på 1,5 prosent eller høyere for at lokale forhandlinger skal være hensiktsmessig. De senere årene har det ikke vært praksis med lokale forhandlinger i mellomoppgjørsåret. Det var lokale lønnsforhandlinger i kapittel 4 høsten 2024 og i 2021. 2025 er et mellomoppgjør, og etter som det ble avholdt lokale forhandlinger for kapittel 4 også i 2024, vurderes det ikke som hensiktsmessig med lokale forhandlinger i kapittelet i 2025.

Det er viktig med forutsigbarhet i forhold til lokale forhandlinger, slik at både arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene får forberedt seg tilstrekkelig til de forhandlingene som skal skje lokalt. En måte å løse dette på er at lokale forhandlinger i kapittel 4 kommer med faste intervaller.

Strategisk utvikling av avtaleverket

6. *Dagens garantilønnssystem gir stillingsgrupper med samme kompetansekrav lik sentral garantilønn, uavhengig av tjenesteområde. Ivaretar dette garantilønnssystemet kommunens/fylkeskommunens behov, og er det et ønske om at det videreføres?*

Rogaland fylkeskommune har i lokalt lønnspolitisk dokument vedtatt at vi skal ha konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår i forhold til kommuner og offentlige instanser det er rimelig å sammenligne seg med.

Undervisningspersonell er den største kategorien av ansatte i kapittel 4. Per i dag har Rogaland fylkeskommune ikke store utfordringer med å rekruttere undervisningspersonell, med unntak av yrkesfaglærere i noen fagområder der etterspørselen etter samme kompetanse i privat sektor er stor. Dette gjelder i hovedsak tekniske fag, maritime fag og i noen grad byggfag.

Garantilønnstabellen fungerer godt for stillinger der fylkeskommunen ikke har store utfordringer med å rekruttere kompetanse. For stillinger der fylkeskommunen konkurrerer med privat næringsliv, som f.eks. yrkesfaglærere innen TIF, elektro- og maritime fag, må fylkeskommunen tilby lønn godt over garantilønn for å få rekruttert kompetansen.

Garantilønnssystem fungerer best i grupper der det er samme kompetansekrav for å utføre relativt like arbeidsoppgaver. Garantilønn gir uttrykk for minstelønn og det gir en god pekepinn på differensieringen mellom stillingskodene. Ordningen med garantilønn gir også en systematikk i at det skal lønne seg å ta utdanning, samtidig som det synliggjør at lønnsutviklingen er stigende i takt med ansiennitet. For stillinger med krav til fagbrev og fagskole mener imidlertid Rogaland fylkeskommune at garantilønnen ikke godt nok reflekterer rekrutteringsutfordringene i markedet.

En løsning med egen stillingskode for teknisk fagpersonell vil løse flere utfordringer, i hovedsak ved å åpne for at ansatte i de aktuelle stillingskategoriene kan endre fra kapittel 4 til kapittel 5.

Det er viktig for fylkeskommunen å beholde godt kvalifisert undervisningspersonell. Selv om garantilønnsystemet fungerer for denne gruppen, kan det være hensiktsmessig å vurdere en større differensiering av lønn knyttet til ansiennitet.

7. Hva bør KS prioritere i utviklingen av avtaleverket for å møte framtidens arbeidskraftutfordringer og sikre forsvarlige tjenester? Det kan for eksempel handle om omstilling, ulike arbeidstidsordninger, oppgavedeling og bruk av kompetanse, tiltak for å redusere fravær og andre tiltak for å bruke arbeidskraftressursene best mulig, eller liknende.

Rogaland fylkeskommune mener det er behov for endringer i dagens arbeidstidsavtale for undervisningspersonell, SFS 2213. Stortinget har gjennom Utdanningsdirektoratet gitt fylkeskommunene et viktig oppdrag i "fullføringsreformen": å få flere elever gjennom videregående skole. Dette gir fylkeskommunene et stort ansvar og det er viktig og nødvendig med et avtaleverk som er tilpasset dagens og fremtidens behov og innehar tilstrekkelig fleksibilitet.

Dagens særavtale for undervisningspersonell SFS 2213 er til tider lite hensiktsmessig, kostbar og til hinder for god opplæring. Avtalen, slik den er utformet tar ikke hensyn til antall elever med behov for spesiell tilrettelegging. Videre gjør dagens avtale det vanskelig å gi nødvendig støtte til lærere som trenger det.

Økende gjennomføring i videregående skole medfører at det er flere elever som trenger individuell tilrettelegging. Flere av elevene som begynner i videregående opplæring fikk individuelt tilrettelagt opplæring da de gikk i grunnskolen. Disse elevene får undervisning i klasserommene i videregående opplæring og har behov

for ulik grad av tilrettelegging. Ressursbelastningen ved individuell tilrettelegging er ikke jevnt fordelt, hverken internt på skolene eller mellom skolene.

Dagens arbeidstidsavtale gir i utgangspunktet lik kompensasjon til lærere uavhengig av antall elever som har behov for tilrettelegging. I de fleste fag gir dagens avtale lærere samme kompensasjon, uavhengig av om det er fulltallig klasse eller et fåtall av elever i klassen. Handlingsrommet for å imøtekomme individuelle behov er begrenset, og det er behov for modernisering av arbeidstidsavtalen samt tilhørende dokumenter.

Et konkret eksempel:

Dersom en lærer og rektor ser behov for ekstra støtte i en krevende klasse, er handlingsrommet dessverre begrenset. Sett at rektor ønsker å støtte nyutdannede lærer Olsen ved også å sette inn erfarne lærer Iversen i noen krevende timer. Da blir det fort urimelig dyrt. Iversen må nemlig kompenseres for samme mengde for- og etterarbeid som Olsen, uansett om førstnevnte bruker sistnevntes undervisningsopplegg og heller ikke har etterarbeid. Hvis rektor har gjort en god jobb med timeplanleggingen og Iversen allerede har full timeplan, blir det enda verre – da må Iversen kompenseres med 50% overtid. Og det er det dessverre ikke penger til. Lærer Olsen må derfor stå alene i klasserommet. Dette fører til at lærere sliter med store klasser og mangler den avlastningen og hjelpen de ofte trenger for å gi nødvendig tilpasset opplæring. Konsekvensen for elevene kan bli begrenset læringsutbytte, og frustrerte lærere vil føle at de står alene med ansvaret.

Regjeringens perspektivmelding viser til at 150 000 av dem som i dag står utenfor arbeidslivet må kvalifiseres for et yrke. Skal den videregående skolen bidra til å løse dette oppdraget trengs en moderne arbeidstidsavtale. Rogaland fylkeskommune ønsker at KS framforhandler en ny og mer fleksibel arbeidsavtale for videregående opplæring, basert på innspill og utfordringer skissert i dette dokumentet.

Konklusjon

Det anbefales at Rogaland fylkeskommune gir innspill til KS i tråd med vurderingene knyttet til spørsmålene 5, 6 og 7 i saken.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/104031-1

Saksbehandler: Hanne M Eriksen Langø

Avdeling: Kollektiv og mobilitet

Ramme- og Leveranseavtale 2025 - Kolumbus

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
16/2025	27.01.2025	Fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse
10/2025	28.01.2025	Eldrerådet
6/2025	29.01.2025	Samferdselsutvalget
18/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
7/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Vedlegg:

- 1 Rammeavtale
- 2 Leveranseavtale 2025

Sammendrag

For å sikre at kollektivtrafikken blir drevet og utviklet i tråd med fylkestingets mål for kollektivtrafikken i Rogaland er det inngått en rammeavtale mellom Rogaland fylkeskommune og Kolumbus AS. I tillegg inngås det en årlig leveranseavtale som skal gi den konkrete bestillingen av tjenester i henhold til vedtatt rammetilskudd.

Fylkesdirektøren har utarbeidet Leveranseavtale 2025 i henhold til vedtak i FT-sak 122/24 Budsjett 2025 – Kolumbus og FT-sak 117/24 - Økonomiplan 2025-2028 - Årsbudsjett 2025.

Rammeavtalen er revidert med bakgrunn i ny opplæringslov, uten at dette har medført endringer for utøvelsen av skoleskyssansvaret.

De oppgaver som beskrives i leveranseavtalen skal sette fylkesdirektøren i stand til å sikre et opplyst grunnlag i politiske saker som angår Kolumbus virksomhet og for å ivareta den strategiske utvikling av fylkets kollektivtrafikk.

Fylkesdirektørens innstilling

Rammeavtale og Leveranseavtale for 2025 mellom Rogaland fylkeskommune og Kolumbus AS godkjennes.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Stine Haave Åsland

samferdselsdirektør

Bakgrunn for saken

For å sikre at kollektivtrafikken blir drevet og utviklet i tråd med fylkestingets mål for kollektivtrafikken i Rogaland er det inngått en rammeavtale mellom Rogaland fylkeskommune og Kolumbus AS. Rammeavtalen definerer vilkår og retningslinjer for kjøp av tjenester samt partenes roller og forpliktelser. Rammeavtalen ble sist vedtatt av fylkestinget i FT-sak 10/22. Med bakgrunn i at det er vedtatt ny opplæringslov er det foretatt en revisjon av rammeavtalen.

I tillegg til rammeavtalen inngås det en årlig leveranseavtale som skal gi den konkrete bestillingen av de tjenester Kolumbus skal yte i 2025. I tillegg skal oppgavene som beskrives i leveranseavtalen sette fylkesdirektøren i stand til å vurdere tiltak og resultater for derigjennom opplyse fylkestinget, slik at det kan fattes vedtak i saker som vedrører Kolumbus virksomhet og ivareta den strategiske utvikling av fylkets kollektivtrafikk.

Fylkesdirektøren har utarbeidet Leveranseavtale for 2025 i henhold til vedtak FT-sak 122/24 Budsjett 2025 – Kolumbus og FT-sak 117/24 - Økonomiplan 2025-2028 - Årsbudsjett 2025.

Rammeavtale og Leveranseavtale 2025 følger som vedlegg i saken.

Problemstilling

Saken omhandler godkjenning av Rammeavtale og Leveranseavtale for 2025 mellom Rogaland fylkeskommune og Kolumbus AS.

Saksopplysninger

Kolumbus AS mottar i 2025 en tilskuddsramme på totalt kr. 1.430.192.000,- for de tjenester som er beskrevet i leveranseavtalen, i henhold til vedtak i FT-sak 122/24 Budsjett 2025 – Kolumbus og FT-sak 117/24 - Økonomiplan 2025-2028 - Årsbudsjett 2025.

Kolumbus mottar investeringsmidler på inntil 210,6 mill. kroner til ladeinfrastruktur.

Investeringsmidlene har følgende fordeling;

Ferjesamband Utsira	Kr.	40.569.000
Ferjesamband Lysefjorden	Kr.	13.880.000
Ruteproduksjon Nord-Jæren	Kr.	104.100.000

Ruteproduksjon Jæren og Dalane	Kr.	52.050.000
--------------------------------	-----	------------

I tillegg stilles det i 2025 et beløp på totalt kr. 366,3 mill. til disposisjon for Kolumbus fra Bymiljøpakken. Midlene er fordelt med kr. 223,7 mill. i belønningsmidler, kr. 82,1 mill. til økt ruteproduksjon for å øke kollektivtrafikkens konkurranseevne og kr. 60,5 mill. til takstreduserende tiltak. Midlene skal brukes i tråd med fylkestingets vedtak og føringer i inngått byvekstavtale.

Leveranseavtalen gir en oversikt over hvilke aktiviteter Kolumbus skal gjennomføre knyttet til utvikling av rutetilbudet med buss og båt i 2025. Foruten drift av buss- og båtruter skal Kolumbus i 2025 gjennomføre:

- en vurdering av bildelingsordningen og hvordan eventuelle private tilbydere kan fylle denne rollen som et alternativ
- samlet prosjektbeskrivelse for sitt ansvarsområde i Bussveiprosjektet
- en vurdering av dagens struktur på rutetilbudet med hurtigbåt. Det skal foretas en vurdering av muligheter og konsekvenser av å etablere et knutepunkt for hurtigbåtene i Ryfylkebassenget. Mulighetene for bussforbindelse til Stavanger sentrum skal beskrives med tilhørende konsekvenser for hurtigbåtrutene
- evaluering som vurderer konsekvenser av ny betalingsløsning, og foreslår eventuelle justeringer
- faglig vurdering av virkemidler for å redusere sniking samt den manglende sammenhengen mellom passasjertall og inntekter
- faglig vurdering av muligheten og konsekvenser av å opprette et eget månedskort for betaling på bysykler
- reforhandling av betingelsene i takstavtalen med Jernbanedirektoratet

Det legges til grunn at alle utredninger skal inneholde behovs- og konsekvensvurderinger, kostnads- og nyttevurderinger, hvorfor tiltak/endring gjennomføres, hva tiltak/endring innebærer, hvor mange reisende som berøres pr. avgang og om de har en alternativ reisemåte.

For ytterligere informasjon og beskrivelse av de aktiviteter Kolumbus skal gjennomføre i 2025 vises det til vedlagte Leveranseavtale for 2025.

Revisjon av rammeavtalen, som følge av ny opplæringslov, medfører kun endringer i lovhenvvisning, som ikke gir noen endringer for utøvelsen av skoleskyssansvaret.

Fylkesdirektørens vurderinger

Fylkestingets vedtak i FT-sak 43/14 – om organisering av Kolumbus – sier bl.a. at «Dagens roller hvor rådmannen v/samferdselsavdelingen innehar bestillerrolle med et tilhørende samfunnsmessig ansvar og Rogaland Kollektivtransport (RKT) innehar utøverrollen med et tilhørende bedriftsmessig og operativt ansvar skal videreføres og styrkes».

Dette vedtaket gir en føring med hensyn til hvilke roller og ansvar Kolumbus og fylkeskommunen skal ha og fylkesdirektøren mener avtaleverket er utarbeidet i henhold til vedtaket.

Fylkesdirektøren mener at avtaleverket som det er utformet gir en god beskrivelse av partenes roller og forpliktelser og skal gi fylkestinget en god mulighet for å styre den strategiske utviklingen av fylkets kollektivtilbud, samt være en kompetent bestiller og samarbeidspartner.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/50742-2

Saksbehandler: Anne Mette Nyhus Thomassen

Avdeling: Kollektiv og mobilitet

Innspill til hvordan Sørlandsbanen og Jærbanen bør innrettes når Vy tar over fra 2027

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
15/2025	24.01.2025	Ungdommens fylkesråd
17/2025	27.01.2025	Fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse
11/2025	28.01.2025	Eldrerådet
3/2025	29.01.2025	Samferdselsutvalget
19/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 NORCENotat Belønningsmidler-Takstsamordning_rev

Sammendrag

Go-Ahead sin kontrakt for Sørlandsbanen og Jærbanen utløper i desember 2027.

Jernbanedirektoratet har bedt fylkeskommunen komme med innspill til hvordan rutetilbudet bør innrettes når Vy tar over trafikken.

Fylkesdirektøren ser med bekymring på dagens mangel på tog-materiell og driftsstabilitet. Sammen med nedslitt infrastruktur bidrar dette til svært dårlig punktlighet. Dette må bedres dersom jernbanen skal kunne spille sin tiltenkte rolle i fremtiden.

Det er ønskelig med tidligere rutestart i helgene, slik at Jærbanen også da kan gi et tilbud til arbeidspendlere.

Den gjeldende samarbeidsavtalen om takst-samarbeid har bidratt til god passasjervekst på Jærbanen. Samtidig er fylkesdirektøren av den oppfatning av at avtalen ikke er økonomisk bærekraftig utformet for fylkeskommunen, og ønsker den reforhandlet.

Fylkesdirektørens innstilling

Fylkesutvalget har følgende innspill til Trafikkpakke 1 sør (fjerntog på Sørlandsbanen, lokaltog på Jærbanen og regiontog på Arendalsbanen) i forbindelse med at Vy overtar trafikken fra 2027:

- Rogaland fylkeskommune mener det er svært viktig at Jernbanedirektoratet og dets underliggende selskaper iverksetter tiltak for å bedre punktligheten og kapasiteten i rutetilbudet. Disse tiltakene må ikke få urimelige konsekvenser for rutetilbudets kvalitet, slik som eksempelvis unødige påstigningsbegrensinger og ugunstige rutetider
- Rogaland fylkeskommune ser med bekymring på at togmateriell-situasjonen er kritisk dårlig, og at det fortsatt er flere år til det tilbys oppgraderte lokaltogsett og nye togsett i regiontogene
- Rogaland fylkeskommune er bekymret for at manglende standard på infrastrukturen går ut over punktligheten
- Rogaland fylkeskommune vil understreke at det ikke er ønskelig med innføring av nye av-/påstigningsbegrensinger, eller tidsjusteringer, som går urimelig ut over tilbudet til de reisende, i særdeleshet pendlere og skoleelever
- Rogaland fylkeskommune ber om at det vurderes om åpning for lokalreisende på flere enkelte regiontog kan bøte på kapasitetsutfordringer i lokaltogtrafikken
- Rogaland fylkeskommune mener at det er en svakhet at dagens rutetilbud har så sen oppstart lørdag- og søndag morgen at det i praksis ikke gir et tilbud til arbeidsreisende disse dagene
- Rogaland fylkeskommunen ønsker at avtalen om takstsamarbeid mellom Kolumbus og Jernbanedirektoratet reforhandles
- Rogaland fylkeskommune ønsker at ny trafikkavtale utformes slik at fylkeskommunen og kommunene får fri tilgang til reisestatistikk

Gunn Claire Westad
fylkesdirektør

Stine Haave Åsland
Samferdselsdirektør

Bakgrunn for saken

Go-Ahead sin kontrakt for Trafikkpakke 1 sør (fjerntog på Sørlandsbanen, lokaltog på Jærbanen og regiontog på Arendalsbanen) utløper i desember 2027.

Samferdselsdepartementet har bedt Jernbanedirektoratet gjøre en kortsiktig direktetildeling av trafikkpakken til Vy fra 2027.

Jernbanedirektoratet jobber med å definere krav til rutetilbudet i pakken og fylkeskommunen er invitert til å komme med innspill til hvordan trafikkpakken bør innrettes.

Problemstilling

Fylkesutvalget skal ta stilling til fylkesdirektøren sine innspill til hvordan den nye trafikkpakke 1 sør bør innrettes med tanke på rutetilbud og regionalt samarbeid.

Saksopplysninger

Endringer i EØS-regelverket medfører strengere krav for tildeling av trafikkavtaler på jernbane. Som følge av dette har Samferdselsdepartementet bedt Jernbanedirektoratet vurdere omfanget og inndelingen av alle trafikkavtaler på nytt.

Dagens trafikkavtaler med SJ, Vy og Go-Ahead har ulike utløpsdatoer.

Samferdselsdepartementet ønsker å vurdere de ulike trafikkpakkene under ett og ønsker derfor å utsette inngåelse av en langsiktig trafikkavtale for trafikkpakke Sør. I

en mellomperiode vil Jernbanedirektoratet sikre trafikken gjennom en kortsiktig direktetildeling til det statlige eide Vy fra 2027.

Jernbanedirektoratet jobber med å definere krav til rutetilbudet og føringer for det regionale samarbeidet i trafikkavtalen med Vy. Fylkeskommunen er via en-posthenvendelse invitert til å komme med innspill til hvordan trafikkpakken bør innrettes.

Kapasitet

Togene som betjener Jærbanen og Sørlandsbanen er gamle og i varierende teknisk stand. Lokaltogsettene er for tiden gjennom en midtlivsoppgradering noe som innebærer at flere togsett til enhver tid er ute av trafikk. Konsekvensen er at det kjøres færre avganger med doble togsett enn normalt, og at tekniske problemer med de gjenværende togsettene fortere får konsekvenser for ruteavviklingen. Dette arbeidet er forventet å pågå i flere år fremover.

Antall reiser med Jærbanen har økt betydelig de siste 10 årene. Dette er i tråd med fylkeskommunens ambisjoner om å få flere til å reise kollektivt. Økningen i passasjerer, kombinert med den nødvendige oppgraderingen av dagens togsett har imidlertid gitt overfylte tog, spesielt på rushtid-avgangene.

Det er derfor behov for ekstra lokaltogsett for å sikre de reisende et tilfredsstillende tilbud. Dagens operatør har ved flere anledninger søkt om flere togsett uten å få det dette innvilget.

Det er gjort justeringer på rutetidene til Jærbanen i den senere tid som innebærer at disse i stor grad oppleves tilfredsstillende på hverdager. Sen rutestart lørdag og søndag morgen innebærer imidlertid at Jærbanen ikke er et alternativ for arbeidsreiser i helgene, f.eks. til Stavanger Universitetssykehus.

Jernbanedirektoratet har bedt om innspill på om det bør inkluderes sitteplasskrav i den nye trafikkavtalen. Det er slike krav i lokaltrafikkavtalen i Oslo-området, hvor det er krav om sitteplass på linjenes ytterstreknings, mens det aksepteres ståplasser på de mer sentrale delstrekningene.

Forsinkelser/innstillinger

Trafikktettheten på Jærbanen gjør at tilbudet er spesielt sårbart for forsinkelser. Svært små forsinkelser gir raskt større forsinkelser på den delen av strekningen som kun har ett spor.

Utfordringer knyttet til togmateriell, og tekniske anlegg med ledningsnett og skinnegang bidrar også til mye forsinkelser på Sørlandsbanen.

Takstsamarbeid

Siden 2018/19 har Kolumbus og Jernbanedirektoratet hatt en avtale om tasktsamarbeid på Jærbanen. Takstsamarbeidet er gradvis utvidet til å omfatte alle billettproduktene til Kolumbus. Prisene for Kolumbus sine billettprodukter er betydelig rimeligere enn tradisjonelle jernbanetakster, og fylkeskommunen kompenserer prisdifferansen. Forholdet er regulert gjennom en avtale mellom Kolumbus og Jernbanedirektoratet. Kompensasjonen er basert på antall reiser og en gjennomsnittlig pris for reisen ut fra togoperatørens takstsett.

Jernbanedirektoratet gjennomførte i 2021 et prosjekt mht. til utviklingen av fremtidige prismodeller for togreiser og rollefordeling i sektoren. I tilknytning til prosjektet ble det utarbeidet en rapport av det danske konsulentbyrået Incentive, [prisutredning-rapport-fra-incentive.pdf](#). Utdrag av rapporten viser at konsulenten mener at dagens avtaler mellom Jernbanedirektoratet og fylkeskommunene gir en overkompensasjon til togoperatøren.

«I dag bruker man en såkalt én-til-én-kompensasjon til togoperatøren. Man baserer dermed kompensasjonen til togoperatøren i prinsippet ut fra to komponenter:

- *Antall reiser med tog på samarbeidsbilletter (til fylkeskommunal pris)*
- *Gjennomsnittlig pris for reisen ut fra togoperatørens takstsett.*

I analysen viser vi at den nåværende tilnærmingen gir overkompensasjon av togoperatøren, ettersom reisetallet stiger ved overgangen til fylkeskommunale priser. Vi anbefaler derfor at man nøye overveier om man skal innføre en korreksjon for dette, slik at man unngår overkompensasjon til togoperatøren.»

Fylkeskommunen har i flere år aktivt benyttet taksttiltak som virkemiddel for å få flere til å reise kollektivt. Tiltak som HjemJobbHjem hvor det tilbys særskilte rimelige billetter har gitt mange flere kollektivreiser også på tog. I en evaluering foretatt av NORCE fremkommer det:

«NORCE sin vurdering er at takstsamarbeidet bidrar til at tog på Jærbanen som reisemiddel blir mer konkurransedyktig i forhold til bil og buss. Dette henger både sammen med at takstsamarbeidet bidrar til at prisene for kollektivtrafikk blir vesentlig lavere og til at den reisende kan benytte tog og buss med samme billett.»

Et målrettet arbeid for å legge til rette for et godt samordnet kollektivtilbud mellom buss og tog blir derfor svært kostbart for fylkeskommunen slik dagens avtale for takstsamarbeid er utformet.

Statistikk

Jærbanen og busstilbudet utgjør, i et samspill, en viktig del av det totale tilbudet sør i Rogaland. Passasjerstatistikk er sentral for å sikre et komplett sømløst tilbud med gode overgangsmuligheter mellom buss og tog der det er behov for det.

Avtalen Jernbanedirektoratet har med dagens operatør har gjort det problematisk å få tilgang til og bruke statistikk som ønskelig.

Fylkesdirektørens vurderinger

Sørlandsbanen og Jærbanen har i lengre tid vært preget av forsinkelser og innstilte avganger. Økningen i passasjerer og reduksjon i kapasiteten på Jærbanen har i tillegg gitt overfylte tog og utfordringer for de reisende. Dette er svært uheldig for den enkelte reisende, men også problematisk sett opp mot målet om å få flere til å reise kollektivt.

Jærbanen er ryggraden i kollektivsystemet fra Stavanger og sørover, og er viktig for å sikre sørlige Rogaland som en integrert bo- og arbeidsregion. Jærbanen er i tillegg en sentral og en viktig bidragsyter i arbeidet med å nå nullvekst i byområdet på Nord-Jæren. Fylkesdirektøren er bekymret for at forsinkelser, manglende materiell og materiell med dårlig driftssikkerhet på Sørlandsbanen og Jærbanen vil føre til at flere vil velge bil som transportmiddel fremover.

Midtlivs-oppgraderingen av materiellet vil pågå i flere år og det blir viktig å sikre tilstrekkelig kapasitet mens dette arbeidet pågår. Fylkesdirektøren er bekymret over dette og forventer at det stilles mer materiell til disposisjon til Jærbanen.

Rogaland fylkeskommune finansierer en betydelig del av lokaltogtilbudet gjennom takstsamarbeidet mellom buss og tog. Rimeligere takster har vært et svært sentralt

tiltak i å bidra til den gode passasjerveksten på Jærbanen. Dagens avtale er imidlertid svært kostbar for fylkeskommunen og kan føre til at fylkeskommunen blir nødt til å øke takstene. Dersom det skjer, vil dette virke negativt sett opp målsetningen om å få flere til å velge å reise kollektivt. Fylkesdirektøren mener derfor det er behov for å se på avtalen om takstsamarbeid på nytt.

For å sikre en optimal bruk av offentlige midler og et best mulig kollektivtilbud er det viktig å inneha kunnskap om hvordan tilbudet blir benyttet og hvilke ulike roller de spiller. Tilgang til statistikk er derfor sentralt i arbeidet med å videreutvikle det totale kollektivtilbudet og samspillet mellom buss og tog. Fylkesdirektøren ønsker derfor at ny trafikkavtale utformes slike at fylkeskommunen og kommunene får fri tilgang til reisestastikk.

Fylkesdirektøren mener det er lite ønskelig med innføring av nye av-/påstigningsbegrensinger, eller tidsjusteringer, som går urimelig ut over tilbudet til de reisende. Særlig forhold som berører pendlere og skoleelever er det viktig blir tilstrekkelig belyst og at brukerne blir hørt.

Dersom en kan bøte på kapasitetsutfordringer i lokaltogtrafikken ved å åpne enkelte regiontog for lokalreisende i større grad enn tilfellet er i dag, bør dette vurderes.

Jærbanen er spesielt viktig for pendlere til og fra jobb. Flere yrkesgrupper arbeider også i helgene, og fylkesdirektøren mener derfor at det er ønskelig med tidligere rutestart om morgenen i helgene. Slik situasjonen er i dag, er ikke Jærbanen et aktuelt alternativ for arbeidsreiser i helgene.

Når det gjelder krav om sitteplass i den nye trafikkavtalen, ønsker fylkesdirektøren at Jernbanedirektoratet vurderer en tilsvarende løsning på Jærbanen som i Oslo-området, forutsatt at den ikke medfører ulemper for de reisende. Imidlertid er det uklart for fylkesdirektøren hvilken betydning et slikt krav vil ha, så lenge både tilgang på togmateriell og kapasitet på sporet er styrt av andre instanser enn tog-operatøren.

Fylkesdirektøren registrerer at utfordringer med forsinkelser og manglende materiell ikke skyldes dagens operatør, men i større grad forhold som ligger under Jernbanedirektoratets ansvarsområde (Bane NOR SF, Norske Tog AS m.v.). Skifte av operatør eller innkjøpsform vil derfor ikke automatisk løse utfordringer knyttet til manglende og foreldet togmateriell, og tekniske anlegg med ledningsnett og skinnegang. Skal togtilbudet bli forutsigbart og stabilt må togmateriell og

infrastrukturen holde en høyere standard enn tilfellet er i dag. Lokaltogsmateriellet på Jærbanen er ikke ferdig oppgradert før om flere år (oppgraderingen er p.t. nærmere ett år forsinket), og regiontogsmateriellet («Sørtoget») skal erstattes med nytt materiell.

Nye togsett er under levering til Oslo-området, og disse vil etter det fylkesdirektøren forstår kunne frigi noen lokaltogsett der, som er av samme type som benyttes på Jærbanen. Med den positive passasjerutviklingen Jærbanen har hatt de senere årene, og med de kapasitetsutfordringer som oppleves, er det et sterkt ønske at en overføring av noen av disse togsettene fra Oslo til Jærbanen vurderes.

Fylkesdirektøren opplever at det er utfordrende med høringer som ikke følger normal høringspraksis og vil be Jernbanedirektoratet om å endre praksis i forbindelse med kommende ruteskifter. Fylkesdirektøren er opptatt av at det gis rom for politisk behandling. Det vil i den forbindelse også være aktuelt å anmode om at alle Rogalands-kommunene som betjenes av Jærbanen og Sørtoget inviteres til å komme med høringsuttalelser.

Konklusjon

Fylkesdirektøren ser med bekymring på dagens mangel på tog-materiell og driftsstabiliteten på dette. Sammen med nedslitt infrastruktur bidrar dette til svært dårlig punktlighet. Dette må bedres dersom jernbanen skal kunne spille sin tiltenkte rolle i fremtiden.

Det er ønskelig med tidligere rutestart i helgene, slik at Jærbanen også da kan gi et tilbud til arbeidspendlere.

Den gjeldende samarbeidsavtalen om takst-samarbeid har bidratt til god passasjervekst på Jærbanen. Samtidig er fylkesdirektøren av den oppfatning av at avtalen ikke er økonomisk bærekraftig utformet for fylkeskommunen, og ønsker den reforhandlet.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/94056-3

Saksbehandler: Annika Lie

Avdeling: Klima og energi

Høringssvar - Forslag til forskrifter og forskriftsendringer under lakse- og innlandsfiskloven

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
20/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Høringsbrev myndighetstildeling etter lakse- og innlandsfiskloven
- 2 Ny forskrift om delegering og tildeling av oppgaver etter lakse- og innlandsfiskloven
- 3 Ny forskrift om fiske etter innlandsfisk og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften)
- 4 Ny forskrift om utsetting av fisk, edelkreps og elvemusling for kultiveringsformål
- 5 Forskriftsendringer i forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps, og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Sammendrag

Miljødirektoratet har sendt på høring endring av lakse- og innlandsfiskeloven § 6 og høring av fem forskrifter til denne loven. Det er tre nye forskrifter, og to endringer i eksisterende forskrifter.

Hovedformålet med forskriftene og forskriftsendringene er å:

- samle delegeringer og oppgavetildelinger etter lakse- og innlandsfiskloven i én forskrift
- forskriftsfeste og klargjøre ansvarsfordelingen mellom statsforvalteren og fylkeskommunen når det gjelder forvaltningen av innlandsfisk
- sikre at tildeling av oppgaver til fylkeskommunen og kommunen gjøres i forskrift hjemlet i lov

Fylkeskommunen er forvaltningsmyndighet for innlandsfisk etter lakse- og innlandsloven og tilhørende forskrifter. Det innebærer at forskriftsendringene berører fylkeskommunens arbeidsoppgaver.

Fylkesdirektøren støtter formålet med lov- og forskriftsendringene, og mener det er positivt at beskrivelse av alt myndighetsansvar samles i en forskrift.

Fylkesdirektøren mener det er behov for noen presiseringer og endringer i forskriftforslagene. Dette for å klargjøre fylkeskommunens ansvar, og for å sikre nødvendige hjemler til å utføre oppgavene. Forslagene til endring er innarbeidet i fylkesdirektørens innstilling til vedtak.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Rogaland fylkeskommune støtter formålet med lov- og forskriftsendringene, og mener det er positivt at alt myndighetsansvar beskrives i en forskrift.
2. Forskriftene bør være tydeligere på om statsforvalterens forvaltningsansvar for arten ål også skal inkludere de vassdragsstrekninger som ålen bruker som leveområde. Det er i tillegg behov for en definisjon som avgrenser ansvarsområdene mellom fylkeskommunen og statsforvalteren.
3. Rogaland fylkeskommune ber om at hjemler til å gi dispensasjon fra lakse- og innlandsfiskeloven § 13 og § 37 femte ledd og sjuende ledd tildeles fylkeskommunen gjennom opplistingen i forskriftens § 6.
4. Begrepet "fisketomme vann" bør defineres bedre i forskrift og det bør være tydeligere om fylkeskommunen beholder myndighet til å tillate utsetting i

fisketomme vann ovenfor anadrom strekning, i § 5 (utsetting av fisk, edelkreps og elvemusling for kultiveringsformål).

5. Rogaland fylkeskommune mener det er positivt at fylkeskommunen selv får myndighet til å kreve retting i saker som gjelder fysiske tiltak i vassdrag.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

Myndighet etter lakse- og innlandsfiskloven er i dag delegert til, eller tildelt, Miljødirektoratet, statsforvalteren, fylkeskommunen og kommunen gjennom en rekke delegeringsvedtak og forskrifter.

I forbindelse med forvaltningsreformen i 2009 overtok fylkeskommunen, fra 1. januar 2010, ansvaret for forvaltning av høstbare, ikke truede arter av innlandsfisk.

Statsforvalteren beholdt ansvaret for forvaltningen av anadrom laksefisk, truede og sårbare arter, innlandsformer av laks, samt spesielt verneverdige bestander av storørret. Anadrom fisk er fisk som tilbringer mesteparten av livet sitt i saltvann, men som vender tilbake til ferskvann for å gyte.

Det er flere forskrifter under lakse- og innlandsfiskloven som tildeler myndighet til statsforvalteren og fylkeskommunen. Myndighets- og ansvarsfordelingen er imidlertid uklart og ulikt avgrenset i disse forskriftene.

Departementet kan i dag ikke delegere oppgaver til, eller instruere, fylkeskommunen og kommunen ettersom de ikke er en del av statsforvaltningen. Derfor er det en pågående prosess med endring av særlovgivningen, for å sikre at oppgaver til kommunene og fylkeskommunene blir tildelt i lover og forskrifter. En lovproposisjon om dette ble vedtatt av Stortinget 06.12.2024. Lovendringene omfatter, blant annet, et nytt ledd i lakse- og innlandsfiskloven § 6, som vil gi departementet adgang til å tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver etter loven: *“Departementet kan gi forskrift om at fylkeskommunen og kommunen tildeles ansvaret for nærmere bestemte oppgaver etter loven”*.

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendte Miljødirektoratet den 23.10.2024, forslag om følgende forskrifter og forskriftsendringer:

- ny forskrift om delegering og tildeling av oppgaver etter lakse- og innlandsfiskloven
- ny forskrift om fiske etter innlandsfisk og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften)
- ny forskrift om utsetting av fisk, edelkreps og elvemusling for kultiveringsformål

- forskriftsendringer i forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps, og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Hovedformålet med forskriftene og forskriftsendringene er å:

- samle delegeringer og oppgavetildelinger etter lakse- og innlandsfiskloven i én forskrift
- forskriftsfeste og klargjøre ansvarsfordelingen mellom statsforvalteren og fylkeskommunen når det gjelder forvaltningen av innlandsfisk
- sikre at tildeling av oppgaver til fylkeskommunen og kommunen gjøres i forskrift hjemlet i lov

I høringsbrevet fra Miljødirektoratet var høringsfristen satt til 24.01.2025, men høringsfristen ble i brev fra Miljødirektoratet datert 25.11.2024, utsatt til 14.02.2025.

Det tas sikte på at forskriftene og forskriftsendringene skal tre i kraft samtidig med lakse- og innlandsfiskloven § 6 nytt fjerde ledd.

Problemstilling

Fylkesutvalget bes ta stilling til hvilket høringssvar fylkeskommunen skal gi.

Saksopplysninger

Høringsbrev og de foreslåtte endringene er vedlagt saken og redegjøres kort her.

Klargjøring av myndighets- og ansvarsroller i samtlige forskrifter

I forslagene til nye forskrifter og forskriftsendringer blir det fastsatt at statsforvalteren har forvaltningsansvar for tiltak som gjelder eller berører anadrome laksefisk, edelkreps, elvemusling, ål og andre arter av innlandsfisk som er rødlistet, relikts laks (byglandsbleke og namsblank), samt storørretlokaliteter med svært stor og stor verdi. I Rogaland gjelder dette Suldalsvatnet og Tysdalsvatnet ([Miljødirektoratet, rapport M-1786/2020](#)). Fylkeskommunen har, som utgangspunkt, ansvar for øvrige arter og bestander av innlandsfisk.

Ny forskrift om delegering og tildeling av oppgaver etter lakse- og innlandsfiskloven

Forskriften inneholder bestemmelser som avklarer myndighets- og ansvarsfordelingen mellom statsforvalteren (§ 5) og fylkeskommunen (§ 6) i samsvar med forvaltningsreformen fra 2009.

Ny forskrift om fiske etter innlandsfisk og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften)

I forskriften er det tatt med en bestemmelse som synliggjør og klargjør reglene for fiske etter innlandsfisk på anadrom strekning.

Forslag til forskriftens § 5 er formulert slik: *“I deler av vassdrag der det går anadrome laksefisk (anadrom strekning) er det kun tillatt å fiske etter innlandsfisk, med stang og håndsnøre, i den tida det er åpnet for fiske etter anadrome laksefisk”.*

Ny forskrift om utsetting av fisk, edelkreps og elvemusling for kultiveringsformål

I forskriften er det tatt med en bestemmelse som klargjør myndighetsroller i forhold til utsetting av fisk i “fisketomme vann”.

Forslagets § 4, andre ledd, slår fast at statsforvalteren har myndighet til å gi tillatelse til utsetting av fisk mv. som ikke er av stedegen stamme der den lokale bestanden er tapt, ved flytting oppstrøms naturlig vandringshinder for vedkommende bestand og utsetting av innlandsfisk i fisketomme vann ved “særlig tilfeller”. § 5 slår fast at fylkeskommunen kan gi tillatelse til utsetting av innlandsfisk der statsforvalteren ikke har myndighet etter § 4. Videre at dersom fylkeskommunens vedtak berører arter eller bestander som statsforvalteren har forvaltningsansvar for, skal vedtaket fattes i samråd med statsforvalteren.

Forskriftsendringer i forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Det foreslås at fylkeskommunen gis myndighet til å kreve gjenoppretting etter forskriftens § 2. I dag må fylkeskommunen be statsforvalteren om å gi pålegg om gjenoppretting knyttet til tiltak de i utgangspunktet har ansvar for.

Fylkesdirektørens vurderinger

Klargjøring av myndighets- og ansvarsroller i samtlige forskrifter

Fylkesdirektøren støtter målsettingen om å klargjøre roller, myndighet og ansvar. I all hovedsak vil ikke forskriftene og forskriftsendringene medføre andre større konsekvenser enn at roller og ansvar innen fiskeforvaltningen blir klargjort og forskriftsfestet i samsvar med lovfestede krav. Dette vil gjøre det enklere for både forvaltning og publikum å finne fram i regelverket. I tillegg vil det gradvis redusere lovpålagte oppgaver i fylkeskommunen.

Forskriftsendringen presiserer at statsforvalteren har ansvar for truede arter oppgitt i Rødlista. Dette gjelder blant annet fiskearten ål. Ål er en katadrom fiskeart, det vil si den gyter i saltvann og deretter vandrer opp i ferskvann og vokser opp der. Det er lite oversikt og samlet kunnskap om hvor ålene lever. Erfaringer fra fiskeundersøkelser viser at ålen finnes i de fleste vassdrag. Potensielt vil ål kunne finnes i de aller fleste ferskvannsvassdrag i Norge, trolig i redusert mengde desto høyere man kommer mot fjellet, og over havets overflate.

Det er viktig at det ikke oppstår gråsoner og uklarheter om hvilke deler av vassdrag statsforvalteren og fylkeskommunen har forvaltningsansvar for. Klargjøringen av myndighetsrollene i forskriftene må være tydelige på om statsforvalterens forvaltningsansvar for arten ål, også skal inkludere de vassdragsstrekninger som ålen bruker som leveområde. I tillegg bør det være tydelig hvilket kunnskapsgrunnlag som skal benyttes som grunnlag for fordelingen av ansvar. Fylkesdirektøren mener at dette bør klargjøres ytterligere før lovendringene vedtas.

Dersom statsforvalteren skal være forvaltningsmyndighet for alle vassdragene hvor det påvises ål, vil antall søknader og saker øke hos dem, og tilvarende reduseres hos fylkeskommunen. Som nevnt ovenfor er det i dag er det et mangelfullt kunnskapsgrunnlag for åls utbredelse, dermed vil denne overgangen skje gradvis i takt med kartlegging av ål.

Ny forskrift om delegering og tildeling av oppgaver etter lakse- og innlandsfiskeloven

Fylkeskommunen har i dag myndighet til å gi dispensasjon fra lakse- og innlandsfiskeloven § 13 og § 37 femte ledd og sjuende ledd. I forslaget til forskrift er

ikke disse hjemlene tildelt fylkeskommunen. Det behandles årlig en rekke saker hvor det er behov for å vurdere dispensasjon med hjemmel i lakse- og innlandsfiskeloven. Blant annet søknader om flytting og utsetting av fisk innenfor samme kultiveringssoner, og søknader om tillatelse til elektrofiske i forbindelse med fiskeundersøkelser og kunnskapsinnhenting om biologisk mangfold. Det er flest søknader om tillatelse til elektrofiske.

Fylkesdirektøren mener at hjemler til slik dispensasjon bør tildeles fylkeskommunen gjennom opplistingen i forskriftens § 6.

Høringsnotatet henviser til størretlokalitetene som er beskrevet i Miljødirektoratets rapport M-1786/2020. Over tid vil det komme nytt kunnskapsgrunnlag. På sikt bør det etableres en nasjonal oversikt, som lett kan oppdateres når det kommer ny kunnskap. Dette for at ansvarsfordelingen skal være oversiktlig og tydelig.

Ny forskrift om fiske etter innlandsfisk og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften)

Rogaland fylkeskommune har oppdaget tilfeller der det er fisket med garn på anadrome strekninger. I formuleringen av § 5 første ledd, kommer det ikke frem at det ikke er lov å fiske med garn på anadrom strekning hele året, med mindre statsforvalteren har vedtatt lokal forskrift som åpner for dette. Selv om dette står i andre deler av lakse- og innlandsfiskeregelverket, bør det også synliggjøres her. Dette for å gi en samlet oversikt over lovlige fiskemetoder og fiskeperioder. Når det ikke står, kan det gi inntrykk av at garnfiske er lov.

Ny forskrift om utsetting av fisk, edelkreps og elvemusling for kultiveringsformål

I forslagets § 5, om fylkeskommunens myndighetsområde, er det ikke nevnt fisketomme vann. Med gjeldende regelverk er det fylkeskommunen som behandler søknader om utsetting av fisk i fisketommevann ovenfor anadrom strekning. Uten at det er tydelig omtalt i høringsbrevet, virker det som at denne forvaltningsmyndigheten nå flyttes fra fylkeskommunen og til statsforvalteren. Fylkesdirektøren mener forskriftsendringene i § 4 innebærer at fylkeskommunen i praksis ikke vil få saker å behandle etter § 5, da opplistingen i § 4, i praksis gir statsforvalteren ansvar for alle

typer av utsettinger. Det bør derfor konkret beskrives hvilke typer av utsettingssaker fylkeskommunen nå skal ha forvaltningsansvar for.

Forskriftsendringer i Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Forslaget om å tilegne fylkeskommunen myndighet til å kreve retting kan gi mer effektiv oppfølging av ulovlige eller feil utførte tiltak i vassdrag, som krever anmodning. Dette fordi endringen gir fylkeskommunen mulighet til å følge opp saker som de i utgangspunktet har ansvar for, uten å være avhengig av et eksternt ledd. Forslaget vil føre til en økning i lovpålagte oppgaver, men selv om hver sak er ressurskrevende, er det få slike saker på årlig basis. Samlet gjør dette at fylkesdirektøren er positiv at fylkeskommunen tildeles denne myndigheten.

Konklusjon

Fylkesdirektøren støtter formålet med lov og forskriftsendringene, og mener det er positivt at beskrivelse av alt myndighetsansvar samles i en forskrift.

Fylkesdirektøren mener det er behov for noen presiseringer og endringer i forskriftforslagene. Forslagene til endring er innarbeidet i fylkesdirektørens innstilling til vedtak.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/83392-14

Saksbehandlar: Lars Olav Tjeldflaat

Avdeling: Plan og arealforvaltning

Time kommune - gnr 4 bnr 191 - Klage på vedtak om dispensasjon for handelsetablering i industriområde på Håland utanfor Bryne

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utval
21/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Vedtak om dispensasjon med kommunens saksutredning.pdf
- 2 Time kommune - gnr 4 bnr 191 - Fylkesdirektørens klage på vedtak om dispensasjon for handelsetablering
- 3 Kommunens saksutredning med forslag til vedtak
- 4 Fylkesdirektørens grunngjeving knytt til behov for mobilitetsplan og handelsanalyse
- 5 Tilbakemelding om krav til handelsanalyse og mobilitetsplan ved etablering av Jula.pdf
- 6 Fylkesdirektørens merknader til søknad om dispensasjon og samtykke - supplerande informasjon
- 7 Gnr. 4 bnr. 191, Vesthagen 3 - Kommunens vedtak om å sende dispensasjonssøknaden på høyring
- 8 Søknad om dispensasjon til bruksendring.pdf
- 9 Situasjonsplan.pdf

- 10 Departementsavgjerd i klage på fylkesutvalgets vedtak om samtykke frå regional planbestemmelse - møbelhandel i Myrvegen 5, Håland
- 11 Departementsavgjerd i motsegn mot kommuneplanens arealdel 2020

Samandrag

Time kommune har vedteke dispensasjon for å legge til rette for detaljhandel utan avgrensing i type vareslag, i eit eksisterande bygg på Håland sør for Bryne.

For at ein kommune skal kunne fatte vedtak om dispensasjon, må lovkrava i § 19-2 vere oppfylt. Lova set to vilkår:

- «Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, hensynene i lovens formålsbestemmelse eller nasjonale eller regionale interesser, blir vesentlig tilsidesatt.»
- «Fordelene ved å gi dispensasjon skal være klart større enn ulempene.»

I denne saken blir omsyna bak føresegna det er dispensert frå, og regionale interesser, vesentleg sett til sides. Føresegna skal bidra til å styrke sentrumsområda, redusere transportbehov og klimagassutslepp, gjere handelstilbod tilgjengeleg for brukargrupper utan bil, og hindre utvikling av ein spreidd bystruktur. Dispensasjonen motverkar desse måla ved å tillate større handelsverksemdar utanfor sentrum.

Dispensasjonen er også uheldig då knappe næringsarealressursar i eit regionalt næringsområde blir omdisponerte til andre formål. Denne omdisponeringa synest unødvendig når det er moglegheiter for vekst i Bryne sentrum.

Fylkesdirektøren tilrår at klagen blir oppretthalden. Ved å tillate omdisponering av knappe næringsarealressurser til handelsverksemd på Håland, kan ein risikere å fortrenge næringsverksemd og svekke utviklinga av eit levande og attraktivt sentrum i Bryne.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Fylkesutvalet meiner dispensasjonsvedtaket set omsyna bak gjeldande planar vesentleg til sides, og at det etter § 19-2 i plan- og bygningslova ikkje er høve til å gje dispensasjon.
2. Ved å tillate omdisponering av knappe næringsarealressurser til handelsverksemd på Håland kan ein risikere å fortrenge næringsverksemd og svekke utviklinga av eit levande og attraktivt sentrum i Bryne.
3. Fylkesutvalet viser til inngitt administrativ klage på vedtaket, og opprettheld klagen. Klagen har heimel i forvaltningslova § 28, og plan- og bygningslova § 1-9.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

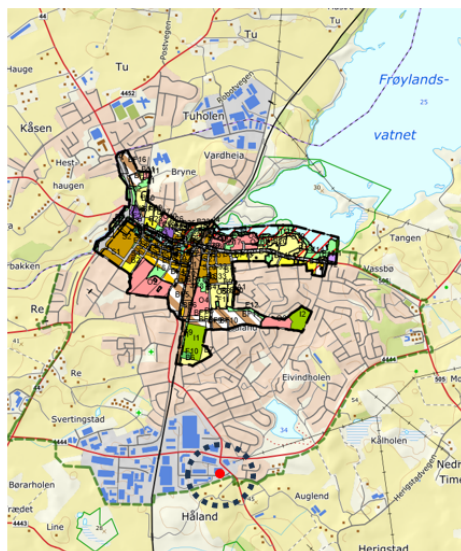
Time kommune har fatta vedtak om dispensasjon for etablering av detaljhandel i strid med gjeldande føresegner i kommuneplan, reguleringsplan for Hålandsmarka industriområde og retningslinjer i regionalplan for Jæren. Fylkesdirektøren har med grunnlag i delegasjonsreglementet fremma foreløpig klage på vedtaket, slik at fylkesutvalet får høve til å ta stilling til problemstillinga i saken. Time søkte også fylkeskommunen om samtykke (jf. § 8-5 i plan- og bygningslova) til etableringa, i tråd med tidlegare praksis og forståing. I løpet av prosessen er det klargjort at det ikkje er naudsynt med samtykke frå fylkeskommunen før kommunen kan gi dispensasjon for avvik frå regional planføresegn, jf KDD si avgjerd i klagesak (vedlegg 10). Årsaka er at den juridisk bindande regionale planføresegna om handel, er tilfredsstillande innarbeidd i kommuneplanen sine føresegner, og erstatter dermed den regionale planføresegna. Ved avvik frå føresegnene i kommuneplanen, vil fylkeskommunen som i andre saker kunna klaga på kommunen sitt vedtak dersom dette er i strid med regionale retningslinjer og/eller på anna måte er i strid med regionale interesser.

Problemstilling

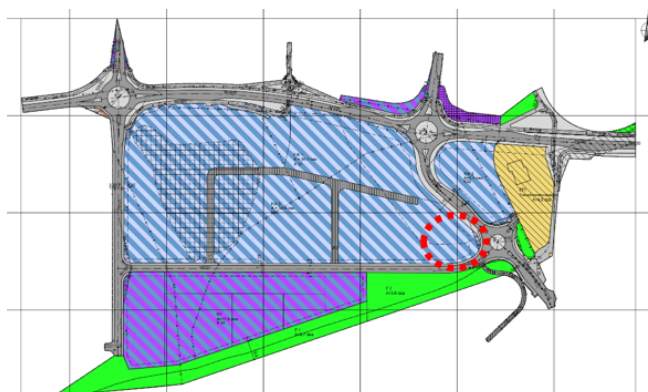
Lokaliseringsstyring av handel til sentrumsområda og regionale næringsområde med kapasitet for vekst har vore eit sentralt element i dei regionale areal- og transportplanane for Jæren sidan år 2000. Kommunen har gitt dispensasjon frå gjeldande planar for at handelsverksemda Julia kan etablera seg i eit regulert industriområde på Håland utanfor Bryne. Fylkesutvalet må ta stilling til om avviket frå overordna planer kan akseptast, og om den administrative klagen skal oppretthaldast.

Saksopplysningar

Under er det vist oversiktskart med lokalisering av handelsetableringa i forhold til sentrum og sentrumsplanen. Brun farge er område avsett til sentrumsføremål, der det ikkje er avgrensing på kva type handel som kan etablerast.

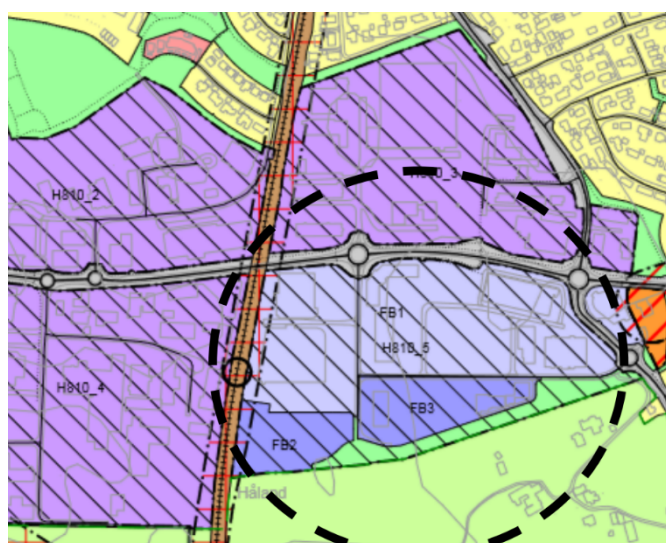

Reguleringskartet under, vedtatt i 2006, viser lokalisering av verksemda innanfor området vist med kombinert formål forretning/kontor.

Lokaliseringa er føresett å ligga i eksisterande bygg der det tidlegare var handel med trelast og andre større byggevarer (Montér). Slik handel er tillate både etter reguleringsplanen og kommuneplanen.

Området blei i noverande kommuneplan behandla i Kommunal- og moderniseringsdepartementet, etter at fylkesutvalet, og den gong Fylkesmannen, fremma motsegn mot å opne for ordinær detaljhandel på Håland. Departementet tok motsegnene til følgje, og konkluderte med at «Etablering av detaljvarehandel i store handelskonsept utanfor Bryne sentrum er i strid med statlege planretningslinjer for samordna bustad-, areal- og transportplanlegging, og med Regionalplan for Jæren 2050».

Kartet viser område FB1, FB2 og FB3, der forslag om handel med andre varegrupper enn dei spesifikt nemnde plasskrevjande i regionalplanen, blei avslått av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020. Etableringa kommunen har gitt dispensasjon for ligg i område FB1.

Kommuneplanføresegna om plasskrevjande handel gjeld for det aktuelle området, og gjeld føre den eldre reguleringsplanen.

Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Statlege planretningslinjer for samordna bustad-, areal- og transportplanlegging, 2014, er nyleg blitt revidert. Dei nye retningslinjene heiter Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet, og blei vedtatt 20.12.2024.

Retningslinjene vidarefører og oppdaterer arealpolitikken for sentrumsutvikling og lokaliseringsstyring, og forsterkar hovudgrepa som har vore nedfelt i regionalplanen i lang tid. Det blir mellom anna framheva at handel og annan besøks- og arbeidsplassintensiv verksemd bør lokalisrast ut frå ein regional heilskapsvurdering, tilpassa eksisterande og planlagt senterstruktur.

Dispensasjonsbehandling

I møte 29.08.2024 stilte Utval for lokal utvikling seg positiv til søknad frå Svaberg Arkitektur og Plan AS, om dispensasjon frå gjeldande *reguleringsplan*. Søknaden var innsend på vegne av Bryne Retail Arena AS, med føremål å legge til rette for at Julia AS kan etablere detaljhandelsverksemd i eksisterande bygg på eigedom gnr. 4 bnr. 191, Vesthagen 3, på Håland.

Utvalet vedtok å sende saken på høyring, og samstundes innhente samtykke for tiltaket.

Med bakgrunn i lokaliseringspolitikken nedfelt i regionalplanen, og omsyna planen skal ta vare på, vurderte fylkesdirektøren saken som mangelfullt opplyst. Det blei etterlyst supplerande informasjon i form av mobilitetsplan og handelsanalyse før saken blei vidare behandla. Kommunen vurderte dette som eit uforholdsmessig krav som ikkje blei følgt opp. Samstundes gjorde departementsavgjerd i ein klagesak det klart at samtykkebehandling ikkje var naudsynt. Kommunen fatta då vedtak om dispensasjon frå reguleringsplanen. Vedtaket blei mottatt 19.12.2024, og fylkesdirektøren sende rettidig klage på vedtaket, 07.01.2025.

Kommunen si grunngeving

I Utval for lokal utvikling sitt vedtak om dispensasjon, i møte 12.12.2024, er det gitt grunngeving som vist under.

«Begrunnelse:

- *Tiltaket vurderes å være i tråd med de overordnede hensynene i kommuneplanen og reguleringsplanens intensjon om å legge til rette for handel med plasskrevende varer, da Julia også tilbyr slike varegrupper.*
- *Haaland må ses på som et avlastningsområde i stedet for en konkurrent til Bryne sentrum, hvor man kan etablere forretninger som ikke passer inn i sentrum.*
- *KDDs avklaring viser at kommunen har myndighet til å avgjøre dispensasjonssøknaden uten behov for samtykke fra fylkeskommunen.*
- *Dispensasjonen vurderes som et hensiktsmessig bruk av eksisterende bygg og vil bidra til økt aktivitet og næringsutvikling i området.*
- *Det legges vekt på at tiltaket ikke skaper betydelig ulempe for senterstrukturen i Bryne sentrum, da etableringen skjer i et område som allerede er regulert for handel.»*

Kommunen har lagt til grunn at saken er godt nok opplyst, og at det ikke er grunn for å utarbeide mobilitetsplan eller handelsanalyse for etableringar av denne storleiken.

Fylkesdirektørens vurderingar

Fylkesdirektøren vil innleiingsvis påpeike at kommunen har gitt dispensasjon frå gjeldande reguleringsplan, mens kommuneplanen sine føresegner, som gjeld føre reguleringsplanen, ikke er nemnd. I forhold til reguleringsplanen si avgrensing av handel, har kommuneplanen frå 2021 snevra inn varegruppene som kan seljast. Planteskular og handel med møbler og tepper er ikke lenger tillate.

Ettersom kommunen ikke har tatt omsyn til føresegnene i kommuneplanen, som er dei mest oppdaterte føringane, er kommunen sitt vedtak gjort på mangelfullt grunnlag. Dette er av betydning sidan føresegnene i kommuneplanen er ei innstramming. Fylkesdirektøren vurderer framleis at saken er mangelfullt opplyst då konsekvensane av etableringa ikke er tilfredsstillande klargjort.

Fylkesdirektøren vil også framheve formålet med lokaliseringsstyring, då vurderinga er at dispensasjonen er i strid med intensjonen. Lokaliseringsstyring skal styrke sentrumsområda ved å gjere desse meir aktive og attraktive, samle handel, tenesteyting og andre tilbod i avgrensa område som lett kan nås av alle, også brukargrupper utan bil, redusere behovet for biltransport, og å førebygge byspreiing og lite effektiv arealutnytting. Ved at berre spesifikt nemnd særleg plasskrevjande handel er tillate utanfor sentrumsområda, vil ein også spare areal som kan nyttast til næringsbyggnad for industri og annan verksemd innan denne næringskategorien (forretning er ein eigen arealkategori).

Overordna styringssignal

Lokaliseringsstyring av handel har vore ein sentral del av nasjonal og regional arealpolitikk i fleire ti-år. Dette har bakgrunn i ei utvikling der bilbaserte handelsetableringar utanfor byane førte til stagnasjon og stor handelslekkasje ut av sentrum. På regionalt plannivå blei det utforma konkrete retningslinjer i den regionale areal- og transportplanen «Fylkesdelplan for Jæren», vedtatt i 2000 og sist oppdatert i 2020.

Bruksendringa det er gitt dispensasjon for er i strid med departementet si avgjerd frå 2020. Etter fylkesdirektørens vurdering er det ikkje lagt fram moment som kan grunngje ein annan konklusjon i denne saken.

Fylkesdirektøren viser til at det skal leggjast vekt på oppdaterte nasjonale styringssignal, og dei nyleg reviderte statlege planretningslinjene nemnd over, er eit døme som støtter opp om den gjeldande regionale arealpolitikken. Det same gjeld dokumentet «Nasjonale forventningar til kommunal og statleg planlegging» som regjeringa gjev ut kvart fjerde år, seinast i 2023.

For Jæren var handelslokalisering tema ved revisjon av regionalplanen, og som del av kunnskapsgrunnlaget blei Vista Analyse engasjert for å vurdere alternative lokaliseringar av arealkrevjande handel i Sandnes og Bryne. Følgjande er henta frå konklusjonen: *«Med mål om å være framtidsrettet og tilpasset dagens trender, bør en sentrumsekstern lokalisering av varehandel med stort tilslag av utvalgsvarer i kombinasjon med plasskrevende varer, skje arealeffektivt, lett tilgjengelig for kunden og så nær annen handel som mulig. For Time, Sandnes og Stavanger betyr dette på*

Forus og i eksisterende kjøpesentre som for eksempel Kvadrat eller M44. Ytterligere spredning av varehandel er verken transportmessig, kollektivtransportmessig, arealmessig eller økonomisk smart.»

Nærare om dispensasjonsgrunnlaget

Verken reguleringsplanen eller kommuneplanen opnar for handel anna enn for spesifikt nemnde plasskrevjande varegrupper. I lys av dei særskilde lokaliseringskrava for handel, frå kommunalt til nasjonalt hald, er det naudsynt at eventuelle dispensasjonar frå det juridisk bindande plangrunnlaget må vere godt grunngjeve. Ein eventuell dispensasjon må synleggjere at det ikkje vil vere motstrid med formålet i gjeldande planar og føringar.

Utgreiing av konsekvensar ved sentrumsekstern handel

Ein handelsanalyse er viktig for å klargjere kva verknad etableringa vil kunne ha for sentrum. Dette gjeld både i forhold til handelslekkasje ut frå sentrum, men og for sentrums moglegheit for å tiltrekke seg handelsetableringar. Det er ikkje gjort konkrete analysar av desse spørsmåla, og kunnskapsgrunnlaget for dispensasjonsvedtaket blir vurdert som mangelfullt. Fylkesdirektøren viser til retningslinene i regionalplanen der det er spesifisert at handelsetableringar på under 1250 m² ikkje utløyser handelsanalyse. Underforstått er dette eit relevant utgreiingstema for etableringar over denne storleiken. Det er ikkje regionale føringar for at analysar først blir aktuelle ved bruksareal på 2500 m² – 3000 m² slik kommunen legg til grunn. Fylkesdirektøren meiner det er godt fagleg grunnlag for å krevje handelsanalysar for etableringar med storleik som i dette tilfellet.

Varespekteret til butikkar som Julia, har ein stor del utvalsvarer som er ønskeleg å finne i sentrum. Handelsanalyse blir dermed vurdert som høgst relevant for å synleggjere korleis etableringa vil slå ut i forhold til formåla med lokaliseringsstyring av handel. Fylkesdirektøren vil samstundes understreka at bruksendringa kommunen har vedteke, ikkje vil vere avgrensa til Julia, men opnar for at alle typar handelsverksemdar kan etablere seg i lokalet.

Mobilitetsplan vil kunne sei noko om korleis transportmønsteret vil bli, med særleg vekt på miljøvennleg og aktiv transport. I regionalplanen sine retningslinjer er det sett ei grense på 1000 m², eller 50 arbeidsplassar for når det bør lagast mobilitetsplan.

Samanlikningsgrunnlaget for lokaliseringa må vere eit alternativ med lokalisering i sentrum. Dette er vesentleg for å synleggjere verknad på transportomfang, transportform, og klimagassutslepp. Det er ikkje tilstrekkeleg å vise til transportmønsteret ved den tidlegare trelast- og byggevarebutikken, då Jula-butikkar og liknande konsept, har eit anna detaljvarespekter som kan ha andre besøkstal. Sjølv om varespekteret i langt mindre grad er avhengig av biltransport enn ein byggevarebutikk, vil likevel biltilkomst og tilgjengeleg parkering vere faktorar som vil påverke omfang av biltransport. I dette tilfellet er nemnde forhold truleg lite avgrensande for bilbruk, men konkrete vurderingar av fordeling av reiser på ulike transportmiddel føreligg ikkje.

I og med at byggevarebutikken er relokalisert i nærleiken, vil ein ny detaljhandelsetablering uansett bety auke i biltransport til området. Fylkesdirektøren vurderer at også mobilitetsplan er relevant grunnlag for vurdering av konsekvensane ved etableringa.

Dispensasjonsmomenta

Kommunen vurderer dispensasjon å vere i samsvar med overordna omsyn i kommuneplanen, og med reguleringsplanen sin intensjon om å legge til rette for handel med plasskrevjande varer, då Jula og tilbyr noko slike varer. Dette er etter fylkesdirektøren si vurdering ikkje rett, då det berre er spesifikt nemnde varegrupper, *varegruppene bilar, båtar, landbruksmaskinar, større byggevarer, trelast og andre større byggevarer*, som er unntatt frå kravet om sentrumslokalisering i kommuneplanen sine føresegner. Fylkesdirektøren vil framheve at konkretisering av varegruppene som kan tillatast, er gjort nettopp for å unngå at verksemdar med innslag av større varer skal kunne tolkast inn under unntaksregelen. At Jula har innslag av større varer, kvalifiserer ikkje til å kome med i unntaket for krav om sentrumslokalisering, og det kan ikkje leggjast vekt på dette momentet.

Kommunen har vidare lagt vekt på at Håland i gjeldande planar er eit område som kan avlasta sentrum for handel med særleg plasskrevjande varer, som det kan vere vanskeleg å innpassa i sentrum. Fylkesdirektøren er samd i at Håland er tiltenkt ein avlastningsfunksjon, men berre for dei spesifiserte varegruppene. For annan handel vil det primært vere handelens konseptutforming som er problematisk for sentrumsetablering, ikkje at handelen er dominert av store varer. Der omsyn til

bykvalitetar og planmessige rammer hindrar sentrumseksterne, bilbaserte handelskonsept, vil alternative handelskonsept vere mogleg for å tilpassa seg situasjonen. Ein vil då få handel som i mindre grad er bilbasert, og som samstundes kan bidra til å fremme sentrum som kvalitativt gode stader å opphalde seg i.

Kommunen viser også til at samtykkebehandling ikkje lenger er naudsynt. Endringa betyr at dei juridisk bindande planføresegnene er flytta frå fylkeskommunen til kommunen, og at handelssaker som avvik frå gjeldande planer skal behandlast som dispensasjonssaker i kommunen, på same måte som andre saker. Fylkesdirektøren vil framheve at endringa er i tråd med plan- og bygningslova sin føresetnad ved bruk av Regional planføresegn. Endringa har ikkje konsekvensar for den regionale arealpolitikken, som også er innarbeidd i kommuneplanen gjennom føresegnene om handel. Regionalplanen skal dermed framleis leggst til grunn ved behandling av slike saker.

Når det gjeld ledige bygg som ikkje skal nyttast til handel med plasskrevjande vareslag, tilseier kommunen sine planar at næringsbyggnad skal ha prioritet.

Detaljhandel og senterutvikling

Bysentera treng handel, men handelsverksemd treng ikkje utan vidare bysentera, dersom det er alternative lokaliseringsmoglegheiter og god tilkomst med bil. Alle overordna nasjonale og regionale styringssignal, gjev både prinsipielle og konkrete føringar om handelslokalisering som ledd i ei berekraftig utvikling av byar og bystrukturar. Dette er underbygd av konkrete faglege vurderingar, m.a. spesifikt for Bryne, jf. konklusjonen over frå Vista analyse. Referansen til kjøpesenteret M44 er relevant ettersom det nå blir arbeidd med reguleringsplan med intensjon om ei stor utviding av kjøpesenteret. Ettersom Håland berre er opna for handel med spesifiserte varegrupper, er det vanskeleg å sjå at det er grunnlag for ein konklusjon om at etablering av annan type handel ikkje vil kunne påverke sentrum. Det er også opplyst at sentrum har kapasitet for vekst i detaljhandel.

Transport

Lokaliteten vil truleg i hovudsak vere bilbasert, då det er god tilkomst og enkel tilgang til parkering. Det er låg bussfrekvens, og det er naudsynt med bytte av transportmiddel om ein kjem med tog. Frå kollektivknutepunktet er gangavstanden for lang. Fylkesdirektøren vurderer det som sannsynleg at biltransporten vil auke, samstundes som det er fare for handelslekkasje frå sentrum. Det er vanskeleg å sjå at dispensasjonen ikkje vil vere i strid med omsyna til sentrum og dei planmessige føringane om arealutvikling som gjev mindre behov for biltransport.

Regionalt næringsområde

Fylkesdirektøren legg og vekt på det regionale næringsperspektivet for Håland, og knappe arealressursar for næringsbyggnad slik det er nemnd over. Når eit bygg blir ledig for nye verksemdar, vil det derfor vere viktig at vedteken arealbruk i gjeldande planar blir lagt til grunn. Om det ikkje er behov for etablering av reell plasskrevjande handel, vil det vere næringsbyggnad som er styrande arealbruk. Med dispensasjon til annan bruk, blir næringsareala kommunen har til disposisjon redusert.

Dette er eit viktig perspektiv for framtidig areal- og næringsutvikling i Time. I regionalplanen er Håland vist som eit regionalt næringsområde, prioritert for allsidig næringsverksemd. Tilgjengelege næringsområde er ein avgrensa ressurs i kommunen, m.a. grunna store og viktige jordbruksareal og naturverdiar. Dei større, ikkje utbygde næringsområda, er i hovudsak avsett til kraftkrevjande næringar for å utnytte lokaliseringa nær Fagrafjell transformatorstasjon. Handelsetableringar som ikkje har særskilt behov for lokalisering utanfor sentrum, vil dermed legge beslag på knappe areal som er prioritert for arealformålet næringsbyggnad.

I nyleg vedteken felles næringsstrategi for Time, Hå og Klepp, er det understreka at næringsareal er ein knapp ressurs, og at eksisterande og nye areal må nyttast svært godt.

Presedensfare og endring av regional politikk

Totalomfang av akseptert sentrumsekstern handel

Det er over tid gitt fleire dispensasjonar for handel med ikkje plasskrevjande varer på Håland. Sjølv om sakene er ulike, vil faren for presedensverknad auke for kvart einskildvedtak. Dette betyr at det planmessige grunnlaget, som er vedtatt på ulike plannivå, kan miste eller svekke sitt juridiske styringsgrunnlag. Jo fleire dispensasjonar som blir gitt, jo større fare blir det for at den regionale politikken blir endra gjennom einskildvedtak, utan at dette blir vurdert i ein større planmessig samanheng. Ein slik praksis kan også få konsekvensar for andre kommunars lojalitet til dei overordna planane.

Fylkesdirektøren vil igjen framheve at dispensasjon for annan type handel enn det planane opnar for, betyr at all handel på dispensasjonslokaliteten vil vere lovleg i framtida, så lenge det ikkje er naudsynt med ny bruksendring. Dispensasjonsvedtak gjeld avvik frå vedtatt arealbruk, og er ikkje knytt til spesielle handelsaktørar.

Utstrekt dispensasjonspraksis fører til at det verken er kontroll med det totale omfanget av handel i området, og heller ikkje kva handelsaktørar som kan etablere seg, eller kva type varer som blir omsett. Det er dermed også fare for at den regionale politikken i realiteten blir endra, utan at det er basert på heilskaplege planprosessar med drøfting av totalrammer for handel, og konsekvensar av lokaliseringa. I lovteksten om dispensasjonsvedtak (§ 19-2) er det tatt inn ei formulering om at det skal leggjast særleg vekt på statlege og regionale rammer og mål ved vurderinga av om det er grunnlag for å gje dispensasjon. I Rogaland har det vore tradisjon for å vurdere og ta stilling til spørsmålet om handelslokalisering gjennom dei regionale planprosessane. Planprosessar sikrar brei medverknad og involvering av ulike interesser, gjev eit godt grunnlag for å avvege relevante omsyn, og legg til rette for eit heilskapleg og felles styringsgrunnlag. Fylkesdirektøren meiner planprosessar vil vere rett verktøy for å ta stilling til omdiskuterte tema der dispensasjonsomfanget er betydeleg.

Konklusjon

Fylkesdirektøren si vurdering er at det ikkje er moment i saken som kan oppfylle lova sine vilkår for å gje dispensasjon, og tilrår at den administrative klagen blir oppretthalden.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/91787-1

Saksbehandler: Ida Christin Enebakk De Santillana

Avdeling: Seksjon regional kompetanse - opplæring

Innbyggermedvirkning for personer med innvandrerbakgrunn

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
11/2025	24.01.2025	Ungdommens fylkesråd
7/2025	27.01.2025	Fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse
3/2025	28.01.2025	Eldrerådet
6/2025	28.01.2025	Opplæringsutvalget
2/2025	30.01.2025	Regional-, kultur- og næringsutvalget
22/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
5/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Sammendrag

Undersøkelser gjort av [SSB](#) viser at både valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn og antallet politiske representanter med innvandrerbakgrunn, har vært stabilt lavt over de siste 20 årene. Fylkeskommunen står samtidig overfor flere oppgaver der medvirkning fra personer med innvandrerbakgrunn er viktig. Flere tiltak kan bidra til økt innbyggermedvirkning og politisk deltakelse for denne delen av befolkningen, og en kombinasjon av tiltak vil være nødvendig for å oppnå ulike formål.

Et flerkulturelt råd vurderes som et godt tiltak i arbeidet for å øke medvirkning og politisk deltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn. Et flerkulturelt råd kan gi innspill til fylkeskommunens arbeid og sikre at flerkulturelle perspektiver blir ivarettatt.

Det bør samtidig være et overordnet mål at personer med innvandrerbakgrunn er godt representert i ordinære demokratiske kanaler. Det vil derfor også være sentralt å jobbe med tiltak som kan øke valgdeltakelsen og den politiske representativiteten for personer med innvandrerbakgrunn på sikt, slik at representasjon i egne medvirkningskanaler ikke lenger er nødvendig.

Fylkesdirektørens innstilling

Det opprettes et flerkulturelt råd for en begrenset periode, som en del av en større strategi for å øke representativiteten i den politiske strukturen og bidra til et mer inkluderende samfunn. Det vil fremmes en ny sak om organisering, oppgaver og ressurser.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

Fylkestinget behandlet i møte 30.04.2024, sak 7/2024, en interpellasjon fra Solveig Vik (AP) om mulig etablering av et mangfoldsråd i Rogaland fylkeskommune.

Følgende vedtak ble gjort i møtet og er bakgrunn for denne saken:

“Fylkesordføreren ber om en orienteringssak til RKNU om status for arbeidet med revidering av integreringsstrategien. Fylkesordføreren er åpen for at opprettelse av et mangfoldsråd kan bli resultatet av dette arbeidet.”

Vedtaket følges opp med to politiske saker. Denne saken omhandler innbyggermedvirkning for personer med innvandrerbakgrunn og en mulig opprettelse av mangfoldsråd/flerkulturelt råd, mens status for arbeidet med integreringsstrategien sak har blitt omtalt i egen sak.

Problemstilling

Fylkestinget bes ta stilling til hvordan Rogaland fylkeskommune kan bidra til å øke den politiske representasjonen og deltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn i Rogaland, samt om et flerkulturelt råd bør opprettes for en periode som et ledd i dette arbeidet.

Saksopplysninger

Sentrale begreper

I interpellasjonen som ble behandlet i fylkestinget den 30.04.2024 ble begrepet mangfoldsråd brukt. Rundt om i landet er det ulike begreper som brukes for råd og utvalg som har til hensikt å legge til rette for medvirkning og politisk deltakelse for personer med innvandrerbakgrunn. Mangfoldsråd brukes i noen sammenhenger om slike råd, men begrepet brukes også i et utvidet mangfoldsperspektiv der personer med innvandrerbakgrunn bare er en del av målgruppen. I [Meld. St. 17 \(2023 – 2024\). Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp](#) bruker regjeringen begrepene

innvandrerråd eller flerkulturelt råd. I denne saken vil begrepet flerkulturelt råd benyttes videre, om et råd som representerer innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Begrepene råd og utvalg brukes også på ulike måter i kommuner og fylkeskommuner. I Rogaland fylkeskommune er praksis at begrepet råd brukes om rådgivende organ som ikke kun består av folkevalgte, og dette vil derfor benyttes videre her.

[SSBs definisjoner av personer med innvandrerbakgrunn](#) ligger til grunn i denne saken. SSB bruker begrepet innvandrere om personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre. Noen ganger er det behov for en samlebetegnelse for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i tekster og analyser, og da bruker SSB betegnelsen «personer med innvandrerbakgrunn».

Fylkeskommunens oppgaver på integreringsfeltet

Fylkeskommunen har flere ansvarsområder som er spesifikt knyttet til integreringsfeltet. Fylkeskommunen er etter [integreringsloven](#) ansvarlig for det regionale integreringsarbeidet, og loven pålegger også fylkeskommunen konkrete integreringsoppgaver. Fylkeskommunene skal blant annet:

- utarbeide planer for kvalifisering av innvandrere
- anbefale hvor mange flyktninger som bør bosettes i den enkelte kommune
- tilby karriereveiledning for innvandrere som skal begynne i introduksjonsprogrammet
- tilby opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere som får opplæring i disse fagene som en del av videregående opplæring på fulltid
- bidra til å forebygge negativ sosial kontroll regionalt og legge til rette for samarbeid med sivilsamfunnet, herunder frivillig sektor

- legge til rette for at innvandrere kan etablere virksomheter, samt at fagutdannede og høyt kvalifiserte innvandrere inkluderes i arbeidslivet

Politisk deltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn

Rapporten [Hvordan går det med integreringen i Norge? Indikatorer, status og utviklingstrekk i 2024](#) (IMDi) viser at både innvandrere og deres barn har lavere politisk deltakelse enn øvrig befolkning. Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er det en betraktelig lavere andel enn i befolkningen ellers som benytter stemmeretten.

SSB peker i sin artikkel [Lavere valgdeltakelse blant innvandrere](#) på at deltakelsen blant innvandrergrupper ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2023 gikk klart ned sammenlignet med valget i 2019. Innvandrere med norsk statsborgerskap og norskfødte med innvandrerbakgrunn hadde en deltakelse på henholdsvis 38 prosent og 36 prosent, mens utenlandske statsborgere hadde en deltakelse på 25 prosent. Det er et vedvarende mønster i ulikhetene mellom andelen med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen som deltar i politiske valg, også når det kontrolleres for faktorer som landbakgrunn, innvandningskategori, utdanning, sysselsetting og alder.

I Rogaland viser tall fra SSB at innvandrere med norsk statsborgerskap og norskfødte med innvandrerbakgrunn hadde en deltakelse på henholdsvis 39,4 prosent og 34,1 prosent ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2023. Tallet blant den øvrige befolkningen var til sammenligning 71,7%.

[SSB](#) skriver at antallet politiske representanter med innvandrerbakgrunn er nærmest uendret de siste 20 årene, til tross for at andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har økt kraftig. Personer med innvandrerbakgrunn er klart underrepresentert i folkevalgte organer på alle nivåer.

Ulike former for medvirkning for personer med innvandrerbakgrunn

Å involvere innbyggere i politiske beslutningsprosesser krever at det finnes kanaler eller arenaer for deltakelse. En kombinasjon av medvirkningstiltak vil være nødvendig for å oppnå ulike formål, og for å nå ulike målgrupper ([Innbyggermedvirkning, KS](#)). Eksempler på ulike metoder som kan benyttes er workshops og fokusgrupper, bruk

av digitale plattformer, råd, utvalg, samarbeid med frivillige organisasjoner eller å legge til rette for møter med innbyggerne “der de er”. Aktuelle arenaer for å møte innvandrere kan for eksempel være innvandrersamfunn, læringssentre, arbeidsplasser og biblioteker.

I en vurdering av opprettelse av egne medvirkningskanaler for en gruppe innbyggere bør representativitet, valgdeltakelse og bruk av eksisterende politiske kanaler legges til grunn. I kommuner og fylkeskommuner der den politiske representativiteten og deltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn er lav, kan det være nødvendig å opprette egne medvirkningskanaler ([Lokaldemokrati i et flerkulturelt samfunn](#)). Eldre, ungdom og personer med funksjonsnedsettelse har lovpålagte råd. Personer med innvandrerbakgrunn utgjør om lag 20 % av befolkningen i Rogaland og er dermed en annen stor gruppe med et godt dokumentert behov for større deltakelse i demokratiske prosesser.

Flerkulturelle råd som medvirkningskanal

Våren 2024 kom ny regjering med [Meld. St. 17 \(2023-2024\) Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp](#) som presenterer regjeringens helhetlige politikk for integrering. Kommuner og fylkeskommuner oppmuntres her til å etablere innvandrerråd eller flerkulturelle råd.

I artikkelen [Lokaldemokrati i et flerkulturelt samfunn](#) pekes det på at faste råd kan være nødvendig for å få enkelte grupper i tale, men at det er viktig å være oppmerksom på at de også kan virke stigmatiserende og ekskluderende. Åpne møter på tvers av grupper kan virke mer inkluderende, men erfaringer gjort på nasjonalt nivå viser at det kan være vanskelig å rekruttere innvandrere til slike åpne møteplasser. Fordelen med faste utvalg eller råd er at det sikrer mer varig deltakelse og har vist seg å fungere som rekrutteringsplattform ([Hvordan få til et godt lokaldemokrati i et flerkulturelt samfunn?](#)). Flerkulturelle råd kan gi flere personer med innvandrerbakgrunn politisk kompetanse, erfaring og nettverk.

Erfaringer fra flerkulturelle råd og utvalg i andre fylkeskommuner og kommuner

I [Meld. St. 17 \(2023 – 2024\), Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp](#), peker regjeringen på at det ikke finnes noen helhetlig oversikt over hvor mange kommuner eller fylkeskommuner som per i dag har flerkulturelle råd eller tilsvarende råd/utvalg.

I forbindelse med denne saken har det vært dialog med alle fylkeskommunene, hvor det kommer frem at seks fylkeskommuner har egne flerkulturelle råd eller tilsvarende. Disse er [Integreringsutvalget](#) i Trøndelag, [Flerkulturelt råd](#) i Innlandet, [Flerkulturelt utvalg](#) i Buskerud, [Flerkulturelt råd](#) i Akershus, [Utvalget for flerkulturelle minoriteter](#) i Oslo og [Flerkulturelt råd](#) i Østfold. I tillegg har Agder Fylkeskommune etablert et [råd for likestilling, inkludering og mangfold](#) der personer med innvandrerbakgrunn er en del av målgruppen.

I enkelte fylker finnes det selvoppnevnte paraplyorganisasjoner for innvandrersorganisasjoner. Disse har blitt etablert utenfor det kommunale forvaltningssystemet, men samarbeider og gir innspill til det offentlige på ulike måter, blant annet gjennom høringsuttalelser. Eksempler på slike uavhengige råd er [Vestland Innvanderråd](#) og [Telemark Innvanderråd](#). I Rogaland finnes det ikke en tilsvarende organisasjon per i dag.

Felles for de flerkulturelle rådene som er etablert av fylkeskommunene er at de skal bidra til at målgruppene som rådene representerer blir sikret en åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i arbeidet med saker som er særlig viktige for dem. Rådene skal behandle politiske saker og sikre at flerkulturelle innbyggers perspektiver ivaretas i utviklingen av fylkeskommunens tjenester og utviklingsarbeid.

Rådene er satt sammen på ulike måter. Noen av rådene består kun av representanter med innvandrerbakgrunn, mens andre har to eller tre medlemmer eller observatører fra fylkestinget. Representantene med innvandrerbakgrunn er i de fleste tilfeller foreslått av innvandrersorganisasjoner, frivillige organisasjoner, kommuner eller åpne miljøer. I noen av rådene er både personer med innvandrerbakgrunn og nasjonale minoriteter representert.

Erfaringer fra flere av de andre fylkeskommunene peker mot at det er viktig å ha tilstrekkelige ressurser både fra politisk sekretariat og administrasjonen til å følge opp rådet for å legge til rette for et aktivt og godt fungerende råd. Det er viktig å sørge for tilstrekkelig opplæring, å gi rådet informasjon om pågående saker tidlig i prosessen,

og å sørge for gode rutiner for formidling av informasjon fra administrasjonen. Flere peker på at det er viktig å sikre at rådets medlemmer er bredt sammensatt med tanke på eksempelvis innvandringsårsak, utdanningsbakgrunn og botid i Norge.

I Rogalandskommunene har det blitt etablert flere ulike modeller for medvirkning for innvandrere. Eksempler på dette er [integreringsrådet i Haugesund kommune](#) og [Sandnes innvandrerråd](#). Stavanger kommune har nylig opprettet et [utvalg for mangfold og inkludering](#). Erfaringene fra etableringen av utvalget i Stavanger viste at det var stor interesse for å delta i utvalget, og at det også var en del personer som var bosatt i andre kommuner i fylket som søkte om å delta.

Mangfoldsrådet i Trondheim kommune er et råd med lang tradisjon. [Evaluering av Mangfoldsrådet i Trondheim Kommune](#) viser at tilstrekkelig opplæring og støtte i saksbehandlingen er viktige suksesskriterier. Det er viktig at rådet kobles på til rett tid i den politiske prosessen. Evalueringen viser at det ofte i for liten grad rapporteres tilbake til organisasjonene som medlemmene eventuelt representerer. God støtte til rådsarbeidet krever at det finnes ansatte med tilstrekkelig tid, ressurser og kunnskap til å følge opp rådet. Å legge til rette for et godt fungerende råd, med muligheter for reell medvirkning, er dermed ressurskrevende. Dette bildet samsvarer godt med erfaringer fra andre kommuner og fylkeskommuner, som nevnt over.

Medvirkning for personer med innvandrerbakgrunn i Rogaland fylkeskommune

Det har i den senere tiden blitt gjort noen tiltak for å bidra til medvirkning for personer med innvandrerbakgrunn i fylkeskommunens arbeid:

- I fylkeskommunens prosjekt om demokrati og valgdeltakelse i forbindelse med valget i fjor, var et av tiltakene demokratiguider med mål om økt valgdeltakelse og medborgerskap for ulike minoriteter. Saken var basert på vedtak i FT-sak 124/2022 Økonomiplan 2023-2026 Årsbudsjett 2023. Der var det avsatt totalt 2 mill. kr totalt til tiltak for økt valgdeltakelse i samarbeid med [Kåå](#).
- I arbeidet med [Utviklingsplan for Rogaland 2025-2028](#) ble det opprettet en egen ad hoc referansegruppe for personer med innvandrerbakgrunn. Gruppen møttes ved en anledning høsten 2023 og var bredt sammensatt med tanke på blant annet landbakgrunn, innvandringsårsak, botid i Norge, alder og bosted i fylket. Erfaringene med dette arbeidet var gode. Det var stort engasjement

blant deltakerne, og det kom mange innspill til det videre arbeidet med planen. Erfaringene viste at innspillene som kom fra denne gruppen var de som skilte seg mest ut fra de øvrige referansegruppene.

- Ad hoc gruppen ble samlet på nytt i juni 2024 for å gi innspill til det videre arbeidet med [Integreringsstrategi for Rogaland](#) og høringsutkastet til [Utviklingsplan for Rogaland 2025-2028](#). Gruppen ga også innspill til mulig opprettelse av et flerkulturelt råd og alternative modeller for innbyggermedvirkning. Flere pekte på at det høres ut som en god ide å ha et slikt råd, og at det kan være et viktig bidrag for medvirkning. Noen nevnte også at erfaringene med å delta i referansegruppen hadde vært veldig god, og at det kan være nyttig med slike uformelle møtepunkter for dialog. Det ble også nevnt at det vil være viktig å være oppmerksom på at det er ulike interesser mellom ulike deler av målgruppen.

Erfaringer fra de andre rådene i Rogaland fylkeskommune

I 2021 ble det lagt frem en sak om evaluering av eldrerådet og fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse FT-sak 118/2021. Denne evalueringen samsvarer godt med [Evalueringsrapport Mangfoldsrådet i Trondheim Kommune](#). Det er flere viktige læringsmoment som trekkes frem i denne saken, og som fortsatt er aktuelle:

- Sammensetningen av rådene kan ha stor betydning for gjennomslagskraften i den politiske prosessen. Det kan være lettere å få politisk gjennomslag dersom rådet har medlemmer som samtidig har verv i utvalg med vedtaksansvar. Det var kun i slike tilfeller at sakene ble tatt videre i løpet av evalueringsperioden (nov. 2019 – juni 2021).
- Begge rådene hadde stor nytte av besøk fra personer i administrasjonen som ga informasjon om arbeidet på sitt felt, gjerne i sammenheng med politiske saker som var oppe til behandling.
- Involvering av rådsmedlemmer tidlig i planprosesser og gjennom deltakelse i referansegrupper vil kunne gi rådene større påvirkning enn om de kun behandler saker i rådsmøtene i forkant av utvalgsmøtene.

I behandlingen av FT-sak 37/2024: Ungdommens fylkesråd - årsmelding 2023 ble det bedt om en ny sak hvor arbeidet i fylkeskommunens medvirkningsorganer evalueres. Dette arbeidet påbegynnes høsten 2024.

Fylkesdirektørens vurderinger

Politisk deltakelse er en viktig indikator for integrering ([Indikatorer for integrering 2024](#)). Personer med innvandrerbakgrunn er per i dag svakt representert i det politiske systemet i Rogaland, og det er en gruppe med svært lav valgdeltakelse. Det er en demokratisk utfordring at noen grupper deltar systematisk sjeldnere enn andre i politiske valg og arenaer. Konsekvensene kan være både politisk utenforskap, lav tillit til det demokratiske systemet og lavere treffsikkerhet i tilbud og tjenester for deler av befolkningen. Det fører også til at mangfoldet av perspektiver og forståelser i den offentlige debatten reduseres.

Samtidig står fylkeskommunen overfor flere store oppgaver der personer med innvandrerbakgrunn vil besitte nøkkelkompetanse og kunne tilby perspektiver som kan være viktige i utviklingen av fremtidens Rogaland. Dette kan være i fylkeskommunens rolle som regional integreringsaktør, i arbeidet for regional kompetanseutvikling og et helsefremmende og inkluderende samfunn, samt i videreutviklingen av egne veilednings- og opplæringstjenester for innvandrere. Integrering har også blitt løftet frem som et sentralt tema i arbeidet med utviklingsplan for Rogaland 2025–2028.

Nåsituasjonen for politisk deltakelse og representativitet i Rogaland taler for opprettelse av et flerkulturelt råd. Et flerkulturelt råd vil kunne gi fylkeskommunen viktig innsikt i saker som angår personer med innvandrerbakgrunn. Det vil også kunne være et indirekte virkemiddel for å øke den politiske deltakelsen på sikt, gjennom at rådsmedlemmer vil få innsikt i politiske prosesser og bringe denne kunnskapen tilbake til sine miljø. Det kan dermed også fungere som et ledd i fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler.

Fylkesdirektøren anbefaler at det opprettes et flerkulturelt råd for en tidsavgrenset periode. Det vil være sentralt å følge med på hvordan behovet for egne

medvirkningskanaler for personer med innvandrerbakgrunn utvikler seg over tid, slik at rådet kan avvikles dersom det ikke lenger er et like stort behov som i dag. Det bør være et overordnet mål at personer med innvandrerbakgrunn er godt representert i ordinære politiske systemer og gjennom valgdeltakelse. Det vil derfor i det videre arbeidet også være nødvendig å vurdere hvilke andre tiltak som kan bidra til å øke valgdeltakelsen og representativiteten til personer med innvandrerbakgrunn i det ordinære politiske systemet.

Det vil i tillegg være behov for å jobbe med andre former for medvirkning. Arbeidet som er gjort gjennom medvirkningstiltakene som er nevnt i saksopplysningene gir nyttige erfaringer å ta med seg i en vurdering av hvordan fylkeskommunen kan styrke medvirkningsarbeidet videre.

Anbefaling og forslag ved eventuell opprettelse av et flerkulturelt råd

Fylkesdirektøren foreslår at det flerkulturelle rådet i hovedsak organiseres etter modell fra de lovpålagte rådene, med enkelte tilpasninger der det er hensiktsmessig.

- Formål: Rådet vil kunne være et rådgivende organ for fylkeskommunen i saker som er viktige for Rogalands innbyggere med innvandrerbakgrunn. Et flerkulturelt råd kan sikre at flerkulturelle innbyggers perspektiver ivaretas i tjenesteutvikling, planarbeid, partnerskap og når fylkeskommunen fungerer som pådriver i den regionale utviklingen på integreringsområdet. Fokusområder for et flerkulturelt råd vil være blant annet likeverdige offentlige tjenester, integrering, opplæring og utdanning, kompetanse og nettverk. Det bør også bidra til å involvere og motivere innvandrere til deltakelse i utviklingen av lokaldemokratiet og nærmiljøet.
- Sammensetning: Et flerkulturelt råd bør bestå av 9-11 medlemmer, hvorav 3 skal være fra fylkestinget. Evalueringer av de andre rådene viser at det kan være lettere å få politisk gjennomslag dersom rådet har medlemmer som samtidig har verv i utvalg med vedtaksansvar. De øvrige medlemmene i rådet bør være bredt sammensatt og i størst mulig grad gjenspeile innvandrerbefolkningen i Rogaland med hensyn til innvandringsgrunn, alder, kjønn, bosted og sosial bakgrunn. Det anbefales derfor også et noe høyere antall medlemmer, enn i de andre fylkeskommunale rådene.

- Oppnevning: Rådet oppnevnes av fylkestinget. Fylkesdirektøren foreslår at medlemmene rekrutteres på bakgrunn av annonsering i relevante kanaler, etter modell fra "[Utvalg for mangfold og inkludering](#)" i Stavanger Kommune. Rådet velger selv leder og nestleder blant medlemmene. Det bør vurderes om leder skal velges blant de folkevalgte. Fylkesdirektøren foreslår en to-årig funksjonsperiode for rådet.
- Arbeid i rådet: Rådet skal behandle saker som fremmes av fylkesdirektøren til politisk behandling, og som er av betydning for personer med innvandrerbakgrunn. Rådet kan også ta opp saker på eget initiativ. Erfaringer viser at rådene bør kobles på tidlig i prosesser for i større grad å kunne oppnå reell medvirkning. Det kan vurderes om rådet også bør få ansvar for arrangementer eller tiltak som skal bidra til økt politisk deltakelse og medvirkning for personer med innvandrerbakgrunn. Rådet skal som hovedregel ha møte i forkant av hovedutvalgsmøtene. Utover dette skal det innkalles til møte når lederen eller minst 3 av medlemmene krever det.
- Sekretariat: Flerkulturelt råd bør ha fast sekretariat. Det anslås at en 30 prosent stilling vil være tilstrekkelig for denne oppgaven. Stillingen bør sees i sammenheng med andre oppgaver. Erfaringer fra andre råd og utvalg viser at det er viktig at det settes av tilstrekkelig tid til opplæring i oppstartsfasen, og at det er viktig at det brukes tid på språklig tilpasning dersom noen av medlemmene i rådet har behov for det.
- Økonomi: Rådet bør disponere eget budsjett og ha samme retningslinjer som de andre fylkesrådene når det gjelder møte- og reisegodtgjørelse, samt andre utgifter.

Konklusjon

Fylkesdirektøren foreslår å opprette et flerkulturelt råd for en tidsavgrenset periode. Rådet skal være et rådgivende organ for fylkeskommunen i saker som er viktige for Rogalands innbyggere med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn har over tid hatt lav valgdeltakelse og er underrepresentert i politiske organer. Det er derfor et behov for å tilrettelegge for økt medvirkning og å sikre at flerkulturelle innbyggers perspektiver ivaretas i fylkeskommunens arbeid. Samtidig bør det være et overordnet mål at personer med innvandrerbakgrunn blir godt representert i ordinære politiske systemer og gjennom valgdeltakelse. Det vil være sentralt å følge med på hvordan behovet for egne medvirkningskanaler for personer med innvandrerbakgrunn utvikler seg på sikt, og rådet kan avvikles dersom det ikke lenger er et like stort behov som i dag.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/103753-1

Saksbehandler: Annabell Pfluger

Avdeling: Seksjon for næring

Rogaland fylkeskommune sine innspill til jordbruksforhandlingene 2025

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
11/2025	30.01.2025	Regional-, kultur- og næringsutvalget
23/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Verdiskapningsrapport for landbruket i Rogaland
- 2 Utdrag av verdiskapningsrapport for landbruket i Rogaland kommunevis
- 3 Innspill fra Rogaland Bondelag til jordbruksforhandlingene 2025

Sammendrag

Saken omhandler forslag til innspill fra Rogaland fylkeskommune til jordbruksforhandlingene 2025.

Rogaland får i dag åtte prosent av de nasjonale investerings- og bedriftsutviklingsmidlene (IBU-midlene), samtidig som fylket er ett av landets største husdyrfylker med om lag 20-30% av alle husdyr i landet. Rogaland bruker årlig opp alle IBU-midlene før de aller fleste andre fylkene. Ett av innspillene fra Rogaland fylkeskommune til jordbruksforhandlingene i 2024 var derfor en henstilling om endret fordeling av IBU-midlene ved å opprette en nasjonal pott i tillegg til de regionale tildelingene. For 2024 og 2025 ble det besluttet uttesting av en slik nasjonal pott øremerket storfe i tillegg til de regionale rammene. For 2024 var det satt av 100

millioner kroner som fylkene kunne søke på når egne midler var fullt ut benyttet. Rogalandsbonden grep muligheten, og hele 95 millioner av den nasjonale potten ble brukt til løsdriftsfjøs i Rogaland.

Bøndene møter mange dyrevelferdskrav, som utløser behov for oppgradering eller nybygg av utdaterte gårdsbygg. Fylkesdirektøren vil foreslå at prøveordningen om en felles nasjonal pott blir til en fast ordning, slik at ubenyttede rammer inndras fra fylkene hvert år og legges til den nasjonale potten for året etter. Fellespotten bør ikke være begrenset til storfehold. En slik styrking vil gi Rogaland ikke bare mulighet å imøtekomme krav om løsdrift i 2034, men bidra til økt dyrevelferd også i andre husdyrproduksjoner enn storfe.

For å nå de nasjonale målene om økt selvforsyning og matberedskap er det avgjørende å tette inntektsgapet i jordbruksoppgjøret. Bønder i arealtilskuddssone 3 opplever at tilskuddet for melk og kjøtt gir for lite uttelling, og bør få mer tilskudd til grovfôrproduksjonen.

Økt produksjon og konsum av vegetabler er et nasjonalt mål og vil styrke selvforsyningen og matberedskapen. Naturgitte forutsetninger i Rogaland gir godt grunnlag for økt produksjon av grønnsaker, poteter, frukt og bær. Produsentene opplever at markedsadgangen er begrenset fra grossistleddet, noe som står i strid med de nasjonale mål.

Fylkesdirektøren er oppmerksom på at mange andre forhold i jordbruket er viktige og kunne vært spilt inn i forhandlingene, men mener det ligger et riktig og sterkt signal å begrense seg til de viktigste utfordringene.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Rogaland fylkeskommune mener at investerings- og bedriftsutviklingsmidler i landbruket (IBU-midlene) må etableres som en varig ordning med en felles nasjonal pott i tillegg til regionale tildelinger. Ubrukte midler fra de regionale tildelingene bør inngå i den nasjonale potten og lyses ut slik at alle fylker kan søke. Andre produksjoner i tillegg til storfe bør kunne få støtte fra den nasjonale ordningen til fornying av utdaterte bygg knyttet til dyrevelferdskrav.
2. Rogaland fylkeskommune mener at inntektene og velferdsordningene til bønder må styrkes i alle produksjoner og distrikter på nivå med tilsvarende yrkesgrupper.
3. Det bør foretas en vurdering om å flytte kommunene Bjerkreim, Gjesdal og Strand fra areal- og kulturlandskapstilskudd sone 3 til sone 5b slik at tilskuddet samsvarer med type produksjon, klima og naturgitte forhold.
4. Rogaland fylkeskommune mener at Bionova-ordningen må styrkes for å imøtekomme investeringsbehovet knyttet til lager og infrastruktur for biorest og til grønne energikilder generelt.
5. Rogaland fylkeskommune mener at landbruks- og matdepartementet må styrke omsetningsvilkårene i Rogaland for økt produksjon av grønnsaker, poteter, frukt og bær, for å nå målene om økt selvforsyning og matberedskap.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

I forkant av jordbruksforhandlingene hvert år ber Landbruks- og matdepartementet (LMD) fylkeskommunene om innspill til prioriteringer. Frist for innspill til forhandlingene har tidligere vært rundt 20.februar. Fristen for 2025 er foreløpig ikke gjort kjent, men fylkesdirektøren forventer at den vil være tilsvarende som tidligere år.

Fylkeskommunen leder det regionale landbrukspartnerskapet. Partene i partnerskapet, bondeorganisasjonene, Statsforvalteren og Innovasjon Norge, har fått mulighet til å spille inn sine synspunkter.

Fylkesutvalget behandlet sak om innspill til forhandlingene i 2024 i FU-sak 29/2024. Fylkesutvalget vedtok å spille inn tre punkter. Under gjengis disse, samt resultatet av jordbruksforhandlingene i 2024:

Vedtak

1. Rogaland fylkeskommune ber om at prinsippet for fordeling av investerings- og bedriftsutviklingsmidler i landbruket (IBU-midlene) med en felles nasjonalpott i tillegg til regionale tildelinger, opprettholdes og styrkes. Den totale nasjonale rammen fordeles til fylkene som før, ubrukte midler samles nasjonalt og lyses ut slik at alle fylker kan søke. Andre produksjoner i tillegg til storfe bør kunne få støtte til fornying av utdaterte bygg knyttet til spesifikk patogenfri gris og dyrevelferdskrav ellers av den nasjonale ordningen.

Resultat: For 2024 er det satt av en nasjonal pott øremerket storfe på 100 millioner kroner som alle fylker kan hente midler fra, når den regionale rammen er brukt opp. Av den nasjonale rammen ble 95 millioner hentet til Rogaland i tillegg til fylkesvise midler.

2. Rogaland fylkeskommune ber landbruks- og matdepartementet om å styrke omsetningsvilkårene i Rogaland for satsing på økt produksjon av grønnsaker, poteter, frukt og bær.

Resultat: Innspillet har ikke resultert i endring

3. Rogaland fylkeskommune mener kommunene Bjerkreim, Gjesdal og Strand må flyttes til AK-sone 3 til AK-sone 5b for at de skal få tilskudd i samsvar med areal og nedbørsmengder i disse kommunene

Resultat: Innspillet har ikke resultert i endring

Problemstilling

Utvalget skal ta stilling til Rogaland fylkeskommunes innspill til jordbruksforhandlingene 2025.

Saksopplysninger

Rogaland er et stort matfylke med en omfattende produksjon på de fleste husdyr samt produksjon av både grønnsaker, poteter, frukt og ikke minst en stor veksthusnæring. Rogaland har litt i overkant av 10% av jordbruksarealene i Norge, men landbruksproduksjonen er langt større enn det som kan forventes ut fra arealet.

- 18 % av melkekyr
- 17% av storfekjøtt
- 22% av sauekjøtt
- 29% av griseproduksjonen
- 28% av eggproduksjonen
- Over 90% av tomatproduksjonen

Jordbruksproduksjonen i Rogaland er dermed av vesentlig betydning for den nasjonale matsikkerheten og det er av nasjonal betydning å opprettholde investeringsevne og -vilje hos bøndene i Rogaland.

Bruk av IBU-midler i Rogaland

Den nasjonale rammen fastsettes hvert år i jordbruksforhandlingene og LMD fordeler midlene fylkesvis. Bruken av midlene er regulert gjennom årlige oppdragsbrev fra LMD til Innovasjon Norge, men har i tillegg rom for regionale prioriteringer. Det regionale landbrukspartnerskapet fastsetter prinsippene for

prioritering av IBU- midlene. De nasjonale føringene vil til enhver tid også gjelde for den regionale prioriteringen.

Rogaland får i dag åtte prosent av de nasjonale investerings- og bedriftsutviklingsmidlene (IBU-midler), samtidig som fylket er et av landets største husdyrfylker med om lag 20-30% av alle husdyr i landet. Rogaland bruker opp IBU-midlene før de aller fleste andre fylkene. I 2024 ble det startet en toårig pilot med en nasjonal pott øremerket storfe, i tillegg til fylkesvis ramme. Av potten på 100 millioner gikk 95 millioner til Rogaland, den fylkesvise rammen var på 91 millioner, og det ble gitt 186 millioner i støtte (ca 105 millioner i 2023). Fremdeles fikk ikke alle kvalifiserte søkere innvilget støtte. Den lave utmålingen på i snitt 28% kunne i 2024 økes til rundt 38% og nærmere seg nivået i andre fylker.

Rogaland hadde per oktober 2024 fremdeles 406 (465 i mars 2023) aktive båsfjøs for melkekyr som er omfattet av krav til ombygging til løsdrift innen 2034, i tillegg til båsfjøs til ammekyr.

Midler fra den nasjonale potten er øremerket storfe og har blitt gitt i sin helhet til ombygging til løsdrift. Av fylkesvise midler (rundt 90 millioner) ble det gitt støtte til løsdriftsfjøs 50%, velferdstiltak i sauehold 10,2 %, omstilling til SPF gris 6,5%, til tilleggsnæring 4,9% og veksthusnæringen 4,4% og frukt 4,3 %, resterende midler ble brukt til gjødsel-, fôr- eller kjølelager og annet. Totalt sett ble 41% av midlene gitt til Jæren og Nord-Jæren, mens 59% til tiltak i distriktene.

Verdiskapingsrapport for landbruket

Regionalt partnerskap har gitt i oppdrag til NIBIO å utarbeide en verdiskapingsrapport for landbruket i Rogaland, denne ble lansert 3.desember 2024 på Øksnevad videregående skole. Den er basert på tall fra 2022, og det er 5 år siden en tilsvarende rapport ble lagt. Rapporten er lagt ved saken.

Nøkkeltall og viktigste funn i rapporten er:

- Samlet verdiskaping fra landbruk og landbruksbasert industri var 9,6 milliarder kroner i 2022 (økning på 21,6% fra 2017). Dette tilsvarer 3% av verdiskapingen i Rogaland og næringen står for 4% av sysselsettingen i fylket.

- Verdiskaping fra jordbruket var 4,2 milliarder kroner i 2022 (økning om 21,6% fra 2017)
- Sysselsetting i jordbruket er 6 286 årsverk (à 1 845 timer) fordelt på 4 174 jordbruksforetak (84 årsverk mer enn 2017)
- Sysselsetting i næringsmiddelindustrien er 3 269 årsverk for 2022 og verdiskapingen ligger på rund 4,5 milliarder kroner
- Selv om det blir færre jordbruksforetak (4% nedgang fra 2017), har verdiskapingen i jordbruket en positiv utvikling i alle kommuner, høyest verdiskaping i jordbruket har Hå, fulgt av Klepp og Stavanger kommune.
- Melk står for største delen av verdiskapingen (37%), fulgt av svinehold (16%) og sauehold og veksthus (12%)
- I Norge er det kun Innlandet som oppnår et større bruttoprodukt og høyere sysselsetting i jordbruket, men på rundt dobbelt så mye jordbruksareal.

(inflasjonsjustert og målt i bruttoprodukt)

Driftsgransking i jord- og skogbruk

Driftsgranskingen er en årlig regnskapsundersøkelse blant tilfeldig utvalgte gårdsbruk fra hele landet. I 2023 ble 938 bruk undersøkt, derav 156 fra Agder og Rogaland. Resultatet er nedslående: Jordbruksinntekten på Jæren gikk ned med 16%, mens i resten av Rogaland og Agder var nedgangen 10%, i forhold til inntektene i 2022. Økte kostnader til fôr, gjødsel og renter er hovedgrunnen for inntektsnedgangen, arbeidsinnsatsen holdt seg stabil i begge fylkene.

Arealtilskudd- og kulturlandskapssone 3 omfatter kommuner på Østlandet med mange bønder som har korn og potet som hoved produksjon. Utenom på Østlandet er det tre kommuner i Norge som er ordnet inn under sone 3: Strand, Gjesdal og Bjerkreim. Bøndene i sone 3 opplever for lite uttelling for produksjon av kjøtt og melk. De tre Rogalandskommuner har lite felles med kommunene på Østlandet, verken type produksjon, klima eller naturgitte forhold.

Matstrategien har blitt en del av Nærings- og Innovasjonsstrategien

Fylkesutvalget vedtok i desember 2024 Nærings- og innovasjonsstrategien for Rogaland der mat, i tillegg til reiseliv og ren energi og maritim fremtid, er satsingsområder, FT-sak 148/2024. Visjonen er at Rogaland skal være den mest attraktive og bærekraftige matregionen i Norden. Strategien tydeliggjør hvilken rolle Rogaland fylkeskommune har i arbeidet med å stimulere til innovasjon for bærekraftig verdiskaping og arbeidsplasser, også innen matproduksjon og næringsmiddelindustrien.

Særskilte utfordringer

Ny gjødselvereforskrift tredder i kraft 1.januar 2025, og frem til 1.januar 2027 har bøndene fått en overgangstid for tilpassing av gårdsdriften knyttet til fosfor og behovet for mer spredeareal. Bruk av husdyrgjødsel til biogass og biorest bidrar positivt i klimaregnskapet, og vil samtidig lette på presset om spredeareal.

Økt produksjon av vegetabilier er et nasjonalt mål og vil bidra til matsikkerhet for hele Norge. Spørreundersøkelsen gjennomført i 2022 viser at flere bønder i Rogaland vurderer å satse på grønnsaker, poteter, frukt og bær, samtidig som gartnere melder tilbake at markedsadgangen til grossist er begrenset.

Fylkesdirektørens vurderinger

Fylkesdirektøren vurderer det som viktig at Rogaland gis mulighet til å opprettholde sin jordbruksproduksjon, både for å nå målsettinger i regional nærings- og innovasjonsstrategi om matproduksjon, verdiskaping og arbeidsplasser, og for å bidra til nasjonale mål om økt selvforsyning og matsikkerhet. Tilgang på IBU-midler er en viktig forutsetning for fornying av landbruksbygg, for fremtidig vekst og utvikling i landbruksbaserte næringer i fylket, og rammen som tildeles Rogaland er for liten. Et resultat er at prioriteringene er strenge og utmålingen ofte lavere enn i andre fylker, noe som fører til stor gjeld i en rekke produksjoner eller at oppgradering av eldre bygg er satt på vent. Samtidig som flere andre fylker ikke bruker opp sine IBU-midler, er det mange i Rogaland som får avslag på sine søknader.

Fylkesdirektøren vil videre påpeke at det ikke vil være mulig å imøtekomme krav om løsdrift i 2034 i Rogaland uten tilgang til mer investeringsmidler. Det er dermed et klart behov for flere investeringsmidler til Rogaland, både med hensyn til behovet for ombygging til løsdrift, men også for å komme i posisjon til å kunne prioritere andre tiltak.

I 2025 skal utprøving av en felles nasjonal ramme øremerket storfe fortsette. Alle fylker vil ha tilgang til fellespotten når regionale rammer er brukt opp, noe som også ble spilt inn fra Rogaland fylkeskommune i jordbruksforhandlingene i 2023 og 2024. Det er et godt steg i rett retning, men vil ikke møte behovet i Rogaland fullt ut. Oppgradering av utdaterte bygg er en forutsetning for god dyrevelferd i alle husdyrproduksjoner. Fornyng av saue- og grisehus har vært nedprioritert i Rogaland over lengre tid grunnet mangel på IBU-midler, og ut fra markedssituasjonen. Omstilling til SPF gris (spesifikk patogenfri) og strengere krav til alle dyreslag i henhold til ny dyrevelferdsmelding vil øke behovet for investeringsmidler, også i disse produksjonene. Når bøndene må foreta investeringer for å møte økte krav til bærekraft og dyrehelse, er det derfor viktig å sikre at dette blir investeringer som er økonomisk bærekraftige for bonden. For Rogaland er det viktig at en både oppnår økonomisk bærekraft i primærleddet, sikrer tilgang til råvarer til næringsmiddelindustrien og samtidig klarer å opprettholde levende bygder og distrikter.

Rogalandsbonden er i skvis mellom stigende kostnader og investeringsbehov, strengere krav knyttet til dyrevelferd, husdyrgjødsel og kjedemakten. Bøndene, uavhengig produksjon og distrikt, bør opp i inntekt og velferd på nivå med andre yrker. For å nå de nasjonale målene om økt selvforsyning og matberedskap er det helt avgjørende å tette inntektsgapet. Jordbruket er en forutsetning for at vi har en lønnsom foredlingsindustri i Rogaland. Det er en utfordring at dersom bonden faller bort, forsvinner også meieri, slakteri og fôrmiddelprodusent, samt ytterlige ringvirkninger for leverandører til både gårdsbruk og industrien. Å tette inntektsgapet hos bonden, vil kunne bidra til å hindre en slik utvikling.

Arealtilskuddssone 3 omfatter kommuner på Østlandet med mange bønder som har korn og potet som hovedproduksjon. Utenom på Østlandet er det tre kommuner i Norge som er plassert i sone 3: Strand, Gjesdal og Bjerkreim. Disse tre kommunene har ikke mye felles med kommunene på Østlandet, verken type produksjon, klima eller naturgitte forhold og bør flyttes til sone 5b.

Bruk av husdyrgjødsel til biogass og biorest bidrar positivt i klimaregnskapet, og vil samtidig lette på presset om spredeareal. Det haster med å få etablert biogassanlegg, samt kunnskap og rutiner for håndtering av bioresten. Rogaland ønsker å ta en rolle i det grønne skiftet, og Bionova vil være en viktig aktør for både biogasssatsingen og bruken av andre grønne energikilder. Satsingen på biogass vil føre til investeringsbehov for lager og infrastruktur for biorest og Bionova-ordningen bør derfor styrkes.

Gartnere i Rogaland ønsker å bidra til økt produksjon av grønnsaker, poteter, frukt og bær. Dessverre opplever produsentene at markedsadgangen er begrenset fra grossistleddet, og kjedemakten kan blant annet føre til at frukttrær kan bli verdiløse over natten. Tapet er stort dersom produsentene ikke er sikret avsetning av produktene til en pris som svarer til arbeidsinnsatsen og andre innsatsfaktorer. Landbruket og matverdikjeden i Rogaland er en viktig bidragsyter for økt selvforsyning og matsikkerheten i Norge i en verden som er preget av klimautfordringer og politisk usikkerhet. Fylkesdirektøren er bekymret for denne utviklingen og mener det er viktig at omsetningsvilkårene styrkes.

Konklusjon

Rogaland, med sin omfattende jordbruksproduksjon, spiller en viktig rolle for den nasjonale matberedskapen. I fylket er tilgang på investeringsmidler avgjørende for fornying av landbruksbygg, dyrevelferd og utvikling i landbruksbaserte næringer i hele fylket og oppnåelse av nasjonalt løsdriftskrav. Dagens ordning fører til prioritering av melkebønder, men rammen er ikke stor nok og en rekke kvalifiserte søknader får avslag. Dagens fordelingsnøkkel for IBU-midler bidrar ikke til at Rogaland tar ut potensialet i fylket og bør derfor endres. Alternativt bør den toårige

testmodellen, nasjonal pott, i tillegg til fylkesvise midler, bli til en fast ordning som ikke bare er øremerket storfe.

Å sikre at bønder i alle produksjoner og distrikter har inntekt og velferdsordninger på nivå med andre yrker vil bidra til å nå de nasjonale målene om økt selvforsyning og matberedskap. Bønder i arealtilskuddssone 3 i kommunene Strand, Gjesdal og Bjerkreim opplever at sone 3 er mest tilpasset bønder på Østlandet med adskillig mer dyrking av korn og potet. Det er svært lite kornproduksjon sone 3 kommuner i Rogaland, og bøndene opplever at tilskuddet for melk og kjøtt gir for lite uttelling. Også klimatiske og naturgitte forhold tilsier en plassering i sone 5b.

Økt produksjon av vegetabler er et nasjonalt mål og vil styrke matberedskapen. Naturgitte forutsetninger gir godt grunnlag for større produksjon av grønnsaker, poteter, frukt og bær. Dessverre opplever produsentene at markedsadgangen er begrenset fra grossistledet. Fylkesdirektøren er bekymret for denne utviklingen. Styrkede omsetningsvilkårene vil kunne bidra til en positiv utvikling og økt produksjon i Rogaland.

Bruk av husdyrgjødsel til biogass og biorest bidrar positivt i klimaregnskapet, og vil samtidig lette på presset om spredeareal. Bionova vil være en viktig aktør for både biogass-satsingen og bruken av andre grønne energikilder. Satsingen på biogass vil føre til investeringsbehov for lager og infrastruktur for biorest og Bionova-ordningen bør styrkes.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/104148-1

Saksbehandler: May Endresen

Avdeling: Utgått Seksjon for næring

Rapport - Rogaland mot 500 000 innbyggere. Statlig engasjement i Rogaland.

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
8/2025	27.01.2025	Fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse
4/2025	28.01.2025	Eldrerådet
3/2025	30.01.2025	Regional-, kultur- og næringsutvalget
24/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 PWC - Rogaland mot 500 000 _ rapport (2)

Sammendrag

I tråd med fylkestingets vedtak er det bestilt en rapport som systematisk gjennomgår det statlige engasjementet i fylket og sammenligner det med andre fylker i Norge. Dette gjelder blant annet statlige arbeidsplasser, statlige investeringer, kulturbevilgninger og næringsbevilgninger. Rapporten er utarbeidet og levert av konsulentfirma PwC.

I rapporten presenteres funn fra tilskuddsordninger, enkeltstående tilskudd og spesifikke poster fra et utvalg av statsbudsjettsposter. Funnene indikerer at Rogaland prioriteres lavere enn sammenligningsfylkene Agder, Vestland og Trøndelag innenfor de forvaltningsområdene som er undersøkt. Analysen viser at Rogaland har færre statlige arbeidsplasser per 1000 innbyggere og finansieres i mindre grad gjennom tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd til frivillige og ideelle organisasjoner,

relativt til de tre sammenligningsfylkene. Unntaket er byvekstavtalene og næringsbevilgninger.

Rapporten peker på at både Havindustritilsynet og Søkeldirektoratet har fått en betydelig utvidelse av sine ansvarsområder de siste årene, uten at det har ført til en økning i antall årsverk. Samlet sett indikerer funnene at de to institusjonene tvert imot har hatt et fall i antall årsverk.

Nylig vedtatt Utviklingsplan 2025 -2028 peker på at det er viktig for fylket å stå samlet for å øke statlige fordelinger til Rogaland. Rogaland står midt i omstilling av næringslivet, utfordringer knyttet til fraflytting fra distriktene, stram offentlig økonomi og store demografiske endringer. Fylkeskommunen vil ta en tydeligere og sterkere rolle som en strategisk og regional samfunnsutvikler. Statlig engasjement og støtte er viktig for fylket i dette arbeidet.

Fylkesdirektøren legger rapporten fram til orientering og som grunnlag for drøfting av eventuelle oppfølgingstiltak.

Fylkesdirektørens innstilling

Rapporten fra PwC "Rogaland mot 500 000 innbyggere" tas til orientering.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

I FT- sak 103/2024 har fylkestinget vedtatt at «Det bestilles en rapport i tråd med tekstpunktet "Rogaland mot en halv million innbyggere" i vedtatt budsjett for 2024 omgående. Rapporten legges frem for RKNU og FU snarest mulig».

Vedtaket bygger på FT-sak 114/2023 hvor det ble vedtatt følgende: «Rogaland fylke er Norges klart tredje største fylkeskommune når en holder Oslo utenom ettersom de er både kommune og fylke samtidig. I løpet av 2024 eller 2025 er det ventet at vi vil passere en halv million innbyggere i fylket vårt. På den bakgrunn vil fylkestinget at en skal gå systematisk gjennom det statlige engasjement i fylket vårt for å bringe på det rene hvordan Rogaland er finansiert, prioritert og engasjert sammenlignet med andre fylker i Norge. Det gjelder kulturbevilgninger, næringsbevilgninger, statlige arbeidsplasser, statlige investeringer og hvor mange statlige institusjoner som løser nasjonale oppdrag».

Formålet med å identifisere mulige skjevfordelinger mellom Rogaland og andre fylker, er å avdekke områder hvor Rogaland kan være underrepresentert og skjevfordelt når det kommer til statlige bevilgninger og ressurser. Dette vil gi innsikt i nå-situasjonen og grunnlag for videre arbeid med strategier som kan støtte fylkets vekst og utvikling.

Konkurransen for å utarbeide rapport har vært sendt til 3 tilbydere; Menon, EY og PwC. Oppdraget ble tildelt PwC. Frist for utarbeidelse av rapporten var 8.desember 2024. Rapporten følger som vedlegg til saken.

Problemstilling

Hvordan kan funnene i rapporten fra PWC «Rogaland mot 500 000 innbyggere» følges opp for å bidra til utjevning av skjevfordelinger i statlig engasjement i Rogaland?

Saksopplysninger

Rapporten, som er utarbeidet av PwC på oppdrag fra Rogaland fylkeskommune, inneholder en deskriptiv gjennomgang av hvordan Rogaland er prioritert, finansiert og engasjert av staten, sammenlignet med andre fylker i Norge.

Rogaland sammenlignes med fylkene Agder, Vestland og Trøndelag. Agder og Vestland ettersom disse er nabofylker. Trøndelag da det er flere likheter mellom Rogaland og Trøndelag når det kommer til demografi og geografi. Det er også satt opp en aggregert og overordnet sammenligning mellom alle fylkene i Norge med økonomiske nøkkeltall for fylkeskommunene som forvaltningsenhet og statlige arbeidsplasser i fylket som geografisk enhet.

Nøkkelfunn i rapporten viser:

- Statlige arbeidsplasser: Rogaland har færrest statlige arbeidsplasser og færrest ansatte i statsforvaltningen per 1000 innbyggere av de fire sammenlignede fylkene. Rogaland ligger høyest i antall ansatte i offentlig eide foretak, Equinor er en viktig årsak til dette.
- Statlige institusjoner: Havindustritilsynet og Søkeldirektoratet i Rogaland har fått utvidet ansvarsområder uten økning i antall årsverk. Tall fra SSB indikerer at det har vært et fall i antall årsverk over tid.
- Statlige investeringer: Rogaland mottar mindre statlige tilskudd enn Agder, Vestland og Trøndelag til forskning, utdanning og kultur, samt lavere investering i forsvarsprosjekter. Innen samferdsel og helse får Rogaland noen store prosjekter, men disse er betydelig brukerfinansiert.

Universitetet i Stavanger er det universitetet i de sammenlignede fylkene som har hatt lavest økning i tildeling av statlige investering i forskning og utdanning i perioden 2020-2025. Mens tildelingen til Universitetet i Agder har økt med 24.5% i perioden, har den prosentvise økningen til Universitetet i Stavanger vært under halvparten, med 12,1%.

- Næringsbevilgninger: Rogaland ligger nest høyest i næringsbevilgninger per 1000 innbyggere, rett bak Vestland men foran Agder og Trøndelag. Næringsbevilgninger er definert som økonomisk støtte fra staten til bedrifter og næringer for å stimulere til aktivitet, forskning og utvikling og/eller tilpasning til nye rammebetingelser i markedet.
- Tilskudd fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ): Rogaland mottar minst i tilskudd til frivillige og ideelle organisasjon sammenlignet med de andre tre fylkene. Dette gjelder tilskudd til frivillige og ideelle organisasjoner fra Samferdselsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Eneste unntaket er fra Kultur- og likestillingsdepartementet der Rogaland mottar nest minst (Agder mottar mindre)

Fylkesdirektørens vurderinger

Rogaland skal være et attraktivt fylke hvor det skal være godt å bo, leve, besøke og drive næring. Tilgang til naturen, utdanning, arbeid, infrastruktur og kultur- og fritidstilbud er viktige faktorer for å skape gode, levende og attraktive regioner. Statlig engasjement er med på å understøtte muligheter for å oppnå dette.

Rogaland kommer svakt ut i statlige fordelinger på en rekke områder sammenlignet med andre fylker. Rapporten fra PwC dokumenterer situasjonen. Fylkesdirektøren mener det er spesielt problematisk at fylket ser ut til å komme svakt ut på statlige tildelinger til forskning, kultur og utdanning.

Samtidig er det viktig å anerkjenne at på både helse og samferdsel har Rogaland kommet godt ut de siste årene. Helse handler først og fremst om bygging av nytt sykehus, en nødvendig investering også for staten. De store investeringene i samferdsel er gjort gjennom byvekstavtalen.

Statlige arbeidsplasser er ikke i seg selv et gode og det trenger ikke være problematisk at fylket kommer lavt ut på dette. Men, noen statlige arbeidsplasser har stor strategisk betydning og er med på å løfte kompetanse og tilrettelegge for videre utvikling av fylket. Eksempler på dette er Sjøfartsdirektoratet, Havindustritilsynet og

Sokkeldirektoratet. Fylkesdirektøren mener derfor at arbeid med å sikre statlige arbeidsplasser bør være målrettet og strategisk, innrettet mot de områdene hvor det kan gi synergier mot våre sterkeste kompetansemiljøer. En styrking av de tre ovennevnte vil, etter fylkesdirektørens vurdering, være viktigere enn å få etablert nye statlige institusjoner i fylket.

For å sikre at fylkeskommunen skal kunne ta en tydelig og sterk rolle som en strategisk og regional samfunnsutvikler, vurderer fylkesdirektøren det som viktig å løfte skjevfordelingsproblematikken i nasjonale egnede fora. Rapporten fra PwC kan benyttes som en del av kunnskapsgrunnlaget i drøftinger for å fremme Rogalands interesser nasjonalt.

Konklusjon

Fylkesdirektøren understreker behovet for fylket til å stå sammen og tale Rogalands interesser for å øke statlige fordelinger til fylket.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/104412-1

Saksbehandler: Ole Kristian Følgesvold Bratset

Avdeling: Utgått Seksjon for næring

Regionalt næringsfond – justering av vedtekter

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
12/2025	28.01.2025	Eldrerådet
12/2025	30.01.2025	Regional-, kultur- og næringsutvalget
25/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
6/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Vedlegg:

- 1 Vedtekter for Regionalt næringsfond
- 2 Forslag til nye vedtekter for regionalt næringsfond
- 3 Forslag til nye vedtekter for regionalt næringsfond - med sporing

Sammendrag

Saken omhandler justering av vedtekter for tilskuddsordningen Regionalt næringsfond. Fondets vedtekter ble sist justert av fylkestinget i FT-sak 138/2023. Vedtektene er nå foreslått justert slik at vurderingskriterier blir tydeligere. Dette vil gjøre ordningen mer forutsigbar for brukerne av ordningen.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Fylkestinget vedtar justerte vedtekter til Regionalt næringsfond.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saken

På bakgrunn av erfaring fra utlysning av midler i Regionalt næringsfond i 2024 opplever fylkesdirektøren at det er behov for å justere vedtektene i fondet. Det er avgjørende å tydeliggjøre vurderingskriterier og formelle krav til søknadene i vedtektene slik at ordningen er forutsigbar og transparent for søkere.

Fondets vedtekter ble sist endret av i FT-sak 138/2023, etter utlysningene i 2024 er det blitt klart at det er behov for ytterligere justeringer.

Problemstilling

Fylkestinget skal ta stilling til justerte vedtekter for Regionalt næringsfond.

Saksopplysninger

Kort oppsummert foreslås følgende endringer:

- Krav til formell samarbeidsavtale mellom kommunene som søker. Avtalen må signeres av kommunedirektørene i de kommunene som inngår i samarbeidet.
- Åpning for at kommuner kan søke om et mindre beløp uten å ha med andre kommuner i prosjektet.
- Presiseringer knyttet til hva som kan inngå som egeninnsats i prosjektet og hvordan timesatser skal beregnes.
- Nytt avsnitt om tildelingskriterier der det slås fast at følgende kriterier vektlegges ved prioritering av søknader:
 - Relevans for formålet med utlysningen
 - Gjennomføringsevne og kvaliteten på søknaden
 - Balansert prosjektportefølje – god fordeling av midler til prosjekter innen ulike tematiske og geografiske områder.

Fylkesdirektørens vurderinger

Regionalt næringsfond skal styrke rollen til Rogaland fylkeskommune som pådriver og koordinator for næringsutvikling i regionene. Spesielt er det behov for å benytte ordningen til å forbedre det regionale samarbeidet i Rogaland på tvers av kommuner og regioner.

Fylkesdirektøren har erfart at vedtektene ikke i tilstrekkelig grad tydeliggjør vurderingskriterier og krav til søkere. Dette har tidvis ført til utfordringer når søknader skal vurderes objektivt og etter samme krav. Det er derfor behov for å synliggjøre vurderingskriterier og krav i vedtektene i større grad. Fylkesdirektøren har også erfart at samarbeid mellom kommunene fremstår lite forankret i alle deltakerkommuner, dermed har fondets formål om å fremme samarbeid mellom kommunene ikke blitt oppnådd. Derfor legges det nå fremover opp til at kommunene må vise til en samarbeidsavtale for å kunne søke støtte.

På bakgrunn av evaluering og tilbakemeldinger foreslår fylkesdirektør å åpne for at en kommune kan søke om et mindre beløp uten å ha med andre kommuner i et samarbeid.

Konklusjon

Grunnet behov for tydeligere vurderingskriterier og krav til søknader foreslår fylkesdirektøren å endre vedtektene for Regionalt næringsfond. Dette vil gjøre ordningen mer forståelig og forutsigbar for søkere. Ordningen vil også bli enklere å administrere med nye og tydeligere vedtekter.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/103781-2

Saksbehandler: Lasse Eide

Avdeling: Regional kompetanse og analyse

Høyringsvar - Forskrift om tilskot til Kompetanse og arbeidskraft i distrikta

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
26/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Høyringsbrev – Forskrift på høyring – Kompetanse og arbeid
- 2 Høyringsnotat for forskrift - post 60 Kompetanse
- 3 Forskrift post 60 - Kommunal- og distriktsdepart

Samandrag

Kommunal- og distriktsdepartementet har sendt på høyring forslag til forskrift for Kompetanse og arbeidskraft i distrikta. Forskrifta omfattar to tilskotsordningar, *Mobilisere til utdanning og kompetanseheving* og *Tilskot til studiesenter*. Føremålet med ordningane er å betre tilgangen på relevante kompetansetilbod og kompetent arbeidskraft i distrikta. Både private og offentlege verksemdar, stiftingar og organisasjonar kan søke om tilskot. Alle prosjekter som innvilgast må være i tråd med regionale planer for næringsutvikling og kompetanseutvikling.

Fylkesdirektørens innstilling

Rogaland fylkeskommune gir følgende høyringsfråsegn:

Tilskotsordningane kan vere gode verktøy i arbeidet med å følgje opp regionale planar for næringsutvikling og kompetanseutvikling. Rogland fylkeskommune stiller seg i hovudsak positiv til forslaget til forskrift som er sendt på høyring, og vil kommentere følgjande deler av forskrifta:

§ 5: At fylkeskommunen kan gi tilsegn til tilskot til prosjekt med varigheit på inntil 3 år bidrar til å gjere finansieringa for studiesentera føreseieleg. At tilskotet til eit prosjekt i regelen ikkje skal overstige 50 prosent kan bli ein utfordring for finansiering av studiesentera, men regelen gir nødvendig fleksibilitet dersom det ikkje er eit absolutt krav.

§ 7: Det bør presiserast at studietilbodet ved studiesentera i hovudsak skal vere innan høgare yrkesfagleg utdanning og høgare utdanning.

§ 10: Grensa for midlar til utstyr på kr. 20.000 er for lav. Digitale løysingar er sentrale for å lykkes med desentralisert og fleksibel utdanning, og utstyr som krevjast for å levere eit tilbod av god kvalitet har ofte større investeringsrammer enn det denne grensa gir moglegheit for.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Rune Thele

samfunnsdirektør

Bakgrunn for saka

Kommunal- og distriktsdepartementet har sendt på høyring forslag til [forskrift for Kompetanse og arbeidskraft i distrikta](#). Ordninga med Kompetanse og arbeidskraft i distrikta var ny i 2024. Frå 2025 omfattar posten to ordningar, høvesvis *Mobilisere til utdanning og kompetanseheving* og *Tilskot til studiesenter*¹. Ordninga med Tilskot til drift av studiesenter er overført frå Kunnskapsdepartementet (KD) til Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) med verknad frå og med 2025. Føremålet med overføringa frå KD til KDD er at distriktpolitiske omsyn skal bli vektlagt sterkare i fordelinga av midlar til studiesentera framover.

Midlane skal bli forvalta gjennom fylkeskommunane fordi dei har eit heilskapleg kompetansepolitisk ansvar i regionen. Dette ansvaret omfattar mellom anna vidaregåande opplæring, høgare yrkesfagleg utdanning, karriererettleiing og studiesentera. Fylkeskommunane har òg eit ansvar for å bidra til betre samsvar mellom etterspurnaden etter arbeidskraft og tilbodet om utdanning og kompetanse. Fylkeskommunane skal kartleggje regionale kompetansebehov, formidle behov til tilbydarar, og leggje til rette for etterspurde tiltak innan opplæring og utdanning.

Kapittel II av forskrifta handlar om ordninga *Mobilisering til utdanning og kompetanseheving* medan kapittel III handlar om *Tilskot til studiesentera*. Kapittel I, IV og V er felles for dei to ordningane.

¹ Studiesenter blir også kalla utdanningssenter, slik som i Rogaland kor vi har Dalane utdanningssenter og Ryfylke utdanningssenter IKS.

Problemstilling

Fylkesutvalet skal ta stilling til høyringssvar frå Rogaland fylkeskommune.

Saksopplysningar

Føremålet med ordningane er å betre tilgangen på relevante kompetansetilbod og kompetent arbeidskraft i distrikta. Dette gjennom å auke mobiliseringa til utdanning og kompetanseutvikling av befolkninga, inkludert dei som i dag står utanfor arbeidslivet. Tilskotet til mobilisering til utdanning og kompetanseheving har eit geografisk verkeområde som dekker alle fylker, med unntak av Oslo kommune. Tilskotet til studiesentera er retta mot folk og verksemder i [kommunar med sentralitet 4, 5 eller 6](#).

Både private og offentlege verksemder, stiftingar og organisasjonar kan søke om tilskot. Studiesenteret som det blir søkt om midlar til, må vere lokalisert utanfor etablerte studiestader og ha som primærfunksjon å tilby desentralisert og fleksibel undervisning for folk og verksemder i kommunar med sentralitet 4, 5 eller 6. Alle prosjekter som innvilgast må være i tråd med regionale planer for næringsutvikling og kompetanseutvikling.

Samla tilskot til eit prosjekt skal i regelen ikkje overstige 50 prosent, og det kan gis tilsegn om tilskot for ei tidsramme på inntil 3 år (med atterhald om Stortingets årlege budsjettvedtak). Tilskotet må vere i tråd med EØS-avtalens regler om offentlege tilskot. Det stilles krav om 20 prosent lokal eller regional medfinansiering og/eller annan eigeninnsats. Fylkeskommunen kan finansiere tiltak og prosjekt i eigen regi, eller etablere egne regionale støtteordningar som lyses ut.

Fylkeskommunane kan overføre midlar frå ordninga *Mobilisering til utdanning* til ordninga *Tilskot til studiesenter*. Midlar på ordninga *Tilskot til studiesenter* kan ikkje gå til anna enn studiesentera. Dersom fylkeskommunen overfører midlar frå *Mobilisering til utdanning og kompetanseheving* til *Tilskot til studiesenter*, må fylkeskommunen følgje dei reglane som er gjeldande for ordninga for *Tilskot til studiesenter*.

Fylkesdirektørens vurderingar

Utviklingsplanen for Rogaland har som målsetting at fylkeskommunen skal sikre likeverdige moglegheiter for utdanning og kompetanse i heile fylket, og at vi skal bidra aktivt for å utvikle og supplere arbeidsstyrken. Ein konkurransedyktig region krev at det utviklast opplæringstilbod i tråd med arbeidslivets behov.

Tilskotsordningane som forskrifta omhandlar kan vere gode verktøy for fylkeskommunen i dette arbeidet.

Regionalplan kompetanse setter retning og føring for korleis vi i Rogaland skal jobbe for å sikre samsvar mellom arbeidslivets kompetansebehov og arbeidsstyrkens kompetanse. Planen gjeld for heile fylket, og tar omsyn til ulike regionale behov både i byområder og i distrikt. Rogaland er det tettast busatte fylket i landet etter Oslo.

Samtidig er det mange kommunar i dei lågaste sentralitetsklassane. I planen er det mål om å styrke utdanningstilbodet i distrikta og levere fleire fleksible og distriktsvenlege tilbod. Utdanningssentera (studiesentera) i Dalane og Ryfylke er sentrale i dette arbeidet. For fylkeskommunen er utdanningssentera si rolle som samfunnsutviklar viktig. Sentera kan utøve ei samfunnsutviklarrolle i praksis og operasjonalisere og utfylle fylkeskommunens strategiske funksjon lokalt.

Rogaland fylkeskommune sin Nærings- og innovasjonsstrategi slår fast at fylkeskommunen skal bidra til ein meir kunnskapsbasert omstillingspolitikk, kor ein retter innsatsen inn mot dei områder fylket har best forutsetningar for å lykkes med. Kompetanse er eit overordna prinsipp for korleis fylkeskommunen skal innrette innsatsen innanfor dei prioriterte strategiske næringsområda mat, rein energi og maritim framtid, og reiseliv og opplevingar. Rogaland har viktig kompetanse og fleire internasjonalt konkurransedyktige bedrifter innan blant annet havbruk og landbruk, mineralnæring, maritime næringar, bygg og anlegg. Det er viktig for fylkeskommunen å kunne bidra til å sikre kompetanse og arbeidskraft til dette næringslivet i heile fylket.

Fylkesdirektøren er positiv til kravet i § 5 om at føremålet for prosjektet må vere i tråd med regionale planar for næringsutvikling og kompetanseutvikling. At fylkeskommunen kan gi tilsegn til tilskot til prosjekt med varigheit på inntil 3 år gjer at finansieringa blir tilstrekkeleg stabil føreseieleg, noko som ikkje minst er viktig for studiesentera. At tilskotet til eit prosjekt i regelen ikkje skal overstige 50 prosent kan

bli ein utfordring for finansiering av studiesentera, då den nasjonale støtteordninga dei siste åra har utgjort meir enn halvparten av den faste finansieringa av dei to studiesentera i fylket. Fylkesdirektøren tolkar dette likevel ikkje som eit absolutt krav, noko som kan gi nødvendig fleksibilitet.

Fylkesdirektøren støtter kravet i § 7 om at studiesentera må vere lokalisert utanfor etablerte studiestader og ha som primærfunksjon å tilby desentralisert og fleksibel undervisning for folk og verksemder i kommunar med sentralitet 4, 5 eller 6, men synes at dette kan spissast ytterlegare ved å legge til at studietilbodet i hovudsak skal vere innan høgare yrkesfagleg utdanning (fagskule) og høgare utdanning.

I mange distriktskommunar i Rogaland er det oftare mangel på folk enn på arbeidsplassar som er utfordringa. Fylkeskommunen og kommunar kan i mindre grad påverke netto befolkningsutvikling, men dei kan i nokon grad påverke indirekte, gjennom innsats retta mot å styrke attraktiviteten til kommunen/regionen. Styrking av moglegheit til å drive mobilisering til utdanning og kompetanse kan være viktig verkemiddel i dette arbeidet og tilgang til utviklingsmidlar som denne ordninga inneberer kan ha betydning for innsatsen for å styrke attraktiviteten og sikre nødvendig kompetanse og tilgang på arbeidskraft.

Fylkesdirektøren støtter i all hovudsak avgrensningane for kva tilskotet kan nyttast til som er opplista i § 10, men meiner at grensa for midlar til utstyr på kr. 20.000 er for lav. Digitale løysingar er sentrale for å lykkes med desentralisert og fleksibel utdanning, og utstyr som krevjast for å levere eit tilbod av god kvalitet har ofte større investeringsrammer enn det denne grensa gir moglegheit for.

Bistand til omstilling og utvikling i distriktsområda i fylket krev eit totalblikk på kommunens utfordringar, moglegheiter og behov. Fylkesdirektøren vurderer derfor forskriftas § 15 som positiv og viktig. Her opnast det opp for at fylkeskommunen kan sjå dei to ordningane under eitt og overføre midlar frå mobilisering til utdanning og kompetanseheving til tilskot til studiesentera. §15 i forskrifta slår vidare fast at det mogleg for fylkeskommunen sjølv å bestemme om midlane til mobilisering til utdanning og kompetanseheving skal nyttast til tiltak og prosjekter i eigen regi, eller om det skal etablerast egne regionale støtteordningar som lysar ut. Dette gir moglegheit for å sjå denne tilskotsordninga i samanheng med andre ordningar for distriktsutvikling som fylkeskommunen har ansvar for, slik det er beskrive i § 16.

Også tiltak for oppfølging av Regionalplan for kompetanse må vurderast i denne samanheng.

Konklusjon

Fylkesdirektøren vurdere det som positivt at ordningar for å mobilisere til utdanning og kompetanseheving i distrikta styrkes, og støtter forslaget til ny forskrift med dei merknadene som kjem fram i denne saka.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/105012-2

Saksbehandler: Lars Jørgen Skolem

Avdeling: Skoleforvaltning

Svar på høring på forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
27/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Fylkeskommunens høringssvar
- 2 Høringsgrunnlag undersøkelse vold og overgrep

Sammendrag

Barne- og familiedepartementet har sendt ut en høring på forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Fylkesdirektøren har undersøkt saken ved å gjøre egne vurderinger.

Fylkesdirektøren støtter at det innføres en ny lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Høringsfrist er 31.01.2025. Departementet har informert om at det ikke er mulig å få utsatt høringsfrist. For å sikre at Rogaland fylkeskommune ikke mister muligheten til å bli hørt i saken, har fylkesdirektøren derfor levert et midlertidig høringssvar under forutsetning av støtte fra fylkesutvalget.

Fylkesdirektørens innstilling

Rogaland fylkeskommune støtter at det innføres lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Det vedlagte høringssvaret leveres som høringssvar fra Rogaland fylkeskommune.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Eiliv Fougner Janssen

opplæringsdirektør

Bakgrunn for saken

Barne- og familiedepartementet sendte 20.12.2024 ut en høring på forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Fylkesdirektøren ønsker å svare på denne høringen.

Problemstilling

Fylkesdirektøren presenterer i denne saken sitt arbeid med høringssvaret og sine vurderinger.

Saksopplysninger

Bakgrunn for departementets lovforslag og spørsmål til høringsinstansene

I Norge har vi erfart mange alvorlige tilfeller der barn har vært utsatt for alvorlig vold, overgrep og omsorgssvikt, og departementet stiller spørsmål ved om offentlige myndigheter og tjenester kunne forebygget og forhindret dette. Hvis tilfellet er at alvorlige hendelser kunne vært forebygget eller forhindret, er det viktig å kartlegge dette for å sikre læring og forbedring på systemnivå.

For å sikre læring og forbedring på systemnivå, har departementet besluttet å etablere en undersøkelsesordning i Statens helsetilsyn for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn.

Departementet stiller tre spørsmål som de særlig ønsker høringsinstansenes svar på:

1. Er det nødvendig med en forklaringsplikt, eller er det tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt?
2. Hvilke synspunkter har høringsinstansene på de tre alternative forslagene for når Statens helsetilsyn kan starte undersøkelse av en sak og når meldeplikten for politiet og statsforvalteren inntreffer?
3. Bør det gis en eksplisitt og uttømmende liste over straffebestemmelser som politiet skal melde fra om?

Er det nødvendig med en forklaringsplikt, eller er det tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt?

Opplysninger om noens personlige forhold er underlagt taushetsplikt, og ansatte i forvaltningen har ikke adgang til å dele disse uten hjemmel. Reglene om taushetsplikt og unntak fra taushetsplikten finnes i forvaltningsloven § 13 flg.

Departementet foreslår ikke at det pålegges en forklaringsplikt for ansatte i tjenestene til Helsetilsynets undersøkelsesordning, men at de ansatte gis anledning til å uttale seg uten hinder av taushetsplikten.

Departementet mener hensynet til å sikre at Helsetilsynet får tilstrekkelig informasjon om saken, tilsier at det innføres en forklaringsplikt. Departementet peker også på at en forklaringsplikt vil føre til at det oppleves som enklere for profesjonsutøvere med lovpålagt forklaringsplikt å forklare seg, når de vet at de har en plikt til det.

Som argument mot forklaringsplikt, viser departementet til at det kan oppleves byrdefullt å forklare seg på grunn av lojalitet til berørte, at forklaringsplikten kan utfordre befolkningens tillit til konfidensialitet og at en forklaringsplikt kan komme i strid med selvinkrimineringsvernet. Departementet legger også til grunn at de fleste offentlige myndigheter, ansatte og profesjonsutøvere vil ønske å uttale seg til undersøkelsesordningen, og at det derfor ikke er nødvendig å pålegge en forklaringsplikt.

Hvilke synspunkter har høringsinstansene på de tre alternative forslagene for når Statens helsetilsyn kan starte undersøkelse av en sak og når meldeplikten for politiet og statsforvalteren inntreffer?

De tre alternativene er at Helsetilsynet kan starte undersøkelse av en hendelse som også forfølges i straffesporet eller er gjenstand for en tilsynssak (1) mens saken er under etterforskning eller tilsyn, etter avklaring med politiet eller tilsynsmyndigheten, (2) etter at etterforskningen er avsluttet eller når tilsynssaken er ferdigbehandlet, og (3) når straffesaken er endelig strafferettslig avgjort eller når tilsynssaken er ferdigbehandlet.

Det første alternativet vil trolig være det alternativet som i størst grad er egnet til å bidra til å forebygge at barn utsettes for alvorlig vold, overgrep og omsorgssvikt.

Tidlige undersøkelser vil kunne gjøre det mulig å raskt endre uheldig praksis, og departementet mener dette tilsier at Helsetilsynet bør kunne undersøke en sak som fremdeles er under etterforskning eller tilsynsmessig behandling. Samtidig vil slik tidlig undersøkelse kunne medføre at det oppstår uklarheter og motsetninger mellom politiets etterforskning og Helsetilsynets undersøkelse, og dette kan skade tilliten og troverdigheten til Helsetilsynets undersøkelsesordning.

Det andre alternativet innebærer at undersøkelsen kommer senere i gang enn under alternativ 1, men samtidig tidligere enn om man må vente på at det foreligger rettskraftig dom eller ferdig vedtak hos tilsynsmyndighet. Dette alternativet vil forhindre utfordringer knyttet til konflikter i saksbehandlingen hos Helsetilsynets undersøkelsesordning og påtalemyndigheten eller andre tilsynsmyndigheter. Alternativ 2 vil også innebære at dokumenter fra politietterforskningen og tilsynsrapporter foreligger, og Helsetilsynets helhetlige og sammenhengende undersøkelse av hele hendelsesforløpet vil kunne styrkes av dette.

Etter alternativ 3 vil ikke Helsetilsynet kunne undersøke en sak som behandles i straffesporet før den er endelig strafferettslig avgjort eller en tilsynssak er ferdig behandlet av aktuell tilsynsmyndighet. Dette alternativet vil både forhindre mulige konflikter mellom de ulike organenes saksbehandling, og det vil unngå at det oppstår mulige utfordringer knyttet til uskyldspresumsjonen. Departementet mener det kan gi uklart inntrykk av skyld at saken undersøkes av Helsetilsynet, samtidig som den anklagede frifinnes i strafferettsspolet. En annen utfordring med alternativ 3, er at selve saken i de fleste tilfeller vil være avsluttet, og at det kan være vanskeligere å få tak i relevant informasjon når det er lenge siden hendelsene inntraff.

Videre foreslår departementet at det lovfestes en meldeplikt for politiet og statsforvalteren til undersøkelsesordningen i Helsetilsynet om alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn som de blir kjent med. Meldeplikten skal sikre at Helsetilsynets undersøkelsesordning gjøres kjent med aktuelle saker. Også for meldeplikten presenterer departementet tre ulike alternativer: (a) at meldeplikten inntreffer når politiets etterforskning er ferdig og når tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalteren, men at det åpnes for at politiet eller statsforvalter også kan melde inn saker som er under etterforskning eller tilsyn, (b) at meldeplikten inntreffer når påtalemyndigheten tar ut tiltale, politiet eller påtalemyndigheten treffer beslutning om

henleggelse og når tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalter og (c) at politiets og statsforvalters meldeplikt inntreffer når en straffesak er endelig strafferettslig avgjort eller en tilsynssak er ferdigbehandlet.

De tre alternativene til meldeplikt er paralleller til de tre ulike alternativene til når Helsetilsynet kan starte undersøkelse av en hendelse. Departementet har vurdert om også andre enn statsforvalteren og politiet skal ha mulighet til å melde inn saker til Helsetilsynet uten hinder av taushetsplikt, men anbefaler at man først høster erfaringer fra ordningen før man eventuelt vurderer å utvide hvem som kan melde saker til Helsetilsynet.

Bør det gis en eksplisitt og uttømmende liste over straffebestemmelser som politiet skal melde fra om?

Det foreslås at politiet skal melde i alle saker om drap på barn, jf. straffelovens § 275 og andre lovbrudd mot barn med dødsfølge, jf. straffelovens §§ 255, 272, 274, 283 og 293, samt andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt etter straffelovens kap. 24 Vern av den personlige frihet og fred, kap. 25 Om voldslovbrudd mv, og kap. 26 Seksuallovbrudd.

Departementet mener det vil være vanskelig å regulere uttømmende hvilke saker politiet skal melde om, men ser samtidig at en uklar bestemmelse vil kunne medføre merarbeid for politiet når politiet skal forsøke å ta stilling til om Helsetilsynet skal varsles. Departementet skriver at et alternativ kan til en uttømmende liste kan være at det stilles krav om at handlingen har en strafferamme på tre år eller mer.

Departementet stiller også spørsmål om det bør angis eksplisitt i loven en uttømmende liste over alle straffebestemmelser politiet skal melde fra om.

Fylkesdirektørens arbeid med saken

Som følge av departementets høringsfrist og fylkeskommunens saksbehandlingsfrister, har fylkesdirektøren ikke hatt anledning til å gjennomføre en større prosess i forbindelse med denne høringen. Dette betyr at det ikke har vært mulig for fylkesdirektøren å hente inn innspill og vurderinger fra relevante ombud, fagforeninger eller skolene.

Fylkesdirektørens vurderinger

Er det nødvendig med en forklaringsplikt, eller er det tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt?

Fylkesdirektøren er enig med departementet i at hensyn til informasjonssamling tilsier at det bør pålegges en forklaringsplikt. Samtidig forstår fylkesdirektøren også motargumentene mot en forklaringsplikt, og fylkesdirektøren mener særlig argumentet om at forklaringsplikten kan utfordre befolkningens tillit til konfidensialitet i møte med forvaltningen må veie tungt.

Dersom befolkningen mister tillit til at taushetsbelagte opplysninger behandles konfidensielt, løper man en risiko for at de heller vil velge å tilbakeholde informasjon i frykt for at opplysningene kan komme på avveie eller bli brukt mot dem. I ytterste konsekvens kan dette medføre at noen velger å ikke oppsøke helsehjelp, eller at de gir ufullstendige opplysninger når de oppsøker helsehjelp. En svekket tillit til konfidensialitet kan dermed, i ytterste konsekvens, føre til at barn og unge som trenger hjelp, ikke får det.

Fylkesdirektøren støtter derfor departementets forslag om at det ikke innføres forklaringsplikt.

Hvilke synspunkter har høringsinstansene på de tre alternative forslagene for når Statens helsetilsyn kan starte undersøkelse av en sak og når meldeplikten for politiet og statsforvalteren inntreffer?

Fylkesdirektøren vurderer det som at Helsetilsynets undersøkelsesordnings formål i størst grad ivaretas ved at undersøkelser kan iverksettes så tidlig som mulig. Dersom undersøkelsene ikke kan iverksettes før politiet eller statsforvalterens saksbehandling er ferdig, løper man en risiko for at uheldige forhold ikke oppdages, eventuelt at de ikke oppdages før det er så sent at det har inntruffet flere skader. Fylkesdirektøren støtter derfor alternativene 1 og a.

Selv om fylkesdirektøren vurderer det som at alternativene 1 og a er de som i størst grad er egnet til å oppnå Helsetilsynets undersøkelsesordnings formål, ser

fylkesdirektøren også at en mulig negativ konsekvens kan være uklarhet i roller og dobbeltarbeid for de som påvirkes av undersøkelsen. Fylkesdirektøren mener derfor det er avgjørende at det utvikles tydelige og gode retningslinjer for hvordan arbeidet skal utføres.

Bør det gis en eksplisitt og uttømmende liste over straffebestemmelser som politiet skal melde fra om?

Effektivitetshensyn tilsier at det er behov for tydelighet i hvilke saker politiet skal melde. Samtidig vil en uttømmende liste medføre en mulighet for at saker som burde vært meldt, ikke meldes.

Fylkesdirektøren støtter derfor forslaget om at politiet skal melde i alle saker om drap på barn, jf. straffelovens § 275 og andre lovbrudd mot barn med dødsfølge, jf. straffelovens §§ 255, 272, 274, 283 og 293, samt andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt etter straffelovens kap. 24 Vern av den personlige frihet og fred, kap. 25 Om voldslovbrudd mv, og kap. 26 Seksuallovbrudd, dersom strafferammen er på tre år eller mer.

Konklusjon

Fylkesdirektøren støtter departementets vurdering av behovet for ny lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv., og foreslår at det vedlagte høringssvaret avgis som fylkeskommunens høringssvar.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/97469-3

Saksbehandler: Tore Wersland

Avdeling: Opplæring i skole

Svar på høring NOU 2024: 20 Det digitale livet - Balansert oppvekst i skjermens tid

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
10/2025	24.01.2025	Ungdommens fylkesråd
6/2025	27.01.2025	Fylkesrådet for personer med funksjonsnedsettelse
5/2025	28.01.2025	Opplæringsutvalget
28/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget

Vedlegg:

- 1 Høringssvar Skjermbrukutvalget NOU 2024 20

Sammendrag

Rogaland fylkeskommune skal levere høringssvar til NOU 2024: 20 Det digitale (i) livet. Balansert oppvekst i skjermens tid (Skjermbrukutvalget).

I denne saken legger fylkesdirektøren fram forslag til høringssvar og prosessen med å lage høringssvaret. Frist for å svare på høringen er 11.02.2025.

Fylkesdirektørens innstilling

Rogaland fylkeskommune leverer det vedlagte dokumentet som høringssvar på høringen til NOU 2024: 20 Det digitale (i) livet. Balansert oppvekst i skjermens tid (Skjermbrukutvalget).

Eiliv Fougner Janssen

opplæringsdirektør

Linda Gilje

avdelingssjef

Bakgrunn for saken

Kunnskapsdepartementet sendte ut en høring på NOU 2024: 20 Det digitale (i) livet. Balansert oppvekst i skjermens tid (Skjermbrukutvalget) 11.11.2024.

Problemstilling

Fylkesdirektøren presenterer i denne saken sitt arbeid med høringssvaret og sin konklusjon.

Saksopplysninger

Regjeringen satte ned skjermbrukutvalget for å styrke kunnskapsgrunnlaget om hvordan barn og unges skjermbruk i barnehage, skole og fritid påvirker helse, livskvalitet, læring og oppvekst.

Formålet med utredningen er beskrevet slik:

«Utvalget skal gi regjeringen et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan barn og unges skjermbruk i barnehage, skole og fritid påvirker helse, livskvalitet, læring og oppvekst. Videre skal utvalget, basert på kunnskapsgrunnlaget, gi innspill til politikkutvikling og gi råd om behovet for tiltak. Med skjermbruk menes både tid foran skjerm, aktiviteter barn og unge gjør på skjermen og ulike typer innhold de blir eksponert for.»

Utvalget har vurdert eksisterende kunnskapsgrunnlag, skaffet til veie ny og vurdert behov for mer kunnskap om hvordan barn og unges skjermbruk i barnehage, skole og fritid, påvirker helse, livskvalitet, læring og oppvekst. Dette er presentert i utredningen i disse kapitlene:

3. En barndom og oppvekst i endring?
4. Skjermbruk blant barn og unge
5. Plattformenenes rolle
6. Digitale dilemmaer i familien
7. Skjermen som sosial arena
8. Sosiale medier og psykisk helse
9. Dataspill, psykisk helse og avhengighet
10. Fysisk helse og søvn
11. Barns utvikling og tilknytning til foreldrene
12. Kognitive funksjoner
13. Digital teknologi i barnehagen

- 14. Status for digitalisering i skolen
- 15. Det digitale klasserommet
- 16. Digital kompetanse i skolen

De fleste kapitlene avsluttes med en oppsummering av utvalgets vurdering. Utvalgets anbefalinger og råd er samlet i to egne kapitler (kapittel 17 og 18).

Høringssvaret omhandler i hovedsak disse to kapitlene.

Anbefalingene er samlet under følgende delkapitler (hentet fra utredningen):

- Kapittel 17.1 Balansert, trygg og sunn skjermbruk
Innledende delkapittel uten konkrete anbefalinger.
- Kapittel 17.2 Alderstilpassede og trygge sosiale medier og dataspill
Utvalget har følgende anbefalinger:
 - Utvalget vil oppfordre myndighetene til å høyt prioritere arbeidet med å gjennomføre EU-forordningen om digitale tjenester (DSA) i norsk rett, og at beskyttelse av barn og unge mot skadelig innhold og skadelig design, og effektiv håndheving, prioriteres høyt i oppfølgingen av lovverket.
 - Norske myndigheter bør være en pådriver for internasjonal og effektiv regulering av avhengighetsskapende egenskaper ved sosiale medier og pengespill-lignende elementer i dataspill.
 - Utvalget støtter ikke en myndighetsbestemt aldersgrense for alle sosiale medier. Plattformene bør sette aldersgrenser for sine tjenester, ut fra en vurdering av innholdet og funksjoner i tjenesten. Myndighetene bør føre effektivt tilsyn, med mulighet for sanksjoner, med at tjenestene overholder aldersgrensene og tilbyr alderstilpassede tjenester.
 - Plattformene bør sette grunninnstillinger på det høyeste trygghetsnivået, og innstillinger for foreldrekontroll bør være lett tilgjengelige og enkle å forstå.
 - Utvalget støtter regjeringens arbeid med å utrede hvordan man kan sikre trygg og reell aldersverifisering på plattformene. I dette arbeidet er det sentralt å sikre at barn og unges rettigheter ivaretas. Rettighetene til personvern, deltagelse, og beskyttelse må balanseres.
 - Plattformene må ha større åpenhet og dele data med myndigheter og forskere. Det er viktig for å få mer kunnskap om hvordan egenskaper i plattformene faktisk fungerer, og hvilke konsekvenser det har for brukerne. Dette er særlig viktig for tjenester som også brukes av barn og unge.
- Kapittel 17.3 Balanse og trygge digitale miljøer i barnehage og skole
Utvalget har følgende anbefalinger:
Anbefalinger til myndighetene
 - Utvalget støtter tiltakene i regjeringens Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole. Strategien bør følges opp så

raskt som mulig og det bør gis nok ressurser til å følge opp tiltakspunktene.

- Staten bør vurdere om dagens nivå på det totale tilskuddet til læremidler i skolen, er tilstrekkelig til å gi elevene et variert tilbud og læreren reell metodefrihet til å velge mellom analoge og digitale læremidler.
- Utvalget støtter tiltakene i regjeringens leselyststrategi Sammen om lesing, inkludert tiltakene som skal styrke leseopplæringen i skolen, styrke skolebibliotek og skape bedre balanse mellom skjerm og trykte bøker i skolen. Utvalget støtter også tiltaket om å opprette en ny tilskuddsordning for å bidra til økt samarbeid mellom barnehager og folkebibliotek til at barnehagebarn får bedre tilgang til bøker.

Anbefalinger til skoler og barnehager, og deres eiere

- Sørg for god balanse mellom digitale teknologier og trykte bøker i skole og barnehage. Trykte bøker er særlig viktig når elevene skal forholde seg til mye tekst.
- Sett av tilstrekkelig tid til å lese lengre sammenhengende tekster i skolen og til høytlesning i barnehagen.
- Begrens digitale distraksjoner i skoletiden og hjelp elevene til å regulere skjermbruk.
- Unngå skjermbruk under måltidene.
- Vær opptatt av elevens ergonomi ved bruk av digitale enheter og verktøy, for eksempel sittestilling, skjermstørrelse og tilgang på tastatur og mus.
- Ta ansvar for å veilede foreldre i bruk av digitale løsninger som eleven bruker i skolearbeidet.
- Sørg for at digitale enheter har mulighet for foreldrekontroll hvis de yngste skolebarna skal ha den med seg hjem.
- Ansatte i skolen og i barnehagen bør være bevisste på at egen skjermbruk kan virke forstyrrende for lek og læring, og bør begrense bruken av mobiltelefon og andre digitale enheter når de er sammen med barna.

• Kapittel 17.4 Bedre digital kompetanse

Utvalget har følgende anbefalinger:

Anbefalinger til myndighetene

- Det bør være krav om at studentene skal utvikle profesjonsfaglig digital kompetanse i alle lærerutdanningene. Lærerutdanningene bør legge vekt på profesjonsfaglig digital kompetanse fremfor bruk av spesifikke digitale verktøy.
- Det bør utarbeides et rammeverk for profesjonsfaglig digital kompetanse i barnehagen.
- Norge bør fortsette å delta i internasjonale undersøkelser som måler digitale ferdigheter

- Utvalget støtter at regjeringen vil vurdere innretningen på digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet i læreplanen, for å tydeliggjøre hva som inngår i den digitale kompetansen elevene skal utvikle.
- Myndighetene bør ha samstemte råd om barn og unges skjermbruk, rettet mot ulike grupper. Utvalget støtter arbeidet i DigiUng-samarbeidet og regjeringens satsing på ung.no og foreldrehverdag.no.

Anbefalinger til skoler og barnehager, og deres eiere

- Ha felles rutiner og strategier for å utvikle elevenes mest grunnleggende digitale kompetanse slik at denne kommer på plass tidlig i skoleløpet.
 - Arbeid for at ansatte i barnehagene og skolene får styrket sin profesjonsfaglige digitale kompetanse.
 - Inkluder alle ansatte når det legges planer for digital kompetanseheving, ikke bare lærerne.
 - Bidra til at foreldrene til skoleelever har tilstrekkelig digital kompetanse til å følge opp barnas digitale skolehverdag, og at foreldre til barnehagebarn er informert om barnehagens digitale praksis.
- Kapittel 17.5 Nyansert kunnskap og helhetlig politikkutvikling
Utvalget har følgende anbefalinger:
 - Utvalget anbefaler at tiltak som innebærer større endringer i regulering eller rammer for barn og unges skjermbruk, for eksempel mobilrestriksjoner i skolen, vitenskapelig evalueres.
 - Det er behov for kontinuerlig og nyansert forskning på skjermbruk og barn og unge. Det er særlig behov for:
 - flere og bedre studier og med ulike design, som kan belyse og påvise årsaksforhold.
 - studier av intervensjoner og tiltak rettet mot barn og unge.
 - relevant forskning som er informert av barn og unges perspektiv (brukermedvirkning).
 - kunnskap om hvordan digital teknologi inngår i pedagogiske og didaktiske sammenhenger i skolen og barnehagen, fremfor å undersøke teknologiens potensiale.
 - tverrvitenskapelig forskning som gjør det mulig å måle hvordan aktiviteter med ulike materialer og teknologier støtter opp under barns utvikling og behov.
 - kvantitativ forskning med design som gjør det mulig å trekke slutninger om effekten av ulike modaliteter og grensesnitt (trykte og digitale) på ulike aspekter ved læring, for eksempel konsentrasjon og utholdenhet.
 - tverrvitenskapelig og flermetodologisk forskning på sammenhenger mellom læring og bruk av ulike typer læremidler, både analoge og digitale, over lengre tid.

- kunnskap om hvordan ulike trykte og digitale læremidler har endret seg over tid.
 - kunnskap om pedagogiske muligheter og utfordringer knyttet til kunstig intelligens, og betydningen for barn og unges ferdigheter (blant annet i skriving).
 - Utvalget støtter Utdanningsdirektoratets forskningsprogram om digitalisering i barnehage og skole.
 - Utvalget støtter Medietilsynets forprosjekt for å se på hvordan analyser av algoritmestyrte plattformer kan gjøres for å gi bedre innsikt i hva slags innhold barn og unge eksponeres for i sosiale medier.
 - Utvalget anbefaler regjeringen å utrede om det bør etableres en varig struktur som følger teknologiutviklingen, kartlegger forskning, evaluerer tiltak og veileder myndighetene og befolkningen i bruk av teknologi.
- 17.6 Økonomiske og administrative konsekvenser
- Utvalget oppsummerer konsekvenser av anbefalingene i de foregående delkapitlene.

I avsnitt 17.2 går utvalget gjennom tiltak for regulering av plattformene. Utvalget oppfordrer myndighetene til å høyt prioritere arbeidet med å gjennomføre EU-forordningen om digitale tjenester (DSA) i norsk rett, og at beskyttelse av barn og unge mot skadelig innhold og skadelig design prioriteres høyt i oppfølgingen av DSA. Videre anbefaler utvalget regjeringen å være en pådriver for internasjonal og effektiv regulering av avhengighetsskapende mekanismer i sosiale medier og pengespill-lignende elementer i dataspill. De økonomiske, juridiske og administrative konsekvensene av dette arbeidet vil bero på hvordan dette følges opp i regjeringen, og hvilket ambisjonsnivå regjeringen legger seg på, men arbeidet kan i utgangspunktet realiseres innenfor dagens økonomiske og administrative rammer.

Utvalget anbefaler videre at det ikke settes en myndighetsbestemt aldersgrense for sosiale medier. Slik utvalget vurderer det, må en eventuell aldersgrense tilpasses den enkelte tjeneste, som i så fall hadde gitt vesentlige administrative og økonomiske konsekvenser for myndighetene. Å legge ansvaret for å sette aldersgrenser på tjenestene selv vil derimot ikke øke de økonomiske og administrative kostnadene vesentlig for myndighetene. Det vil kreve ressurser til tilsyn, men dette kan trolig gjennomføres innenfor gjeldende rammer og muligens innenfor kravene som uansett vil pålegges myndighetene etter gjennomføring av DSA i norsk rett.

I avsnitt 17.3 går utvalget gjennom tiltak for å sikre at digitale løsninger i barnehage og skole er trygge og inkluderende, og at det er god balanse mellom blant annet skjerm og bok. Utvalget ber myndighetene vurdere om dagens tilskudd til læremidler i skolen er tilstrekkelig for å sikre tilgang til både digitale og trykte læremidler. De økonomiske konsekvensene vil avhenge av prioriteringer i regjeringen og hvilket ambisjonsnivå regjeringen legger seg på

for å sikre tilskudd til læremidler.

I avsnitt 17.4 har utvalget foreslått å prioritere kompetanseheving for at ansatte i barnehagen og skolen skal styrke sin digitale kompetanse. Det finnes allerede omfattende ordninger for etter- og videreutdanning av lærere og barnehagelærere som staten finansierer, og utvalget mener at lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse kan styrkes innenfor de eksisterende rammene. Utvalget har videre pekt på at barnehager og skoler må arbeide for at alle ansatte inkluderes når det legges planer for å styrke den digitale kompetansen, ikke bare lærerne. Dette kan gjøres i regi av barnehage- og skoleeiere, eller det kan opprettes egne utdanningstilbud for eksempel i fagskolene. Det siste vil i så fall ha økonomiske konsekvenser for staten eller kommunene, avhengig av hvordan utdanningstilbudet innrettes.

I avsnitt 17.5 peker utvalget på at det kan være hensiktsmessig å etablere en mer varig struktur som har mandat til å følge med på teknologiutviklingen som berører barn og unge og resten av befolkningen. Dette kan ha vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige. Utvalget vil derfor ikke konkret anbefale at en slik struktur etableres, men mener regjeringen bør vurdere behovet. Utvalget peker på at å utvide mandatet til det allerede etablerte Teknologirådet eventuelt kan redusere ressursbruken.

For øvrig kan utvalgets foreslåtte tiltak i utgangspunktet realiseres innenfor gjeldende budsjетtrammer i tråd med mandatet.

Det gis råd (kapittel 18) om skjermbruk i ulike aldersgrupper. Rådene handler hovedsakelig om skjermbruk som ikke skjer i pedagogisk kontekst. Utvalgets råd om skjermbruk for unge mellom 13 og 19 år:

- Skjermbruk må inngå i et godt balansert liv, med tilstrekkelig tid til søvn, måltider, skolearbeid, fysisk aktivitet, og tid til å være sammen med venner og familie.
- Det bør være skjermfrie soner i ungdommens liv både på skolen og hjemme, for eksempel i forbindelse med søvn, måltider og felles aktiviteter.
- Voksne bør være gode forbilder og sørge for at ungdommene får gode vaner for skjermbruk i familien, med venner og på skolen.
- Voksne bør gi støtte og bidra til at unge får den kunnskapen de trenger til å regulere egen skjermbruk.
- Foreldre bør la ungdommene få være med på å lage regler for skjermbruk, og forklare ungdommene hvorfor det er viktig med balanse i hverdagen.
- Aldersgrensene for apper og tjenester bør i hovedsak følges. Voksne bør veilede ungdommene, slik at de gjør på skjerm, er tilpasset deres alder og utviklingstrinn.

- Foreldre og andre voksne bør engasjere seg og snakke med de unge om hva de gjør på digitale plattformer. Innstillinger for foreldrekontroll bør brukes for de yngste ungdommene. Varslinger bør reduseres.
- Foreldre og andre voksne bør være gode rollemodeller og bidra til kunnskap om hvordan man oppfører seg på nett.
- Foreldre bør engasjere seg i barnets digitale skolehverdag og sette seg inn i ungdommens digitale skoleenheter og digitale læringsressurser.
- Foreldre, ansatte i skolen og andre voksne bør veilede unge i å drive med kun én skjermaktivitet om gangen når de trenger å konsentrere seg. Langlesing gjøres best på papir, og skjermer bør legges bort hvis ungdommen skal konsentrere seg om en lengre tekst.
- Foreldresamarbeid i regi av skolen eller FAU bør brukes til å etablere «skjermvettregler» om hvordan man oppfører seg på nett.

Les hele utredningen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-20/id3073644/>

Utvalget har også egen nettside hvor temarapporter er tilgjengelige:

<https://skjermbrukutvalget.no/>

Prosessen

Utvalgets anbefalinger er utdypet i kapittel 17 og utvalgets råd om barn og unges skjermbruk er utdypet i kapittel 18. Kunnskapsdepartementet ber om at høringsinstansene refererer til punktene med anbefalinger eller rådene dersom det gis tilbakemelding på disse.

Høringssvaret fra fylkesdirektøren tar utgangspunkt i at fylkeskommunen har ansvaret for videregående opplæring og har derfor vektlagt å svare på anbefalinger og råd som er relevante for videregående opplæring. Dette innebærer for eksempel at fylkesdirektøren ikke har vurdert anbefalinger og råd angående barnehager.

Fylkesdirektøren ba om innspill til høringssvaret fra skolene ved rektor, området organisasjon og avdelingene med ansvar for opplæring i bedrift, voksnes læring, PPT og fylkesbiblioteket i fylkesadministrasjonen. Dette ble gjort 04.12.2024 med frist for å gi innspill innen 19.12.2024. Det kom inn ett svar, og dette var fra fylkesbiblioteket. De skrev blant annet at skolebibliotekene bør benyttes som arena for utvikling og praktisering av digital kompetanse. Dette er tatt inn i høringssvaret.

Fylkesdirektørens forslag til høringssvar ligger som vedlegg.

Fylkesdirektørens vurderinger

Fylkesdirektøren mener utredningen framstår som godt faglig forankret samtidig som det pekes på behov for mer kunnskap på enkelte områder. Fylkesdirektøren stiller seg derfor bak utvalgets anbefalinger og råd på de fleste områder. Likevel mener fylkesdirektøren at enkelte punkter bør kommenteres særskilt.

Kapittel 17.2 Alderstilpassede og trygge sosiale medier og dataspill

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets anbefalinger om alderstilpassede og trygge sosiale medier og dataspill, og mener at det er viktig at myndighetene følger opp og fører tilsyn med aktørene i bransjen slik utvalget beskriver.

Kapittel 17.3 Balanse og trygge digitale miljøer i barnehage og skole

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets anbefalinger om balanse og trygge digitale miljøer i barnehage og skole, med følgende kommentarer:

«Utvalget støtter tiltakene i regjeringens Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole. Strategien bør følges opp så raskt som mulig og det bør gis nok ressurser til å følge opp tiltakspunktene.»

Kommentar:

I tillegg bør skolebibliotekene benyttes som arena for utvikling og praktisering av digital kompetanse. Fylkesdirektøren viser til forskrift til ny opplæringslov § 11-2: «Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle språkferdighetene, leseferdighetene og evna til å tenke kritisk hos elevane, og til å jamne ut sosiale forskjellar.»

«Staten bør vurdere om dagens nivå på det totale tilskuddet til læremidler i skolen, er tilstrekkelig til å gi elevene et variert tilbud og læreren reell metodefrihet til å velge mellom analoge og digitale læremidler.»

Kommentar:

I denne vurderingen må staten ta hensyn til at det må produseres lydbøker og annet universelt utformet materiell for trykte læremidler, som er tilnærmet samtidig tilgjengelig. Hvis ikke dette er på plass vil ikke lærerens metodefrihet være reell. Ut fra formuleringen av denne anbefalingen i utredningen, er det uklart om utvalget har tatt stilling til problemstillingen om trykte læremidler og universelt utformet

materiell for dem. Fylkesdirektøren mener derfor det er viktig å peke på dette i høringssvaret.

Vurderingen må også ta hensyn til behov for økt standardisering innen tilgang til digitale læremidler. Leverandørene av digitale læremidler har ulike metoder for pålogging, tilgang og lisensiering. Dette gjør det utfordrende for skolene å administrere og for elevene å ta i bruk læremidlene, noe som kan påvirke lærerens reelle metodefrihet.

«Utvalget støtter tiltakene i regjeringens leselyststrategi Sammen om lesing, inkludert tiltakene som skal styrke leseopplæringen i skolen, styrke skolebibliotek og skape bedre balanse mellom skjerm og trykte bøker i skolen. Utvalget støtter også tiltaket om å opprette en ny tilskuddsordning for å bidra til økt samarbeid mellom barnehager og folkebibliotek til at barnehagebarn for bedre tilgang til bøker.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren savner tiltak som treffer videregående opplæring knyttet til strategier for leselyst. Grunnen til dette er at Regjeringens leselyststrategi Sammen om lesing i liten grad inkluderer målgruppen elever i videregående opplæring. Fylkesdirektøren mener derfor det er viktig å peke på at dette mangler i utredningen.

«Begrens digitale distraksjoner i skoletiden og hjelp elevene til å regulere skjermbruk.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren støtter utvalgets anbefaling om å hjelpe elevene til å regulere skjermbruk og digitale distraksjoner. Samtidig oppleves anbefalingen som uklar fordi den kan tolkes til å inkludere tekniske sperrer av innhold som tidvis er nødvendig som en del av undervisningen i videregående opplæring.

Som en kommentar til hele delkapittel 17.3, ønsker fylkesdirektøren å kommentere følgende om balanse og trygge digitale miljøer i barnehage og skole: Elevenes rett til trygt og godt skolemiljø, jf. kapittel 12 i opplæringslova, er viktig i hele opplæringsløpet. Fylkesdirektøren savner anbefalinger i lys av denne rettigheten. Det elevene opplever i sine digitale omgivelser har innvirkning på det fysiske og det psykososiale skolemiljøet også.

Kapittel 17.4 Bedre digital kompetanse

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets anbefalinger om bedre digital kompetanse, med følgende kommentarer:

«Utvalget støtter at regjeringen vil vurdere innretningen på digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet i læreplanen, for å tydeliggjøre hva som inngår i den digitale kompetansen elevene skal utvikle.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren er enig med utvalget i at det er tidlig å konkludere når det gjelder innretningen på digitale ferdigheter som grunnleggende ferdigheter, men ser behov for tiltak som i større grad sikrer elevenes grunnleggende digitale kompetanse, spesielt i overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring. Samtidig er effekten av læreplanendringer gjort de siste årene ikke erfart fullt ut. Det er viktig at elevenes digitale kompetanse måles/kartlegges og forskes på før eventuelle tiltak foreslås.

«Myndighetene bør ha samstemte råd om barn og unges skjermbruk, rettet mot ulike grupper. Utvalget støtter arbeidet i DigiUng-samarbeidet og regjeringens satsing på ung.no og foreldrehverdag.no.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren mener i tillegg at tjenester som samarbeidsprosjektet mellom Utdanningsdirektoratet og Datatilsynet, dubestemmer.no, bør inkluderes i arbeidet utvalget støtter. Dette for å inkludere utdanningsmyndighetene i deres råd om barn og unges skjermbruk.

«Arbeid for at ansatte i barnehagene og skolene får styrket sin profesjonsfaglige digitale kompetanse.»

Kommentar:

Lederne er en viktig del av ansatte og for å styrke deres profesjonsfaglige digitale kompetanse mener fylkesdirektøren at lederutdanning i enda større grad må inneholde mer om digital kompetanse, jf. Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole.

Som en kommentar til hele delkapittel 17.4 savner fylkesdirektøren anbefalinger knyttet til digital kompetanse i lys av generativ kunstig intelligens og bruk av dette i

skolen. Denne utviklingen har skapt et nytt kompetansebehov i skolen her og nå, og i samfunnet ellers. Det er viktig at kompetanse om KI inkluderes i skolen slik at man ikke får kompetansegap både mellom elever, og ansatte. Utvalget har i utredningen skrevet at det er store forskjeller på hvordan skoleeiere har møtt den nye KI-teknologien, se status i 14.2.3 Kunstig intelligens endrer skolen, men utredningen inneholder ikke anbefalinger knyttet til dette.

Kapittel 17.5 Nyansert kunnskap og helhetlig politikkutvikling

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets anbefalinger om nyansert kunnskap og helhetlig politikkutvikling, med følgende kommentarer:

«Utvalget anbefaler regjeringen å utrede om det bør etableres en varig struktur som følger teknologiutviklingen, kartlegger forskning, evaluerer tiltak og veileder myndighetene og befolkningen i bruk av teknologi.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren støtter utvalgets anbefaling om å vurdere behovet for en mer varig struktur for å følge med på teknologiutviklingen som berører barn og unge og resten av befolkningen. Skolehverdagen påvirkes i stor grad av teknologiutviklingen og berører gjennom det barn og unge. Fylkesdirektøren anbefaler derfor at det også vurderes hvordan dette i større grad kan ivaretas gjennom varige strukturer innenfor utdanningssektoren. Anbefalingen gjøres med utgangspunkt i positive erfaringer med tidligere struktur som Senter for IKT i utdanningen. Dette vil være et supplement til et eventuelt utvidet mandat til Teknologirådet.

Som en kommentar til hele delkapittel 17.5 vil fylkesdirektøren understreke at når det ikke foreligger forskning, og det ikke er mulig å ta valg basert på kunnskapsgrunnlag som ikke finnes, kan man allikevel ikke la være å gi undervisning i ny teknologi. Spesielt når det er noe elevene allerede tar i bruk på egenhånd. Fylkesdirektøren savner anbefalinger av håndtering av denne tilstanden.

På grunn av formuleringene i utredningen, er det uklart om utvalget har tatt stilling til om det er behov for kunnskap om hva høyere utdanning og næringslivet har av forventninger til elevenes teknologiforståelse og -kompetanse. Fylkesdirektøren mener derfor det er viktig å peke på dette i høringssvaret.

Kapittel 17.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets anbefalinger om økonomiske og administrative konsekvenser, med følgende kommentarer:

«I avsnitt 17.3 går utvalget gjennom tiltak for å sikre at digitale løsninger i barnehage og skole er trygge og inkluderende, og at det er god balanse mellom blant annet skjerm og bok. Utvalget ber myndighetene vurdere om dagens tilskudd til læremidler i skolen er tilstrekkelig for å sikre tilgang til både digitale og trykte læremidler. De økonomiske konsekvensene vil avhenge av prioriteringer i regjeringen og hvilket ambisjonsnivå regjeringen legger seg på for å sikre tilskudd til læremidler.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren anbefaler at universell utforming og tilgjengeliggjøring av læremidler inkluderes i denne vurderingen.

«I avsnitt 17.4 har utvalget foreslått å prioritere kompetanseheving for at ansatte i barnehagen og skolen skal styrke sin digitale kompetanse. Det finnes allerede omfattende ordninger for etter- og videreutdanning av lærere og barnehagelærere som staten finansierer, og utvalget mener at lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse kan styrkes innenfor de eksisterende rammene. Utvalget har videre pekt på at barnehager og skoler må arbeide for at alle ansatte inkluderes når det legges planer for å styrke den digitale kompetansen, ikke bare lærerne. Dette kan gjøres i regi av barnehage- og skoleeiere, eller det kan opprettes egne utdanningstilbud for eksempel i fagskolene. Det siste vil i så fall ha økonomiske konsekvenser for staten eller kommunene, avhengig av hvordan utdanningstilbudet innrettes.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren anbefaler at kompetanseheving innen KI inkluderes i kompetansehevingstiltak, og at det følger midler med dette. Årsaken er at KI er et nytt og gjennomgripende felt for alle ansatte og det er behov for kompetanseheving for alle slik at man unngår kompetansegap. Dette er ressurskrevende å gjennomføre for skolene og det er derfor behov for midler.

«I avsnitt 17.5 peker utvalget på at det kan være hensiktsmessig å etablere en mer varig struktur som har mandat til å følge med på teknologiutviklingen som

berører barn og unge og resten av befolkningen. Dette kan ha vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige. Utvalget vil derfor ikke konkret anbefale at en slik struktur etableres, men mener regjeringen bør vurdere behovet. Utvalget peker på at å utvide mandatet til det allerede etablerte Teknologirådet eventuelt kan redusere ressursbruken.»

Kommentar:

Fylkesdirektøren anbefaler å vurdere å etablere en varig struktur innenfor utdanningssektoren, i tillegg til utvalgets anbefaling om å vurdere utvidet mandat til Teknologirådet. En økt ressursbruk innenfor utdanningssektoren vil kunne bidra til bedre støtte og standardisering for skolene.

Kapittel 18.4.1 Råd om skjermbruk for unge mellom 13 og 19 år

Fylkesdirektøren stiller seg bak utvalgets råd for unge mellom 13 og 19 år, med følgende kommentarer:

«Foreldre, ansatte i skolen og andre voksne bør veilede unge i å drive med kun én skjermaktivitet om gangen når de trenger å konsentrere seg. Langlesing gjøres best på papir, og skjermer bør legges bort hvis ungdommen skal konsentrere seg om en lengre tekst.»

Kommentar:

I læringssituasjoner i videregående opplæring vil det være naturlig at flere skjermaktiviteter skjer parallelt. Et eksempel kan være digitale produksjonsverktøy i kombinasjon med digitale læremidler. Råd bør ikke være for snevre slik at ønsket og naturlig bruk av skjerm utelukkes, og begrenser lærernes metodefrihet.

Konklusjon

Fylkesdirektøren mener utredningen framstår som godt faglig forankret og støtter utvalgets anbefalinger og råd med kommentarer på enkelte områder.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/11597-1

Saksbehandler: Harald Eide Ellingsen

Avdeling: Politisk sekretariat

Søknad om foreldrepermisjon - Kjartan Alexander Lunde (V)

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
29/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
8/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Sammendrag

Kjartan Alexander Lunde (V) søker om foreldrepermisjon i perioden 17. mars til 27. juni 2025. Som det kommer frem av «Forskrift om folkevalgtes godtgjøring og velferdsgoder, Rogaland Fylkeskommune», § 20 permisjon, har folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse rett til permisjon iht. kommunelovens § 8-10.

Fylkesordførers innstilling

1. Kjartan Alexander Lunde, V innvilges foreldrepermisjon fra 17.03.2025 til 27.06.2025 fra følgende verv:

- Fylkestinget – Fast medlem
- Fylkesutvalget – Fast medlem
- Administrasjonsutvalget – Fast medlem
- Klagenemnda – Fast medlem
- Vestlandsrådet – Fast medlem
- Samferdselsutvalget – Fast medlem
- Regional-, kultur- og næringsutvalget - 3. vara
- Opplæringsutvalget - 3. vara

2. Fylkestinget:

Svein Abrahamsen, V rykker opp fra fast vara nr. 1 til fast representant nr. 2.

Sondre Undheim Lokøy, V rykker opp fra vara nr. 3 til fast vara nr. 2.

Vararepresentantlisten for fylkestinget suppleres ikke.

3. Fylkesutvalget:

Unni Fuglestad, V rykker opp fra vara nr. 1 til fast representant.

Øvrige vara rykker opp.

Svein Abrahamsen, V settes opp som ny vara nr. 3.

4. Administrasjonsutvalget:

Unni Fuglestad, V rykker opp fra vara nr. 1 til fast representant.

Øvrige vara rykker opp og varalisten suppleres ikke.

5. Klagenemnda

Aslaug Marie Undheim, V rykker opp fra vara nr. 1 til fast representant.

Øvrige vara rykker opp og varalisten suppleres ikke.

6. Vestlandsrådet

Erlend Jordal, H rykker opp fra vara nr. 1 til fast representant.

Øvrige vara rykker opp og varalisten suppleres ikke.

7. Samferdselsutvalget

Unni Fuglestad, V rykker opp fra vara nr. 1 til fast representant.

Øvrige vara rykker opp.

Bjarte Espeland Horpestad, V settes opp som ny vara nr. 3.

8. Regional-, kultur- og næringsutvalget

Vararepresentantlisten suppleres ikke.

9. Opplæringsutvalget

Unni Fuglestad, V settes opp som ny vara nr. 3.

Ole Ueland

fylkesordfører

Bakgrunn for saken

Kjartan Alexander Lunde (V) har i e-post datert 6. januar 2025 søkt om foreldrepermisjon i perioden 17. mars til 27. juni 2025.

Lunde er gruppeleder for Venstres fylkestingsgruppe. Unni Fuglestad (V) vil fungere som gruppeleder i perioden Lunde har permisjon.

Saksopplysninger

Som det kommer frem av «Forskrift om folkevalgtes godtgjøring og velferdsgoder, Rogaland Fylkeskommune», § 20 permisjon, har folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse rett til permisjon iht. kommunelovens § 8-10. Permisjon kan bare gis i samsvar med arbeidsmiljøloven § 12-1 til § 12-10, § 12-12 og § 12-15.

Foreldrepermisjon er en av rettighetene som gis, jf. arbeidsmiljøloven § 12-5.

Lunde har vervet som sin hovedbeskjeftigelse og har dermed rett på foreldrepermisjon.

Fylkesordførers vurderinger

Normal praksis i fylkeskommunen er at foreldrepermisjon anses som gyldig fravær, og den folkevalgte melder forfall til møtene og vara møter.

Lunde har sine folkevalgte verv som hovedbeskjeftigelse, og er også gruppeleder for Venstre. Med så omfattende verv og gruppelederansvar blir det fremmet politisk sak slik at settemedlemmer går inn i hele perioden Lunde har permisjon.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/11599-1

Saksbehandler: Harald Eide Ellingsen

Avdeling: Politisk sekretariat

Nyvalg - Kontrollutvalget

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
30/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
10/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Vedlegg:

- 1 Nyvalg - Kontrollutvalget

Sammendrag

Fylkesutvalget vedtok 21. januar i 11/2025 at det skal foretas nyvalg på samferdselsutvalget. En av dem som vil foreslås som medlem er varamedlem i kontrollutvalget. For at vedkommende skal være valgbar til samferdselsutvalget må det foretas nyvalg av kontrollutvalget.

Fylkesordførers innstilling

Følgende velges som kontrollutvalg:

Medlemmer:

X

X

X

X

X

Det skal også velges varamedlemmer, inntil to flere enn de faste medlemmene fra partiet eller gruppen

Leder:

Nestleder:

Ole Ueland

fylkesordfører

Bakgrunn for saken

Fylkesutvalget vedtok 21. januar i 11/2025 at det skal foretas nyvalg på samferdselsutvalget. Arbeiderpartiet vil foreslå Geir Morten Øvestad som nytt fast medlem i samferdselsutvalget. Øvestad er varamedlem av kontrollutvalget.

Problemstilling

En er utelukket fra å bli valgt som medlem til et hovedutvalg med beslutningsmyndighet på det tidspunktet valget skal foretas såfremt vedkommende fremdeles er varamedlem av kontrollutvalget.

For å oppnå at varamedlemmet av kontrollutvalget skal kunne velges til medlem av hovedutvalg med beslutningsmyndighet må fylkestinget først foreta et fullstendig nyvalg av alle medlemmene av kontrollutvalget i henhold til kommuneloven § 23-1 fjerde ledd. Når det er valgt nytt kontrollutvalg som vedkommende ikke lenger er varamedlem av, kan fylkestinget deretter velge representanten til medlem til hovedutvalget uten hinder av kommuneloven § 23-1 tredje ledd bokstav c og § 7-3 tredje ledd bokstav c.

Saksopplysninger

Kommuneloven § 23-1 inneholder regler om valg av kontrollutvalget, hvor fjerde ledd lyder som følger:

«Kommunestyret og fylkestinget kan når som helst velge medlemmer til utvalget på nytt. Hvis ett eller flere medlemmer av utvalget skal skiftes ut, skal alle medlemmene velges på nytt.»

Forarbeidene til kommuneloven § 23-1 omtaler bestemmelsen på følgende måte (Prop. 46 L (2017 – 2018), side 403):

«Fjerde ledd første punktum viderefører kommunestyrets og fylkestingets rett til å foreta nyvalg av kontrollutvalgets medlemmer. Andre punktum presiserer at kommunestyret eller fylkestinget må velge alle medlemmer til kontrollutvalget på nytt hvis kommunestyret eller fylkestinget vil skifte ut ett eller flere av medlemmene.»

Det følger av kommuneloven § 23-1 annet ledd første punktum at fylkestinget selv velger «*en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer*» til kontrollutvalget.

Det fremstår dermed som klart at regelen om fullstendig nyvalg i kommuneloven § 23-1 fjerde ledd ikke bare gjelder for faste medlemmer, men også ved utskifting av varamedlemmer til kontrollutvalget.

Fylkesordførers vurderinger

For at et varamedlem i kontrollutvalget skal være valgbar til et hovedutvalg må vedkommende tre ut av kontrollutvalget. Det må derfor foretas nyvalg av kontrollutvalget før en foretar nyvalg på samferdselsutvalget.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2025/11600-1

Saksbehandler: Harald Eide Ellingsen

Avdeling: Politisk sekretariat

Nyvalg - Samferdselsutvalget

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
31/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget
11/2025	18.02.2025	Fylkestinget

Sammendrag

Fylkesutvalget vedtok 21. januar i 11/2025 at det skal foretas nyvalg på samferdselsutvalget.

Fylkesordførers innstilling

Det velges følgende samferdselsutvalg:

Medlemmer:

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

X

Antall varamedlemmer pr gruppering kan maks tilsvare antall medlemmer med tillegg av 2.

Leder:

Nestleder:

Ole Ueland
fylkesordfører

Bakgrunn for saken

Fylkesutvalget vedtok 21. januar i 11/2025 at det skal foretas nyvalg på samferdselsutvalget.

Saksopplysninger

Generelt er utvalg regulert i koml. § 5-7.

Fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge utvalg, jf. koml. § 5-7 femte ledd. En endring kan også foretas i en valgperiode. Dette skal iht. koml. § 5-7 femte ledd skje ved fullstendig nyvalg.

Fylkestinget velger selv en leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget, jf. § 5-7 annet ledd.

Utvalgene har pr i dag. 15 medlemmer. Antall varamedlemmer pr. gruppering kan maks tilsvare antall medlemmer med tillegg av to.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2024/32582-24

Saksbehandler: Øyvind Langeland

Område: Økonomi og eiendom

Tannhelse Rogaland FKF - årsbudsjett 2025 - rundskriv I-2/2025 fra Helse- og omsorgsdepartementet om utvidet fylkeskommunalt tannhelsetilbud i 2025

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
32/2025	11.02.2025	Fylkesutvalget Fylkestinget

Vedlegg:

- 1 28.02.2025 Rundskriv I-2_2025 om utvidet fylkeskommunalt tannhelsetilbud i 2025
- 2 Vedlegg til FT-sak 117_24 - Økonomiplan 2025-2028 - Årsbudsjett 2025 og FT-sak 119_24 - Budsjett- og leveranseavtale 2025 - Tannhelse Rogaland FKF

Sammendrag

Det vises til et forholdsvis kort saksforelegg (under).

Fylkesdirektørens innstilling

Tannhelse Rogaland FKF får økt sitt handlingsrom i driftsbudsjettet for 2025 med 36,2 mill. kroner for å tilby redusert egenbetaling for tannbehandling for unge voksne i alderen 25-28 år i tråd med Helse- og omsorgsdepartementets rundskriv.

Gunn Claire Westad

fylkesdirektør

Øyvind Langeland

økonomi- og eiendomsdirektør

Bakgrunn for saken

Det vises til vedlagte notat fra budsjettbehandlingen i desember.

Fra notatet:

«Fylkesdirektøren legger til grunn at Tannhelse Rogaland FKF trenger et styringssignal for våren 2025, om hvorvidt det skal tilrettelegges for rabattert behandling for 25-28-åringer i tråd med regjeringens satsing i statsbudsjettet – før dette er lovfestede rettigheter for aldersgruppen.»

Videre sto dette:

«I tidligere runder med utvidelser av prioriterte aldersgrupper, har det blitt sendt ut rundskriv som gir rettigheter før loven er endret. Den økte tjenestestandarden (rabattert behandling) har blitt iverksatt nokså umiddelbart som en konsekvens av dette. Fylkestannhelsesjefen forventer at det samme skjer nå.»

Det kom ingen styringssignaler ved fylkestingets behandling av årsbudsjettet for 2025. Senere – i desember – er det avklart at Stortingets bevilgninger til Rogaland fylkeskommune som følge av forliket mellom regjeringen og SV er som følger:

1. Redusert egenbetaling for tannbehandling for unge voksne i alderen 25-28 år, andel av økning i rammen på 420 mill. kroner: **36,200 mill. kroner.**
2. Utvidelse og styrking av den offentlige tannhelsetjenesten, andel av økningen i rammen på 100 mill. kroner: **9,015 mill. kroner.**

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) sendte 05.12.2024 på høring forslag til endring i lov om tannhelsetjenesten (tannhelsetjenesteloven) og tilhørende forskrift:

«Høring – forslag til endring i tannhelsetjenesteloven med forskrift (rett til nødvendig tannhelsehjelp med redusert vederlag for unge voksne i alderen 25 til 28 år)».

Høringsfristen var 31.01.2025. Høringssvarene kan eventuelt leses her: [lenke](#).

Problemstilling

Fylkestinget må ta stilling til om ovennevnte økninger i frie inntekter skal stilles til disposisjon for Tannhelse Rogaland FKF for å oppfylle formålet med bevilgningene. Det knyttes konkrete forventninger til punkt én.

I vedlagte rundskriv fra HOD leser vi at iverksettingen av tjenestetilbudet bør skje så snart som praktisk mulig.

Fylkesdirektøren legger til grunn at fylkestinget må adressere spørsmålet om hva det skal innebære for Rogaland fylkeskommune at ordningen ennå ikke er lovfestet for 25-28-åringer og at departementet her tilkjennegir en forventning om at iverksettelse bør skje så snart som praktisk mulig.

Saksopplysninger

Tannhelse Rogaland FKF har ansett anmodningen fra departementet som en regelrett marsjordre, og viser blant annet til at tidligere utvidelser i tjenestetilbudet for målgruppen 20+ har skjedd med nokså umiddelbar virkning etter at rundskrivet fra departementet har kommet.

Foretaket viser også til endringer i rundskriv til praktisering av folketrygdloven som allerede har startet å virke fra 1. januar 2025 og som innebærer at 25-28-åringer kun får godskrevet trygdefrikortet sitt med 25 % honorar i de tilfellene det er aktuelt med refusjon.

Videre har foretaket fått informasjon om tilpasninger i regelverket for å søke om tilskudd til ordningen for TOO-gruppen, det vil si angstreduserende tannbehandling til de som har vært utsatt for tortur, overgrep og har sterk odontofobi. For voksne betalende pasienter søker foretaket, og får tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet for å gi målgruppen et tilbud. Det står nå i beskrivelsen av søknadsordningen at foretaket ikke får dekket kostnader for 25-28-åringene fullt ut, kun 25 % av kostnaden, dette med henvisning til rundskrivet og den generelle kompensasjonen for rabatterte behandling. Helsedirektoratet skriver følgende: «Når det gjelder tannhelsetilbud til 25-28-åringene vises det til rundskriv I-2/2025 om utvidet fylkeskommunalt tannhelsetilbud i 2025.» Helsedirektoratet anser dermed også gruppen som prioriterte pasienter. Det vil si at Tannhelse Rogaland må dekke det resterende selv dersom foretaket skal tilby TOO-tilbudet også til aldersgruppen 25-28 år.

Del to i forliket mellom regjeringen og SV følger det ikke så konkrete «bindinger» med, altså den delen som handler om «generell utvidelse og styrking av den offentlige tannhelsetjenesten». I denne sammenheng kan det være relevant å vise til

at fylkesdirektøren i innstillingen til økonomiplan 2025-2028 la inn et økt handlingsrom i foretakets budsjett i og med dette:

«I forslaget til årsbudsjett for 2025 er det i utgangspunktet lagt inn et varig økt handlingsrom i tråd med Stortingets økte satsing på tannhelse med ca. 25 mill. kroner, som var Rogaland fylkeskommunes andel av 300 mill. kroner i saldert nasjonalbudsjett 2024 knyttet til styrking av tannhelsetilbudet for eldre. I revidert budsjett 2024 (FT-sak 27/24) bevilget fylkestinget 10 mill. kroner for 2024.»

Fylkesdirektøren skrev at det var noe usikkert om satsingen i større grad ville bli knyttet til konkrete oppgaver i 2025 som krever at det settes av mer penger enn det som ble disponert av økte frie inntekter i 2024.

Fylkesdirektørens vurderinger

Ovennevnte tilpasninger i refusjonen for trygdeutgifter og den øremerkede TOO-ordningen er faktorer som kan tale for at fylkestinget vurderer det som mer naturlig å gi grønt lys for iverksetting av rabattert tannbehandling for 25-28-åringer før det faktisk er lovpålagt. I den forbindelse kan det også være relevant å vise til at 25-26-åringer ble satset på i revidert nasjonalbudsjett 2024, før regjeringens prioriteringer ble endret i forslaget til statsbudsjett før 2025, som igjen foranlediget et forlik med SV om opprettholdelse av ordningen. For 25-26-åringer er det altså snakk om en gjenopptakelse av praksis fra siste halvår i fjor. For foretaket kan det nok ses på som krevende å manøvrere i et uforutsigbart landskap.

Etter at rundskrivet fra HOD ble sendt til landets fylkeskommuner 28.01.2025 har Tannhelse Rogaland FKF tatt imot forholdsvis mange bestillinger fra 25-28-åringer. Det står 400-500 pasienter på venteliste de første to tredeler av februar. Foretaket har uttrykt et ønske om å ta noe finansiell risiko på egen kappe til det foreligger en finansiell avklaring fra fylkestinget, og vil ta hånd om de pasientene som har fått og får tannlegetime i perioden. Behandlingen gis med 75 prosent rabatt i forhold til veiledende takster.

Fra økonomiplan 2025-2028:

«I Rogaland er det en finansiell utfordring at en vesentlig høyere andel av den nye prioriterte målgruppen (21-24 år) har benyttet seg av offentlige tannhelsetjenester

enn grunnlaget for den statlige kompensasjonen tilsier. I forrige økonomiplan la fylkestinget inn en mindre realøkning til formålet. Årsbudsjettet for 2024 hadde en betydelig stramhet i seg som følge av endrede forutsetninger for den økonomiske aktiviteten, og en forventning om ytterligere økt etterspørsel fra studenter.»

Dette vil nok til en viss grad også gjelde for aldersgruppen 25-28 år, som kan tale for at hele den statlige bevilgningen knyttet til satsingen på rabatterte behandling for 25-28-åringer stilles til disposisjon for foretaket, altså 36,2 mill. kroner.

Konklusjon

Fylkesdirektøren tilrår at Tannhelse Rogaland FKF får økt sitt handlingsrom i driftsbudsjettet for 2025 med 36,2 mill. kroner for å tilby redusert egenbetaling for tannbehandling for unge voksne i alderen 25-28 år i tråd med Helse- og omsorgsdepartementets rundskriv.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.